HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ, BỘ QUỐC PHÒNG
PGS.TS. TRẦN HẬU TÂN (Chủ biên)

XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN

TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Chịu trách nhiệm xuất bản
Q. GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP
PHẠM CHÍ THÀNH
Chịu trách nhiệm nội dung
ỦY VIÊN HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP - XUẤT BẢN
TS. VÕ VĂN BÉ

Biên tập nội dung: TS. LÊ HỒNG SƠN
ĐINH ÁI MINH
ThS. NGUYỄN THỊ HẢI BÌNH
BÙI BỘI THU
Trình bày bìa: LÊ HÀ LAN
Chế bản vi tính: NGUYỄN QUỲNH LAN
Sửa bản in: ThS. ĐỖ THANH HOÀNG
NGUYỄN XUÂN TRƯỜNG
Đọc sách mẫu: PHẠM DIỆU THU
TRẦN PHAN BÍCH LIỄU

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 4854-2020/CXBIPH/32-347/CTQG.
Số quyết định xuất bản: 5640-QĐ/NXBCTQG, ngày 01/12/2020.
Nộp lưu chiểu: tháng 12 năm 2020.
Mã ISBN: 978-604-57-6292-9.

XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN

TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

Biên mục trên xuất bản phẩm
của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Trần Hậu Tân

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay / Trần Hậu Tân ch.b. - H. : Chính trị Quốc gia, 2020. - 164tr. ; 21cm

ISBN 9786045758458

1. Giáo dục 2. Lối sống 3. Sinh viên 4. Mạng xã hội 5. Việt Nam

378.01409597 - dc23

CTH0656p-CIP

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ, BỘ QUỐC PHÒNG
PGS.TS. TRẦN HẬU TÂN (Chủ biên)

XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN

TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT
HÀ NỘI - 2020

TẬP THỂ TÁC GIẢ

PGS. TS. TRẦN HẬU TÂN (Chủ biên)
PGS. TS. NGUYỄN VĂN DŨNG
PGS. TS. VŨ QUANG TẠO
TS. NGUYỄN VĂN THANH
TS. LUYỆN THỊ HỒNG HẠNH
ThS. PHẠM HỒNG ĐỨC
ThS. ĐỖ THANH HẢI

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Ngày nay, tiến bộ của khoa học - công nghệ đã tạo ra sự phát triển mạnh mẽ của mạng xã hội. Với những tính năng đa dạng, nguồn thông tin phong phú, mạng xã hội đã cho phép người dùng kết nối, giao tiếp, mở rộng các mối quan hệ xã hội, tiếp nhận, chia sẻ và chọn lọc thông tin một cách có hiệu quả. Hiệu quả mà mạng xã hội mang lại đã có tác động làm thay đổi nhiều thói quen cũ và hình thành những biểu hiện mới của lối sống ở một bộ phận khá lớn những người sử dụng. Đối với sinh viên, những tiện ích mà mạng xã hội mang lại rất lớn. Mạng xã hội là môi trường cung cấp, chia sẻ, trao đổi, khai thác sử dụng thông tin, mở ra chân trời mới cho sinh viên làm giàu tri thức, đáp ứng nhu cầu giải trí, giao tiếp, mở rộng các quan hệ xã hội, cơ hội nghề nghiệp và khẳng định năng lực bản thân.

Tuy nhiên, bên cạnh những tác động tích cực thì mạng xã hội cũng có ảnh hưởng tiêu cực đến việc định hình lối sống của sinh viên. Tác động từ mặt trái của mạng xã hội đã làm cho một số sinh viên có những biểu hiện "lệch chuẩn" trong lối sống, sa vào lối sống "ảo" dẫn tới suy giảm, thậm chí ngại học, ngại rèn, giảm sút say mê, hứng thú với các hoạt động học tập, rèn luyện; chạy theo những giá trị

viển vông không thực tế trong cuộc sống; bị tiêm nhiễm bởi lối sống buông thả, thực dụng, vô cảm, chỉ quan tâm đến lợi ích cá nhân mà quên đi lợi ích tập thể, ít quan tâm đến các vấn đề của đời sống chính trị - xã hội của đất nước; không biết quan tâm, trân trọng tình cảm và sẻ chia với người khác; không biết trân trọng những giá trị do lao động mang lại, do đó dễ có những biểu hiện bi quan, chán nản và mất niềm tin khi gặp phải những khó khăn trong cuộc sống. Những mặt trái ấy được các thế lực thù địch lợi dụng và cài cắm những thông tin thiếu lành mạnh nhằm thực hiện ý đồ xấu, ảnh hưởng trực tiếp đến quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên.

Trước những tác động tiêu cực của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên, đảng ủy, ban giám hiệu, các cơ quan và cán bộ, giảng viên các trường đại học đã có những định hướng, chỉ đạo và biện pháp khắc phục kịp thời và đạt được những kết quả đáng khích lệ. Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu ấy, vẫn còn những hạn chế, bất cập trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Mặt khác, sinh viên là bộ phận ưu tú, có tri thức, là lực lượng quan trọng, kế thừa, phát huy những thành quả cách mạng của Đảng, của dân tộc; là những người đang trong quá trình định hình, hoàn thiện nhân cách nên cần phải được định hướng đúng trong xây dựng lối sống theo chuẩn mực. Với sự tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên đang có xu hướng tăng lên cả về mặt tích cực cũng như đan xen cả những yếu tố tiêu cực, thì vấn đề xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội càng có ý nghĩa quan trọng.

Hiện nay, mặt trái của các phương tiện truyền thông hiện đại, nhất là thông tin trên Internet, mạng xã hội cùng quá trình hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng và thực trạng "đạo đức xã hội có mặt xuống cấp nghiêm trọng" đã và đang tác động lớn đến tư tưởng, tình cảm lớp trẻ cũng như công tác giáo dục thế hệ trẻ, trong đó có sinh viên, vì vậy việc tăng cường giáo dục lý tưởng, đạo đức, lối sống cho sinh viên ngày càng được đặt ra bức thiết. Điều đó cho thấy tầm quan trọng của việc nhận thức đúng về vai trò của mạng xã hội, thấy được mặt tích cực và tiêu cực để chủ động có biện pháp quản lý, khai thác, sử dụng hiệu quả nhằm xây dựng cho sinh viên lối sống tích cực.

Từ những lý do trên, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là vấn đề đặt ra có tính cấp thiết, có giá trị cả về lý luận và thực tiễn hiện nay. Đó cũng là nội dung biện pháp quan trọng góp phần thực hiện chủ trương của Đảng trong Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24/3/2015 *về Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015 - 2030*, góp phần xây dựng thế hệ trẻ nói chung, sinh viên nói riêng giàu lòng yêu nước, có bản lĩnh chính trị vững vàng, có trí tuệ và khát vọng cống hiến, góp phần vào sự nghiệp cao cả xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Nhằm cung cấp tài liệu nghiên cứu, tham khảo về vấn đề nêu trên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật xuất bản cuốn sách ***Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*** của tập thể tác giả do PGS.TS. Trần Hậu Tân làm chủ biên.

Cuốn sách gồm hai phần:

Phần thứ nhất: Một số vấn đề lý luận, thực tiễn xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Phần thứ hai: Yêu cầu và giải pháp cơ bản xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

Tháng 7 năm 2020

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Phần thứ nhất

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN, THỰC TIỄN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

I- MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI

1. Quan niệm về mạng xã hội

Mạng xã hội tiếng Anh được viết là social network; được hình thành trên cơ sở xây dựng các thông tin cá nhân và những người cùng tham gia. Năm 1995 trang Classmate.com ra đời với mục đích kết nối bạn học; đây là trang mạng xã hội có tính chất tiền đề quan trọng cho sự phát triển các trang mạng xã hội sau này, như các trang web: AsianAvenue.com, BlackPlanet.com, Migente.com, LiveJournal.com và Lunar Storm.se, Ryze.com, Friendster.com, MySpace.com, Facebook.com, Twitter.com.

Mạng xã hội bắt đầu phát triển ở Việt Nam từ năm 2006, và đến nay có khoảng hơn 300 trang mạng xã hội khác nhau đã đăng ký hoạt động. Trong đó, Facebook là

mạng xã hội phổ biến nhất; vì nhờ có thiết kế thuận lợi cho người sử dụng khi tạo lập tài khoản cá nhân, với những tính năng trao đổi thông tin, bày tỏ cảm xúc, quan điểm cá nhân với những người cùng nhóm, cùng sở thích... nên đã thu hút được nhiều thành viên tham gia. Tiếp sau Facebook là các trang MySpace và Twitter, các blog (nổi bật ở nội dung đăng tải, như nội dung dài hơn và có độ chuyên sâu về một vấn đề cụ thể)...

Với cơ chế hoạt động của mạng xã hội có tính chất tương tác cao, “cư dân mạng” dễ dàng chia sẻ những thông tin cá nhân với nhau, nên đã thu hút số người tham gia ngày càng đông, trong đó có giới trẻ. Điều này đã tạo ra những mặt thuận lợi cho mọi thành viên khi tham gia mạng xã hội, đó là có thể chia sẻ cũng như tìm kiếm những thông tin cần thiết phục vụ nhu cầu hoạt động riêng của mỗi người. Theo đó, bên cạnh những thông tin chính thống, bổ ích, có tính giáo dục; còn có các thông tin không chính thống, sai sự thật, xuyên tạc, cổ xúy cho lối sống lệch chuẩn cũng được đưa lên mạng xã hội với các mục đích khác nhau. Vì vậy, mạng xã hội đang có ảnh hưởng lớn đến đời sống xã hội cả tích cực và tiêu cực, đặc biệt là đối với giới trẻ.

Mạng xã hội đang là một vấn đề “nóng” được nhiều người, nhiều nhà nghiên cứu quan tâm. Do đó, khi đề cập về vấn đề này, có nhiều cách quan niệm khác nhau. Ví dụ, theo từ điển Wikipedia tiếng Việt thì mạng xã hội, hay gọi là mạng xã hội ảo, là dịch vụ kết nối các thành viên cùng sở thích trên *Internet* lại với nhau với nhiều mục đích

khác nhau không phân biệt không gian và thời gian. Những người tham gia vào mạng xã hội còn được gọi là *cư dân mạng*. Với cách hiểu như vậy, mạng xã hội được chú trọng đến là những người có chung sở thích và cùng tham gia trên Internet. Những người tham gia mạng xã hội vừa là thành viên (cư dân mạng) vừa là những người tạo ra nội dung phong phú của mạng xã hội.

Dưới góc độ của công tác quản lý nhà nước, Nghị định số 72/2013/NĐ-CP, ngày 15/7/2013 của Chính phủ về *Quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng* xác định: "Mạng xã hội (social network) là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn (forum), trò chuyện (chat) trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác"[1]. Quy chế Quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ Internet trong Quân đội nhân dân Việt Nam quy định: "Mạng xã hội là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người dùng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn, trò chuyện trực tuyến,

---

1. Chính phủ: *Nghị định số 72/2013/NQ-CP, ngày 15/7/2013 về "Quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng"*, 2013, *http://www.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&mode=detail&document_id=168699.*

chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác”[1].

Với các cách tiếp cận khác nhau sẽ có nhiều cách định nghĩa khác nhau về mạng xã hội, nhưng các quan niệm này đều có những điểm chung: mạng xã hội là nơi các thành viên có sự liên kết với nhau trên một không gian “ảo” thông qua Internet; mạng xã hội tồn tại dựa trên sự liên kết giữa các thành viên với nhau; sự liên kết giữa các thành viên trong mạng xã hội đã phá vỡ những ngăn cách về địa lý, ngôn ngữ, giới tính, quốc gia nhờ vào sự kết nối Internet toàn cầu; thông tin được các thành viên đưa ra có thể được người khác tìm kiếm, chia sẻ, truyền tải đến các thành viên khác tham gia mạng xã hội. Những điều này đã tạo ra được những thế mạnh vượt trội của mạng xã hội, cũng như những tác hại của nó.

Theo đó, mạng xã hội (social network) là không gian “ảo” được xây dựng trên cơ sở của sự kết nối giữa người với người trong chia sẻ thông tin và tương tác với nhau một cách mạnh mẽ nhờ vào những thành tựu của công nghệ thông tin mà nhà quản lý mạng áp dụng.

Mạng xã hội là nơi có sự kết nối giữa con người với con người trên không gian “ảo”. Nếu như ở ngoài đời thực con người phải gặp mặt trực tiếp để trao đổi thông tin với

---

1. *Thông tư 110/2014/TT-BQP, ngày 22/8/2014 của Bộ Quốc phòng ban hành quy chế quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ Internet trong Quân đội nhân dân Việt Nam.*

nhau, thì trên mạng xã hội các thành viên tham gia không cần gặp mặt trực tiếp họ cũng có thể trao đổi, chia sẻ thông tin, cũng như bày tỏ quan điểm cá nhân của mình về một vấn đề nào đó. Vì vậy, mạng xã hội xuất hiện với những thế mạnh mà công nghệ thông tin mang lại đang thách thức những phương thức quan hệ, giao tiếp truyền thống.

Sự tương tác của các thành viên tham gia mạng xã hội trên không gian "ảo" đã tạo ra sự thuận lợi cho các thành viên khi tương tác với nhau không phân biệt lứa tuổi, nam hay nữ, cũng như các thành phần xã hội; phá vỡ những khoảng cách về tuổi tác, không gian, thời gian trong quá trình giao tiếp. Cùng với vô số những tiện ích từ mạng xã hội, mấy năm gần đây mạng xã hội đã có bước phát triển hết sức mạnh mẽ, bộc lộ cả thế mạnh to lớn vốn có và cả những phức tạp, những hệ lụy khó lường cho con người. Thể hiện trước hết ở sức mạnh của mạng xã hội là nó có thể vượt lên trên, ra bên ngoài các biện pháp quản lý hành chính hay kỹ thuật của một quốc gia cụ thể. Thành tựu của khoa học - công nghệ mang lại cho con người cơ hội to lớn chưa từng có trong việc tìm kiếm và chia sẻ thông tin trên mạng xã hội. Thông qua mạng xã hội mỗi người có thể tự tìm kiếm những thông tin cần thiết phục vụ nhu cầu của bản thân; đồng thời, cũng là chủ nhân của việc đưa và chia sẻ những thông tin lên mạng xã hội. Điều này thể hiện sự chủ động của mỗi thành viên khi tham gia mạng xã hội, họ tự quyết định

đưa lên nội dung gì và bình luận theo quan điểm, cách hiểu, cách sống của mình. Bởi:

Mỗi thành viên tham gia mạng xã hội đều có một không gian riêng hay còn gọi là trang cá nhân. Thông qua trang cá nhân mà mỗi người tự quyết định chia sẻ các thông tin của mình lên đó, mỗi chủ tài khoản có thể giới hạn số người được biết những thông tin này; và thông qua trang cá nhân mọi người có thể vào bình luận hoặc chia sẻ những thông tin do chủ tài khoản đưa lên. Cách tạo trang cá nhân của nhà cung cấp mạng xã hội đã tạo nên không gian riêng cho mỗi người, để mỗi người bày tỏ quan điểm cá nhân của riêng mình hoặc bình luận (comment) đồng tình hoặc không đồng tình với những vấn đề mà người khác đưa lên hoặc bình luận lại. Điều này cũng dễ dẫn đến những người tham gia mạng xã hội, đặc biệt là giới trẻ dễ tin theo một vấn đề nào đó được nhiều người "like" hoặc "comment" đồng tình, mặc dù những nội dung đó có thể không đúng, hoặc không phù hợp với chuẩn mực xã hội nhưng được các thế lực thù địch cài cắm đưa lên mạng xã hội.

Mỗi người có một trang cá nhân riêng, nên khi tham gia mạng xã hội mỗi người có thể tự tin chia sẻ cảm xúc của mình. Những cảm xúc đó đều được những người bạn trên mạng xã hội theo dõi, quan tâm; những người bạn đó có thể biểu thị bằng cách "like" hoặc "comment" về vấn đề mà chủ trang cá nhân đưa lên. Như vậy, đồng nghĩa với việc người tham gia mạng xã hội cũng xem được những

thông tin mà người khác chia sẻ đăng lên. Nếu người chia sẻ đưa lên những thông tin hữu ích, đúng đắn người đọc sẽ thu được những tri thức có giá trị; ngược lại những thông tin đó lệch chuẩn xã hội, không phù hợp với thuần phong mỹ tục sẽ tác động trực tiếp đến người tiếp nhận. Sự tiếp nhận những thông tin "xấu" có thể làm ảnh hưởng đến suy nghĩ cũng như hành động của người tham gia mạng xã hội nếu người đó thiếu thông tin và kém hiểu biết.

Khi tham gia mạng xã hội, giữa các thành viên có sự tương tác mạnh mẽ với nhau; họ có thể cùng chơi một trò chơi, cùng bày tỏ cảm xúc, v.v, nên khoảng cách giữa họ cũng xích lại gần nhau hơn. Nhờ đó họ giao tiếp với nhau dễ dàng hơn, tìm thấy được niềm vui khi tham gia mạng xã hội trong điều kiện cuộc sống đầy căng thẳng và áp lực, nên nhiều người dễ "nghiện" mạng xã hội. Vấn đề này cũng ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả công việc, học tập và chăm sóc gia đình của những người mắc chứng "nghiện" mạng xã hội. Ngoài ra, một số người do tin theo lối sống "ảo" trên mạng xã hội nên đã chạy theo một gu nào đó có thể về thời trang, có thể về văn hóa ứng xử, có thể về phong cách sống... mà họ không ý thức được điều đó đang ảnh hưởng trực tiếp đến cuộc sống thực tế của mình.

Những người tham gia mạng xã hội có thể tạo ra các nhóm cùng sở thích, nên mọi người cũng có thể là bạn bè của nhau tạo nên sự tương tác và trao đổi thông tin mạnh mẽ trên mạng xã hội. Với giao diện thiết kế các mối quan hệ xã hội của các thành viên đều có liên kết với nhau,

nên có thể khi kết bạn với một người thì qua người đó lại kết bạn với nhiều người khác. Mặt khác, với sự tương tác mạnh mẽ giữa các thành viên, tất yếu sẽ dẫn đến thành lập các nhóm cùng một sở thích hoặc một vấn đề nào đó mà mọi người cùng quan tâm dẫn đến những người tham gia mạng xã hội dễ bị lôi kéo, ảnh hưởng, hoặc làm theo một vấn đề nào đó được cộng đồng mạng đưa ra mà nội dung đó có thể không phù hợp, thậm chí không đúng.

Ngày nay, với sự phát triển nhảy vọt của công nghệ, mạng xã hội đã và đang đem lại trải nghiệm tối ưu cho người dùng. Mạng xã hội như "hiểu" người dùng cần gì thông qua thu thập thông tin về thói quen sử dụng, nhu cầu tìm kiếm, từ đó gợi ý, định hướng nội dung mang tính cá nhân hóa tới từng người. Mặt tích cực của mạng xã hội là nó đáp ứng nhu cầu thông tin, giải trí, tìm kiếm, kết nối, trao nhận thông tin của tổ chức, cá nhân, góp phần phát triển kinh tế - xã hội. Mặt trái của mạng xã hội là định hướng thông tin tìm kiếm không loại trừ khả năng ưu tiên những thông tin tiêu cực tác động xấu đến người dùng và dễ thấy nhất là thiếu tính chính thống, trách nhiệm, khó kiểm chứng, nhiều thông tin mang tính cá nhân, xuyên tạc, bịa đặt, bôi nhọ tổ chức, cá nhân, không ít thông tin lừa đảo, vi phạm pháp luật, đi ngược lại lợi ích cộng đồng, làm phương hại đến an ninh quốc gia.

Những đánh giá về mặt trái của Youtube, Facebook liên quan đến các thông tin sai sự thật của các thế lực phản động, đe dọa tới an ninh quốc gia, an toàn thông tin

cá nhân, tổ chức, an ninh chính trị, xã hội, tâm lý người dùng; việc dùng Facebook kêu gọi biểu tình trong phong trào chiếm phố Wall; sự lan tràn của những thông tin kích động bạo lực, các video clip phản cảm đầu độc người xem, v.v. cho thấy, mạng xã hội, bên cạnh mặt tích cực đang ảnh hưởng tiêu cực đến thay đổi thói quen, nền nếp, cách sống, cách ứng xử và hành vi xã hội của người dùng. Mạng xã hội là không gian ảo, nhưng lại phản ánh thực tế đang diễn ra trên không gian thật. Vấn đề là, làm thế nào để mạng xã hội phản ánh sự thật tích cực, mang tính giáo dục, tính định hướng, tính hướng thiện; tránh thổi phồng, bóp méo sự thật, phục vụ cho lợi ích của cá nhân, tổ chức mà có hại cho xã hội. Điều đó cho thấy tầm quan trọng của việc nhận thức đúng về vai trò của mạng xã hội, thấy được mặt tiêu cực để chủ động có biện pháp quản lý, khai thác, sử dụng hiệu quả.

Như vậy, mạng xã hội tác động mạnh mẽ đến đời sống xã hội nói chung; trong đó có cả tác động tích cực lẫn tác động tiêu cực. Mạng xã hội cũng có thể giúp mỗi người trong tìm kiếm thông tin hữu ích nâng cao tri thức, nâng cao hiệu quả tự học và hoàn thiện nhân cách của bản thân; góp phần nâng cao hiểu biết những vấn đề chính trị - xã hội; cập nhật thông tin, giúp mỗi người bộc lộ suy nghĩ, cảm xúc, thái độ trước các sự kiện xã hội... Bên cạnh những ảnh hưởng tích cực, mạng xã hội cũng có những tác động tiêu cực đến xã hội, đó là có thể dẫn tới những biểu hiện tiêu cực, lệch chuẩn trong lối sống khi tin

hoặc làm theo những cách sống không chuẩn mực trên mạng xã hội. Do đó, vấn đề định hướng, quản lý xã hội cần phải có giải pháp phù hợp để khai thác tối đa những giá trị mà mạng xã hội đem lại và hạn chế một cách hiệu quả những tác động tiêu cực của mạng xã hội hiện nay.

2. Quan niệm về lối sống và lối sống tích cực

a) Quan niệm về lối sống

Để có quan niệm về lối sống tích cực, trước tiên cần có quan niệm đúng về lối sống. Theo đó, trong tiếng Việt "lối sống" là một danh từ ghép gồm "lối" và "sống". "Lối" là lề lối, kiểu cách, phương thức, thể thức; còn "sống" là hoạt động về phương diện sinh học và xã hội, là sinh hoạt của cá nhân, của xã hội. Theo C.Mác, bản chất con người trong tính hiện thực của nó là tổng hòa các quan hệ xã hội. Quan hệ xã hội ở đây ta có thể hiểu nó trên hai phương diện chính là: đời sống vật chất và đời sống tinh thần. Như vậy, trong quá trình tồn tại và phát triển, con người phải lao động, giao tiếp và ứng xử với tự nhiên, với xã hội và ngay cả với chính mình. Để tồn tại và phát triển trong những điều kiện lịch sử - cụ thể, không gian và thời gian khác nhau con người có các cách thức, kiểu sống, mà đó là kết quả tác động tích cực của con người vào điều kiện môi trường tự nhiên, xã hội và đồng thời lại chịu sự tác động của điều kiện đó.

C.Mác và Ph.Ăngghen khẳng định: "Không nên nghiên cứu phương thức sản xuất ấy đơn thuần theo khía cạnh nó

là sự tái sản xuất ra sự tồn tại thể xác của các cá nhân. Mà hơn thế, nó là một phương thức hoạt động nhất định của những cá nhân ấy, một hình thức nhất định của hoạt động sống của họ, một *phương thức sinh sống* nhất định của họ"[1]. Do đó, khi nghiên cứu lối sống phải thấy được "Hoạt động sống của họ như thế nào thì họ là như thế ấy. Do đó, họ là như thế nào, điều đó ăn khớp với sản xuất của họ, với *cái* mà họ sản xuất ra cũng như với *cách* họ sản xuất. Do đó, những cá nhân là như thế nào, điều đó phụ thuộc vào những điều kiện vật chất của sự sản xuất của họ"[2]. Như vậy, phương thức sản xuất có vai trò quyết định đối với việc hình thành lối sống của họ. Nhưng ở đây phải thấy được lối sống không phải là sản phẩm thụ động, mà đó là hoạt động sống của con người cụ thể, con người bằng xương, bằng thịt, có ý thức tình cảm, động cơ và hành động xã hội, cách ứng xử, giá trị sống trong xã hội. Do đó, nghiên cứu lối sống phải thấy được cả hai yếu tố này, nếu tuyệt đối hóa sẽ dẫn đến phiến diện.

Theo đó có thể quan niệm: Lối sống là tổng thể những phẩm chất, năng lực khẳng định tính chủ thể thể hiện hoạt động sống của con người được biểu hiện ở cả đời sống vật chất, đời sống tinh thần, chính trị và xã hội, các chuẩn mực và quy tắc hành vi của cá nhân, phản ánh điều kiện tồn tại của xã hội đó.

1, 2. C.Mác và Ph.Ăngghen: *C.Mác và Ph.Ăngghen toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t.3, tr.30.

Lối sống là tổng thể những phẩm chất, năng lực khẳng định tính chủ thể nói lên hoạt động sống của con người. Điều kiện sống của con người là yếu tố trực tiếp chi phối đến hoạt động sống cụ thể của mỗi cá nhân, nhóm xã hội, giai cấp, dân tộc nhất định. Tính chủ thể của mỗi người được biểu hiện ở những hoạt động sống cụ thể thể hiện ở cả đời sống vật chất và đời sống tinh thần hằng ngày. Những hoạt động sống hằng ngày đó được mỗi chủ thể lựa chọn theo những nguyên tắc, những chân giá trị nhất định mà họ cho là phù hợp với điều kiện sống thực tế của mình. Lối sống của con người phản ánh điều kiện tồn tại của họ nhưng đó là hoạt động sống của con người hoạt động trong xã hội nên nó tuân theo những giá trị, chuẩn mực của xã hội đó. Tổng hợp những giá trị xã hội có được ở mỗi chủ thể tạo thành chuẩn mực riêng của mỗi người trong hoạt động sống cả đời sống vật chất và đời sống tinh thần.

Những giá trị xã hội luôn có sự tiếp biến và phát triển do điều kiện sống cũng có bước phát triển mới; cộng thêm sự hội nhập và hợp tác giữa các quốc gia trên thế giới, thông qua các phương tiện thông tin mà đặc biệt là mạng Internet các giá trị xã hội luôn chịu sự tác động mạnh mẽ, thậm chí có cả những xung đột về giá trị văn hóa giữa cũ và mới, giữa nội sinh và ngoại sinh, giữa tiến bộ và lạc hậu. Theo đó, những chuẩn mực giá trị xã hội sẽ có những thay đổi trước thực tế đó, có cả mặt tích cực, có cả mặt phản tiến bộ, lạc hậu. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến lối sống của mọi thành phần xã hội, trong đó có sinh viên kể cả những

chuẩn mực đúng đắn tiến bộ và cả những mặt lạc hậu, phản tiến bộ. Nhận thức đúng đắn vấn đề này trong xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên, cần định hướng để họ biết phát hiện, đấu tranh với những lạc hậu phản tiến bộ và lựa chọn những chuẩn mực sống đúng đắn.

Lối sống được biểu hiện ở cả đời sống vật chất, đời sống tinh thần, chính trị và xã hội, các chuẩn mực và quy tắc hành vi của cá nhân, phản ánh điều kiện tồn tại của xã hội đó. Muốn nhận thức được lối sống phải thông qua hoạt động sống của họ, mà hoạt động cơ bản của con người chính là lao động sản xuất ra của cải vật chất nuôi sống xã hội. Con người trực tiếp tạo ra điều kiện, hoàn cảnh sống của mình và đồng thời cũng bị chính hoàn cảnh đó chi phối. Tất nhiên lối sống không phải là một sản phẩm thụ động mà là hoạt động sống của con người có ý thức; đó là sự phản ảnh của điều kiện kinh tế - xã hội trong nhận thức, tình cảm, hoạt động xã hội, cũng như những sinh hoạt cá nhân của con người. Như vậy, con người sống trong điều kiện kinh tế - xã hội như thế nào, thì lối sống của họ sẽ như thế. Và do đó, trong xã hội có giai cấp thì lối sống cũng mang tính giai cấp sâu sắc.

Lối sống luôn gắn với truyền thống của mỗi quốc gia, dân tộc. Lịch sử của mỗi quốc gia với những điều kiện khác nhau, hình thành nên bản sắc văn hóa khác nhau, dẫn đến hình thành nên lối sống mang bản sắc riêng của từng dân tộc. Vì các giá trị văn hóa của mỗi dân tộc khác nhau, nên sẽ quy định trực tiếp đến việc lựa chọn giá trị

trong lối sống của con người trong dân tộc đó. Theo đó, lối sống của con người Việt Nam cũng chịu sự quy định của điều này.

Lối sống luôn gắn với điều kiện lịch sử cụ thể. Xuất phát từ tính quy định của điều kiện kinh tế, vật chất đối với lối sống, nên nếu điều kiện kinh tế, vật chất thay đổi thì lối sống cũng thay đổi theo. Do đó, ở các giai đoạn lịch sử khác nhau, điều kiện kinh tế, vật chất khác nhau thì lối sống cũng khác nhau. Tuy nhiên với tính bền vững của phong tục, truyền thống có những yếu tố khi điều kiện kinh tế, vật chất thay đổi nhưng nó vẫn chưa thay đổi. Lối sống là yếu tố động, thường xuyên vận động biến đổi và phát triển, đó là quá trình vận động, phát triển và hoàn thiện gắn với điều kiện lịch sử cụ thể. Lối sống không phải là cái trừu tượng mà nó tồn tại hiện thực trong nhận thức, thái độ, hành vi của những con người cụ thể trong hoạt động sống của họ.

b) Quan niệm về lối sống tích cực

Lối sống phản ánh bản sắc của mỗi chủ thể trong việc nhận thức, lựa chọn và thực hành để đi tới một mục đích sống nhất định. Việc xem xét tính tương thích giữa mục đích sống mà mỗi chủ thể lựa chọn với chuẩn giá trị xã hội là cơ sở quan trọng và chủ yếu để phân loại, đánh giá lối sống. Chuẩn giá trị xã hội là các giá trị cốt lõi được lựa chọn, đánh giá, xác định và cấu trúc theo những thang bậc nhất định như những chuẩn mực chung cho đại đa số

thành viên xã hội, gắn với từng thời kỳ, từng điều kiện lịch sử cụ thể. Mục đích sống phù hợp hay không phù hợp với chuẩn giá trị xã hội là cơ sở quan trọng để phân loại lối sống tích cực hay tiêu cực.

Tuy nhiên, mục đích sống không phải là cơ sở duy nhất để đánh giá lối sống. Con người biểu lộ sự sống thông qua hoạt động. Hoạt động sống là tổng thể tất cả những cách thức, phương pháp tương tác giữa con người với tự nhiên, con người với xã hội và với chính bản thân mình để duy trì sự sống. Hoạt động sống là phương thức để đạt được mục đích sống. Song mục đích sống không phải là kết quả cuối cùng của tổng thể những hoạt động sống, mà nó được hòa quyện, biểu đạt trong từng hoạt động sống. Mối quan hệ giữa hoạt động sống và lối sống là mối quan hệ giữa cái chung và cái riêng, giữa cái đặc thù và cái phổ biến. Hoạt động sống của con người thì vô cùng phong phú, đa dạng, đa chiều, nhưng chỉ những hoạt động sống nào được diễn ra lặp đi, lặp lại mang tính ổn định thì mới có thể được coi là bộ phận cấu thành nên lối sống. Mặt khác, lối sống không chỉ là tập hợp các hoạt động sống quen thuộc của các cộng đồng người mà chủ yếu là những cách thức mà các cộng đồng người đó tiến hành những hoạt động sống nêu trên.

Như vậy, mục đích sống và cách thức tiến hành những hoạt động sống để đạt được mục đích sống là những nét riêng biệt trong lối sống của từng cá thể, từng nhóm xã hội. Căn cứ vào tính chất, đặc điểm của những yếu tố này,

lối sống được phân loại thành lối sống tích cực và lối sống tiêu cực.

Lối sống tích cực là toàn bộ những hoạt động sống mang tính ổn định của cá nhân thể hiện hoạt động sống của họ trên cả đời sống vật chất, đời sống tinh thần, phản ánh ý thức, trách nhiệm phù hợp với những giá trị, chuẩn mực của cộng đồng, xã hội trong môi trường cụ thể.

Nếu như lối sống nói chung là tổng hoà các phương thức hoạt động sống căn bản của các dân tộc, các giai cấp, tầng lớp xã hội và các cá nhân, phản ánh và chịu sự quy định bởi một phương thức sản xuất nhất định thì lối sống tích cực lại chủ yếu chịu sự quy định bởi năng lực của mỗi chủ thể trong việc nhận thức và thực hành các hoạt động sống theo chuẩn giá trị xã hội. Theo C.Mác và Ph.Ăngghen, điều kiện và phương thức sản xuất vật chất là yếu tố quyết định sự tồn tại của những cá nhân và phương thức hoạt động sống cơ bản của con người. Lối sống là phương thức, là dạng hoạt động sống của con người trong điều kiện, hoàn cảnh cụ thể của một chế độ xã hội. Vì vậy, lối sống khác nhau là do có sự khác nhau căn bản về cơ sở kinh tế. Lối sống tích cực cũng chịu sự quy định bởi điều kiện, hoàn cảnh cụ thể của một chế độ xã hội, thể hiện ở chỗ trong mỗi chế độ xã hội khác nhau, ở từng giai đoạn lịch sử khác nhau thì chuẩn giá trị xã hội cũng khác nhau. Chuẩn giá trị xã hội thay đổi khi các điều kiện lịch sử cụ thể thay đổi, đặc biệt là sự thay đổi về phương thức sản xuất. Do đó, lối sống tích cực ở từng giai

đoạn lịch sử cũng có sự khác nhau. Một lối sống được coi là tích cực ở giai đoạn lịch sử này nhưng có thể lại là tiêu cực ở giai đoạn lịch sử khác. Tính tích cực của lối sống chỉ có thể được xác định dựa trên sự tham chiếu với chuẩn giá trị xã hội trong từng giai đoạn lịch sử, mà ở đó mỗi chủ thể nhận thức đúng và thực hành các hoạt động sống hướng tới các chuẩn giá trị xã hội. Theo đó, ở chiều đối lập, lối sống tiêu cực được xác định khi chủ thể không nhận thức đúng chuẩn giá trị mà xã hội thừa nhận và yêu cầu, không hướng các hoạt động sống của mình vào việc thực hiện các chuẩn giá trị đó.

Lối sống tích cực không chỉ và không phải là một sản phẩm thụ động của chủ thể trong việc nhận thức và thực hành các hoạt động sống hướng tới các chuẩn giá trị như một nghĩa vụ, trách nhiệm, bị gò bó, ép buộc, mà là tổng hợp quá trình nhận thức và hành động đầy tính chủ động của chủ thể. Lối sống của mỗi chủ thể chỉ được coi là tích cực khi họ coi việc thực hành các phương thức hoạt động sống theo chuẩn giá trị xã hội như một nhu cầu tự thân, là cơ sở và điều kiện tiên quyết để hoàn thiện nhân cách. Ý thức về chuẩn giá trị xã hội và thái độ, trách nhiệm trong việc nỗ lực vươn tới những giá trị đó là một trong những chuẩn mực nói lên sự phát triển của nhân cách. Đó là biểu hiện mối liên hệ bên trong của con người đối với những giá trị xã hội, chứng tỏ sự thừa nhận hay không thừa nhận của cá nhân đối với những giá trị đó. Những yêu cầu của xã hội đã được chuyển hóa thành yêu cầu nội tại trong mỗi

người, thôi thúc họ hành động trong khuôn khổ của cái đúng, cái đẹp, lẽ phải mà xã hội thừa nhận. Do đó, lối sống tích cực còn bao hàm cả ý thức trách nhiệm của chủ thể trong việc đấu tranh với những biểu hiện phản giá trị, phản văn hóa trong xã hội.

Lối sống tích cực phản ánh quan hệ lợi ích từ tầng sâu bản chất. Mỗi một cá nhân đều có nhu cầu lợi ích, nhưng con người không thể tồn tại chỉ với ý nghĩ là tìm mọi cách để tranh đoạt lợi ích cho riêng mình, mà bên cạnh đó còn phải quan tâm đến lợi ích của người khác, lợi ích của cộng đồng xã hội. Sự quan tâm đến lợi ích của người khác, của cộng đồng xã hội là cơ sở bảo đảm và duy trì tính xã hội trong các mối quan hệ, trong các hoạt động của con người. Chính trong quá trình giải quyết mối quan hệ giữa nhu cầu lợi ích của bản thân với ý thức về lợi ích của những người xung quanh và của cộng đồng xã hội dẫn đến các lối sống khác nhau. Lối sống được coi là tích cực khi con người tự nguyện đặt lợi ích xã hội, cộng đồng lên trên lợi ích cá nhân. Vì vậy, lối sống tích cực có đặc trưng của văn hóa, đạo đức, thẩm mỹ. Nhận thức về giá trị sống, về hạnh phúc, lòng tự trọng sẽ hướng con người hành động vì người khác, vì cộng đồng, và đó là biểu hiện của văn hóa, đạo đức. Chính sự quan tâm đối với người khác, đối với cộng đồng, đối với xã hội một cách tự nguyện và tự giác là biểu hiện cao nhất của tình người. Nếu việc đặt lợi ích của người khác, lợi ích chung của cộng đồng xã hội và của nhân loại lên trên lợi ích cá nhân là cơ sở giá trị của lối

sống tích cực thì đặc trưng của lối sống tích cực là tính tự nguyện và tự giác. Một người làm việc tốt do bị cưỡng chế hoặc do sức ép của dư luận thì bản thân hành vi ấy không có hoặc ít có ý nghĩa tích cực. Lối sống tích cực là khi chủ thể ý thức rõ vai trò và trách nhiệm của mình, ý thức được kết quả của hành vi nhằm thỏa mãn những đòi hỏi từ phía người khác, từ xã hội như một tất yếu.

Lối sống tích cực lấy động lực tinh thần là cơ bản và lấy lương tâm, danh dự làm sức mạnh thực hiện mục đích vì sự phát triển, tiến bộ xã hội. Những suy nghĩ, hành vi trong sáng mang tính chất nhân đạo, nhân văn, vì cộng đồng xã hội, đặc biệt là đức hy sinh cho cộng đồng, dân tộc phát triển phù hợp với quy luật tiến bộ xã hội chính là lối sống tích cực. Sự thừa nhận và tôn vinh của xã hội đối với sự hy sinh tự nguyện, tự giác của chủ thể cho cộng đồng xã hội là động lực tinh thần to lớn thôi thúc mỗi chủ thể không ngừng nỗ lực vươn lên.

Sự nhìn nhận, đánh giá lối sống là tích cực hay tiêu cực không phải sản phẩm từ nhận thức chủ quan của một người hay một nhóm người cụ thể, mà là kết quả đánh giá tổng hợp của cả xã hội, thông qua dư luận xã hội. Ở đó, lối sống được cộng đồng xã hội tán thành, ủng hộ, thừa nhận, tôn vinh là lối sống tích cực và ngược lại, sự phản đối, thái độ bất bình của dư luận xã hội là căn cứ để xác định lối sống tiêu cực. Dư luận có thể đúng và cũng có thể sai. Vì thế dư luận chỉ có thể là căn cứ để con người xem xét, nghiên cứu. Tất nhiên, sự thừa nhận, đánh giá của dư

luận xã hội phải phù hợp với các giá trị, chuẩn mực xã hội. Bởi nếu chỉ dựa trên dư luận xã hội không thôi thì sự đánh giá có khi nhầm lẫn. Trên thực tế, không ít trường hợp dư luận xã hội, đặc biệt một bộ phận đông đảo các "cộng đồng mạng" theo số đông lại đánh giá sai bản chất của một hành vi, lối sống của một cá nhân, tổ chức nào đó, hô hào, cổ vũ, chia sẻ lối sống lệch chuẩn, thiếu lành mạnh, ảnh hưởng tiêu cực tới xã hội. Do vậy, tiêu chí cơ bản để đánh giá lối sống tích cực hay tiêu cực là ở sự phù hợp hay không phù hợp của lối sống với hệ giá trị, chuẩn mực xã hội được cộng đồng xã hội tán thành, ủng hộ, thừa nhận, tôn vinh hay phản đối. Sự đánh giá, điều chỉnh của dư luận xã hội chỉ đúng khi bản thân chính dư luận xã hội phải được định hướng phát triển đúng đắn.

Lối sống tích cực là động lực và tiêu chí đánh giá hoàn thiện nhân cách. Trước hết, lối sống tích cực góp phần thúc đẩy sự hoàn thiện của các yếu tố trong cấu trúc của nhân cách, đó là phẩm chất và năng lực của mỗi người, được kết hợp hữu cơ trong một chỉnh thể. Nhân cách hình thành từ những cơ sở sinh lý, tâm lý cá nhân cũng như những ảnh hưởng từ môi trường xã hội và sự trưởng thành xã hội của cá nhân đó. Lối sống tích cực vừa là biểu hiện, vừa là kết quả của sự trưởng thành xã hội của mỗi cá nhân. Do đó, nó đồng thời cũng là tiêu chí đánh giá hoàn thiện nhân cách. Một nhân cách hoàn thiện, được xã hội thừa nhận nhất thiết phải được biểu hiện ra thông qua một lối sống tích cực.

Lối sống tích cực chịu sự chi phối bởi điều kiện, hoàn cảnh lịch sử, nên nó có những đặc trưng biểu hiện khác nhau trong những giai đoạn lịch sử khác nhau. Trong giai đoạn hiện nay, việc nhận định lối sống của một chủ thể nhất định có tích cực hay không nhất thiết phải được dựa trên việc xác định những đặc trưng biểu hiện của lối sống tích cực trong điều kiện phương thức sản xuất xã hội chủ nghĩa đang hình thành, phát triển. Dưới chế độ xã hội chủ nghĩa, lối sống tích cực thường được nhìn nhận dựa trên tổng thể những đặc trưng cơ bản đó là: biết yêu lao động và trân trọng giá trị của lao động; thể hiện đậm nét ý thức và năng lực làm chủ của con người đối với tự nhiên, xã hội và với chính bản thân mình; thấm đượm chủ nghĩa tập thể, luôn đặt lợi ích tập thể, lợi ích cộng đồng lên trên lợi ích cá nhân; giàu lòng nhân ái, yêu thương con người; luôn có tinh thần lạc quan cách mạng.

3. Quan niệm về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội

Sinh viên là những người trong độ tuổi thanh niên, đa số có tuổi đời từ 18 đến 25 đang học tập tại các cơ sở đào tạo cao đẳng, đại học và học viện (sau đây gọi là các nhà trường), là những người còn "trẻ" cả về nhân tố sinh học và nhân tố xã hội. Điều đó được thể hiện trên những đặc trưng cơ bản:

Về đặc điểm sinh lý, đây là giai đoạn hình thể đã đạt được sự hoàn chỉnh về cấu trúc và phối hợp giữa các chức

năng. Lứa tuổi này đang trong giai đoạn "dậy thì", các chức năng sinh sản bắt đầu quá trình hoàn thiện; giới tính phân biệt rõ và phát triển đầy đủ. Họ là những thanh niên có thể chất tốt, cơ thể còn đang trong quá trình phát triển, hoàn thiện, sức khỏe dồi dào, dễ thích ứng với mọi đòi hỏi cao về thể lực. Họ thường ham thích các hoạt động thiên về vận động, có nhu cầu cao về chế độ dinh dưỡng và thời gian ngủ, nghỉ.

Về mặt tâm lý, đây là thời kỳ phát triển trí tuệ được biểu hiện ở khả năng tư duy sâu sắc, khả năng lập luận, tư duy logic và trí tưởng tượng phong phú, họ có năng lực giải quyết những nhiệm vụ trí tuệ ngày càng khó khăn hơn. Ở giai đoạn này, sinh viên bộc lộ khả năng tự ý thức, nhu cầu hiểu biết và học tập cao; có sự nhạy bén cao, tâm lý nhạy cảm, thích cái mới lạ, ưa tìm tòi khám phá, sáng tạo; giàu ước mơ, hoài bão, giàu trí tưởng tượng, luôn mong muốn khẳng định mình, không lệ thuộc vào người khác, có nhu cầu cao về học vấn, tình bạn, tình yêu nam nữ... Tuy nhiên, họ dễ bị biến động tâm lý trước những thay đổi của hoàn cảnh.

Về mặt nhận thức, họ có năng lực nhận thức tốt, thông minh, nhanh nhạy, dễ tiếp thu với những tri thức mới. Giai đoạn này, sinh viên bước đầu đã hình thành những phẩm chất của người trí thức, bước đầu có bản lĩnh chính trị, lập trường tư tưởng tốt. Tuy nhiên, do chưa trải nghiệm, thử thách nhiều từ thực tiễn nên nhận thức, lập trường, tư tưởng, bản lĩnh của sinh viên đều chưa đạt được

trạng thái ổn định, vững vàng, vẫn còn đang trong quá trình phát triển, từng bước hoàn thiện và dễ bị tác động bởi các yếu tố ngoại cảnh.

Về mặt xã hội, sinh viên là những người đang trưởng thành, các quan hệ trong môi trường học tập và môi trường xã hội còn ở phạm vi hẹp, đang định hình và bước đầu ổn định. Họ còn ít trải nghiệm cuộc sống, trong xử lý những vấn đề chính trị thực tiễn thường nặng về cảm tính nên dễ giản đơn, bồng bột. Ở độ tuổi này, sinh viên có sự phong phú, phức tạp khi bộc lộ nhiều mối quan hệ khác nhau, phản ánh tồn tại xã hội nhiều vẻ, đa dạng. Sinh viên đã biết quan tâm đến tương lai của bản thân và đã bước đầu ý thức trách nhiệm của người công dân đối với đất nước. Sinh viên là lực lượng trẻ, có tri thức, ham học hỏi, cầu tiến bộ, nhưng cũng còn sốc nổi và dễ bị lôi cuốn bởi những cái mới, lạ và là đối tượng đang trong quá trình định hình lối sống. Là lực lượng nhạy cảm, họ dễ bị tác động bởi ngoại cảnh, chưa có độ chín trong lối sống; một bộ phận sinh viên còn thiếu kinh nghiệm sống, dễ nhìn nhận đánh giá nông cạn đối với các hiện tượng trong đời sống xã hội, nhất là đối với quá khứ, lịch sử nên họ cũng dễ có thái độ cực đoan đối với các hiện tượng nảy sinh trong xã hội, đôi khi còn dễ bị kích động, thiếu tự chủ, tình cảm nhiều khi lấn át lý trí, thích phiêu lưu mạo hiểm, khi gặp khó khăn dễ hoang mang, dao động.

Bên cạnh đó, sinh viên có sự pha trộn, đan xen tính cách, phong tục, tập quán, lối sống của nhiều vùng, miền

khác nhau. Đặc điểm đó khiến cho lối sống của sinh viên chứa đựng nhiều sự giao thoa giữa lối sống nông thôn với lối sống đô thị, lối sống các vùng, miền khác nhau trong cả nước. Đặc điểm nổi bật nữa là, sinh viên sống khá phân tán. Do lượng sinh viên đông, các khu ký túc xá chưa đáp ứng đủ nhu cầu nên sinh viên phải thuê trọ trong các hộ gia đình, rải rác trên khắp các địa bàn, rất khó quản lý, khiến cho sinh viên hình thành, phát triển những xu hướng lối sống, lối sinh hoạt không phù hợp. Việc sinh sống phân tán cũng gây ra những khó khăn nhất định cho việc quản lý của gia đình, nhà trường và xã hội đối với sinh viên.

Trong môi trường học tập, rèn luyện của nhà trường, sinh viên không chỉ được tạo những điều kiện thuận lợi nhất để hình thành nên lối sống tích cực, mà còn được điều chỉnh, uốn nắn một cách có chủ đích của các chủ thể giáo dục trong nhà trường để ngăn ngừa, hạn chế sự hình thành, phát triển lối sống đi theo xu hướng tiêu cực.

Những đặc trưng trên đều tác động hai chiều đến xu hướng phát triển của lối sống, hoặc là thúc đẩy hình thành lối sống tích cực, hoặc thúc đẩy hình thành lối sống tiêu cực của sinh viên. Lối sống của từng cá thể phát triển theo xu hướng nào phụ thuộc trước hết vào ý thức, năng lực chủ quan của mỗi người, song nó cũng chịu ảnh hưởng rất lớn bởi môi trường xã hội, trước hết là "môi trường gần" mà họ tham gia vào các hoạt động học tập, lao động, giao tiếp xã hội...

** Quan niệm về lối sống tích cực của sinh viên*

Lối sống của sinh viên là tổng thể phương thức tiến hành các hoạt động sống của người sinh viên trong quá trình học tập, rèn luyện, được tiến hành trong môi trường nhà trường. Các hoạt động cơ bản của sinh viên trong quá trình học tập tại các trường đại học bao gồm: học tập, rèn luyện, nghiên cứu khoa học, lao động, công tác, giao tiếp xã hội...

Lối sống tích cực của sinh viên là toàn bộ những hoạt động sống mang tính ổn định của sinh viên phù hợp với giá trị, chuẩn mực xã hội, môi trường học tập, rèn luyện, nghiên cứu khoa học, lao động, công tác trong nhà trường.

Lối sống tích cực của sinh viên phản ánh nhận thức, thái độ, trách nhiệm và hành động của họ trong việc quán triệt và thực hiện mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường. Mỗi nhà trường, tùy thuộc vào lĩnh vực chuyên ngành đào tạo mà có mục tiêu, yêu cầu đào tạo khác nhau. Song tựu trung lại, các trường đại học đều thống nhất ở mục tiêu cơ bản là đào tạo nên những sinh viên có đầy đủ những phẩm chất của người trí thức, luôn tuyệt đối trung thành với Đảng, Nhà nước và Nhân dân, có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức trong sáng, có lối sống lành mạnh, có trình độ, năng lực chuyên môn tốt, đáp ứng được yêu cầu công việc sau khi tốt nghiệp. Lối sống tích cực của sinh viên chỉ được hình thành khi họ đã chuyển hóa mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường thành mục đích sống của bản thân.

Đặc trưng lối sống tích cực của sinh viên vừa có sự thống nhất với những đặc trưng của lối sống tích cực nói chung, vừa mang những nét riêng gắn với đặc thù của một chủ thể sinh viên đang trong quá trình giáo dục và đào tạo. Cái riêng đó không phải là cái khác, mà là cái cụ thể gắn với đặc thù của chủ thể trong biểu hiện. Theo đó, lối sống tích cực của sinh viên được biểu hiện thông qua những đặc trưng cơ bản sau:

Một là, lối sống tích cực của sinh viên là lối sống biết yêu lao động và trân trọng giá trị của hoạt động, được biểu hiện trực tiếp ở tình yêu đối với nhiệm vụ học tập của bản thân. Đây là đặc trưng cơ bản nhất. Lao động là thuộc tính bản chất của con người, là nhân tố cơ bản, quyết định đến sự tồn tại, phát triển của xã hội; là nền tảng hình thành và phát triển những phẩm chất tốt đẹp và năng lực sáng tạo của con người. Lối sống tích cực của sinh viên được hình thành trước hết từ ý thức đúng đắn về giá trị, tầm quan trọng của lao động, và biểu hiện nó ra thành thái độ, hành động cụ thể trong hoạt động. Thái độ yêu lao động được bắt nguồn từ việc xác định tầm quan trọng của lao động. Lao động không chỉ được coi là phương thức để tồn tại, là động lực quyết định của sự phát triển xã hội, mà còn là phương thức sống căn bản, là nhu cầu, là vinh dự, tự hào, là niềm vui và lẽ sống, niềm hạnh phúc của mỗi người. Lao động còn được coi là giá trị xã hội có sức mạnh điều chỉnh ý thức và hành vi của con người, định hướng cho toàn bộ phương thức hoạt động sống - lối sống

của họ. Tình yêu lao động của người sinh viên được biểu hiện ở tinh thần chủ động, tự giác, tích cực, say mê trong học tập, rèn luyện hoàn thành được mục tiêu, yêu cầu đào tạo; học tập có kế hoạch, có kỷ luật, hiệu quả cao; luôn nỗ lực sáng tạo, đồng thời đấu tranh với mọi biểu hiện lười biếng, lơ là trong học tập. Thái độ trân trọng giá trị của lao động biểu hiện ra ở việc sử dụng tiết kiệm, hiệu quả tài sản công, yêu quý, tôn trọng nhân dân lao động, đấu tranh chống những biểu hiện tham ô, lãng phí, xa hoa, xâm hại đến lợi ích của người khác, của tập thể và xã hội.

Hai là, lối sống tích cực của sinh viên thể hiện ở ý thức, thái độ với xã hội, nghề nghiệp, với mọi người và với chính bản thân mình. "Làm chủ" - với ý nghĩa là ý thức đầy đủ giá trị, nghĩa vụ và trách nhiệm của bản thân - là cơ sở để con người phát triển và bộc lộ đầy đủ những giá trị làm người của mình. Làm chủ xã hội thể hiện ở ý thức, trách nhiệm công dân, luôn quan tâm đến đời sống chính trị - xã hội của đất nước, tích cực tham gia quản lý xã hội, quản lý nhà nước, đấu tranh chống mọi hành vi xâm phạm đến lợi ích xã hội, lợi ích quốc gia, chế độ xã hội chủ nghĩa; thực hiện tốt nghĩa vụ công dân, chống các hiện tượng tiêu cực, tệ nạn xã hội; đó là thái độ sống tôn trọng pháp luật, kỷ cương xã hội, từ tình yêu đối với nghề nghiệp đến làm chủ mọi hoạt động nghề nghiệp; giữ vững tình người, luôn biết yêu thương, giúp đỡ lẫn nhau ngay cả những lúc khó khăn. Làm chủ bản thân là việc mỗi sinh viên luôn ý thức đầy đủ về mối quan hệ giữa "tự do" và

“tất yếu”; tự quyết định mục đích sống, lẽ sống, thái độ sống của mình; luôn nỗ lực cao trong học tập, rèn luyện; không ngừng làm giàu tri thức, tình cảm, hoàn thiện nhân cách, biết vươn lên vượt qua mọi khó khăn trong mọi hoàn cảnh, phát huy hết mọi khả năng, trí tuệ, năng lực của bản thân để chiến thắng chính mình, sống có ích, đóng góp nhiều nhất cho tập thể, cho xã hội; có đủ ý chí, nghị lực đứng vững trước những cám dỗ dễ làm sa ngã lòng người, trước sự tấn công của chủ nghĩa cá nhân, lề thói thực dụng. Làm chủ bản thân cũng đối lập với tính ích kỷ, thói kiêu ngạo, cách sống khép kín, tuyệt đối hóa cái riêng, cái cá nhân, đối lập cá nhân với tập thể và xã hội.

Ba là, lối sống tích cực của sinh viên là lối sống vì tập thể, luôn đặt lợi ích tập thể lên trên lợi ích cá nhân. Người sinh viên luôn có ý thức trách nhiệm chính trị cao đối với tập thể và xã hội, đặt lợi ích cá nhân trong lợi ích tập thể; quan tâm đến vận mệnh đất nước, dân tộc, quê hương; kiên quyết đấu tranh bảo vệ lợi ích chung; tích cực tham gia vào hoạt động xã hội, xây dựng tập thể lớp học, nhà trường vững mạnh; nêu cao tinh thần đoàn kết, tương trợ giúp đỡ lẫn nhau trong mọi hoạt động và cuộc sống. Tuy nhiên, lối sống thấm đượm chủ nghĩa tập thể của sinh viên không đồng nhất với việc hy sinh hay coi nhẹ lợi ích cá nhân, đánh mất cá tính, cào bằng mọi nhu cầu sở thích, khả năng, sự đa dạng và phong phú, tính cách của mỗi cá nhân, mà là giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa cá nhân và tập thể.

Bốn là, lối sống tích cực của sinh viên là lối sống giàu lòng nhân ái, yêu thương con người. Nhân ái, yêu thương con người là biểu hiện cụ thể của chữ "thiện" - một trong những yếu tố cơ bản cấu thành nên phẩm chất đạo đức của mỗi người. Đây cũng là đặc trưng nổi bật của lối sống tích cực. Đối với sinh viên, lòng nhân ái, tình yêu thương con người được biểu hiện trước hết ở thái độ yêu quý, trân trọng, đồng cảm, thương yêu con người, không vì lợi ích riêng tư mà đối lập nhau, cạnh tranh loại bỏ nhau, mà trái lại luôn quan tâm lẫn nhau, giúp đỡ lẫn nhau cùng tiến bộ. Nhân ái, yêu thương con người còn được biểu hiện ở thái độ tôn trọng, yêu quý nhân dân, ý thức trách nhiệm của bản thân trong việc bảo vệ cuộc sống bình yên của nhân dân.

Năm là, lối sống tích cực của sinh viên là lối sống luôn có tinh thần lạc quan cách mạng. Đây là một đặc trưng rất nổi bật. Trong quan niệm của nhiều người, lối sống tích cực thậm chí còn được đồng nhất với tinh thần lạc quan. Sống lạc quan là luôn nhận thức được quy luật vận động, phát triển tất yếu của lịch sử, xây dựng niềm tin trên cơ sở thế giới quan khoa học, phương pháp luận biện chứng. Lối sống tích cực của sinh viên được xây dựng dựa trên cơ sở thế giới quan duy vật và phương pháp luận biện chứng mà chủ nghĩa Mác - Lênin trang bị. Nó biểu hiện ở niềm tin tưởng vào sự tất thắng của chủ nghĩa xã hội, sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản và con đường xã hội chủ nghĩa; không bi quan, chán nản, dao động, đánh mất niềm tin

trước những khó khăn của cuộc sống hoặc sự thăng trầm của cách mạng...

Có thể nói, những đặc trưng lối sống tích cực của sinh viên Việt Nam hiện nay là sự phản ánh hệ thống các giá trị cốt lõi được xã hội lựa chọn, đánh giá, xác nhận trong điều kiện, hoàn cảnh của nước ta thời kỳ quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội. Những giá trị xã hội mang tính tiêu chuẩn đó khi gắn với lối sống của một chủ thể xác định là sinh viên thì được chuyển hóa vào trong ý thức và biểu hiện ra ở những hoạt động cụ thể mà người sinh viên thực hiện, đó là học tập, rèn luyện, nghiên cứu khoa học, quan hệ xã hội.

Như vậy, đối lập với lối sống tích cực của sinh viên là lối sống chưa thực sự tích cực, với những biểu hiện hoàn toàn trái ngược như lười lao động, sống xa hoa, lãng phí, không biết tôn trọng người lao động và giá trị của lao động; không có ý thức làm chủ tự nhiên, xã hội và chính bản thân mình; không có tinh thần tập thể, cơ hội, thực dụng, đặt lợi ích của bản thân lên trên lợi ích của tập thể, của cộng đồng; không có tinh thần sẻ chia, đồng cảm, nhân ái; dễ bi quan, dao động trước những khó khăn, thử thách...

Từ sự phân tích những đặc trưng lối sống tích cực của sinh viên, có thể thấy rằng để có được lối sống tích cực với đầy đủ những đặc trưng cơ bản của nó, người sinh viên phải có bản lĩnh trong nhận thức và hành động. Nếu như lối sống nói chung được cấu thành nên bởi phương

thức tiến hành những hoạt động sống diễn ra lặp đi, lặp lại mang tính ổn định thì lối sống tích cực phải là những phương thức tiến hành các hoạt động sống được chắt lọc, chọn lựa, đấu tranh để loại bỏ cái xấu, lấy cái tốt, loại bỏ cái lạc hậu, lấy cái tiến bộ, loại bỏ cái tiêu cực, lấy cái tích cực. Nó thể hiện đậm nét ý thức chủ quan của chủ thể. Mặt khác, cần phải thấy rằng, những phương thức tiến hành các hoạt động sống đã được chắt lọc, chọn lựa ấy chỉ thực sự trở thành nhân tố cấu thành ổn định của lối sống tích cực khi đã chuyển hóa thành nhu cầu tự thân, diễn ra một cách tự nhiên không gò bó, ép buộc. Điều đó cho thấy rằng, lối sống tích cực không thể được hình thành chỉ trong "một sớm một chiều", mà nó nhất thiết đòi hỏi chủ thể phải trải qua một quá trình tích lũy, trải nghiệm, dưới sự tác động từ các yếu tố tích cực trong môi trường sống. Vì vậy, để hình thành lối sống tích cực cho sinh viên, cần phải quan tâm xây dựng nó một cách có chủ đích, có định hướng.

** Tác động của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên*

Lối sống cũng như lối sống tích cực của sinh viên luôn trong sự tác động, chế ước của xã hội qua các kênh, các đường truyền khác nhau. Xã hội càng phát triển thì các kênh, đường truyền từ xã hội đến lối sống của một chủ thể càng tăng lên cả về phạm vi, quy mô, trình độ và tính chất để họ lựa chọn lối sống của mình. Hiện nay, mạng xã hội phát triển mạnh mẽ và trở thành một tác nhân mạnh và

có tính chất "vô hình" đến mỗi con người trong lựa chọn cho mình một lối sống cụ thể. Mặc dù chỉ là một kênh, một đường truyền mới xuất hiện so với truyền thống lâu đời, nhưng có sức mạnh to lớn, sự hấp dẫn rất cao đối với mỗi con người và đặc biệt là thế hệ trẻ.

Theo *Đại từ điển Tiếng Việt:* "Tác động: Làm cho một đối tượng nào đó có những biến đổi nhất định"[1]. Tác động của các trang mạng xã hội đối với sinh viên được hiểu là những yếu tố nảy sinh từ quá trình sử dụng mạng xã hội tạo nên sự biến đổi ở sinh viên theo những chiều hướng nhất định.

Tác động của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên cũng trên hai mặt tích cực và tiêu cực. Mặt tích cực là qua mạng xã hội đem lại cho con người nói chung và sinh viên nói riêng nhiều thông tin, nâng cao trình độ hiểu biết. Hiện nay, thông tin là vấn đề quan trọng đối với sự phát triển. Sự phát triển của mạng xã hội mở ra chân trời mới cho việc làm giàu tri thức và phát triển tư duy. Đặc biệt, những thông tin có ý nghĩa khoa học và giá trị định hướng nhân đạo, nhân văn tác động tích cực đối với lối sống tích cực của sinh viên. Ngoài ra, mạng xã hội còn tác động tích cực đến lối sống của sinh viên ở sự giao tiếp rộng rãi. Vì bản chất con người là tổng hòa các mối quan hệ xã hội nên khi mạng

---

1. *Đại từ điển Tiếng Việt (Bản mới),* Nxb. Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, 2013, tr.913.

xã hội xuất hiện, phạm vi các mối quan hệ đó được mở rộng chưa từng có trong lịch sử. Ở mặt này, sinh viên sẽ tiếp cận với nhiều người có những quan điểm khác nhau về lối sống qua tâm tư, tình cảm, suy nghĩ của họ.

Mạng xã hội có chứa đựng những thông tin giả, sai sự thật, thậm chí phản động, làm cho sinh viên có tư tưởng hoài nghi và tin tưởng một cách vô căn cứ. Mạng xã hội tác động tiêu cực đến lối sống của sinh viên cũng rất lớn. Trong các thông tin qua mạng xã hội mang lại cho sinh viên không phải thông tin nào cũng bổ ích cho sự nhận thức cũng như suy nghĩ trong việc lựa chọn cho họ một quan niệm sống đúng đắn. Mạng xã hội có nhiều "tạp chất", thậm chí là xuyên tạc, phủ nhận những hiện tượng tích cực, cách mạng và tô màu cho những hiện tượng tiêu cực. Tác động tiêu cực của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên còn ở nguy cơ đưa vào lối sống "ảo" một cách hấp dẫn, dễ dàng. Những trang mạng cá nhân và những tâm tư, tình cảm của thế hệ trẻ thường giãi bày những nội dung có tính "viển vông" xa vời cuộc sống thực tại. Sự ẩn chứa những cái giả dối và cái trung thực rất khó kiểm duyệt. Sự lôi cuốn vào nội dung này bằng sự thích thú trao đổi những điều vô bổ cũng có nghĩa thu hẹp tiếp thu những thông tin có giá trị khoa học, có ý nghĩa giáo dục. Sự tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên hiện nay trên tất cả các nội dung từ nhận thức đến tình cảm, thái độ, niềm tin, ý chí và hành vi ứng xử của lối sống.

Một là, làm cho người sinh viên suy giảm, thậm chí ngại học, ngại rèn, chạy theo những giá trị viển vông không thực tế trong cuộc sống dẫn đến sự giảm sút say mê, hứng thú với các hoạt động học tập, rèn luyện; dần dần sẽ dẫn đến lối sống buông thả, không biết trân trọng những giá trị do lao động mang lại.

Hai là, tác động tiêu cực của mạng xã hội làm cho sinh viên suy giảm tinh thần đấu tranh chống lại những biểu hiện sai trái trong cuộc sống, thấy đúng không bảo vệ, thấy sai không dám lên án, né tránh những việc gây phương hại đến lợi ích cá nhân và thờ ơ đối với các vấn đề của đất nước[1]. Khi bị chi phối bởi những cách sống "buông thả" hoặc những thái độ "vô cảm" về chính trị trên mạng xã hội đem lại làm cho sinh viên không nhận thức đầy đủ trách nhiệm của mình trước cuộc sống để tự biết vươn lên hoàn thiện phẩm chất, năng lực trong quá trình học tập ở nhà trường.

Ba là, chính sự tác động của lối sống thực dụng, vô cảm, chỉ quan tâm đến lợi ích cá nhân mà quên đi lợi ích tập thể từ mạng xã hội làm cho người sinh viên quên đi vinh dự và trách nhiệm cá nhân, tinh thần đoàn kết tập thể cao trong học tập, công tác và rèn luyện. Điều này gây tác hại lớn đến việc hình thành cách sống của người sinh

---

1. Xem Phạm Hồng Tung: *Thanh niên và lối sống của thanh niên Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập quốc tế*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.362.

viên, ảnh hưởng xấu đến việc hoàn thiện nhân cách của họ. Dẫn đến khi họ đảm đương công việc sau khi tốt nghiệp ra trường hiệu quả sẽ không cao.

Bốn là, tác động từ mạng xã hội, có thể hình thành nên ở người sinh viên lối sống không biết quan tâm, trân trọng tình cảm và sẻ chia với người khác. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến thái độ của sinh viên trong cư xử, giải quyết mối quan hệ xã hội, dẫn đến hình thành ở người sinh viên thái độ thiếu tình yêu thương con người sâu sắc, biểu hiện ra ở sự thiếu tôn trọng những người xung quanh mà chỉ biết đến bản thân, từ đó tất yếu dẫn đến thiếu ý thức trách nhiệm với xã hội, với cộng đồng.

Năm là, do ảnh hưởng của mạng xã hội mà sinh viên mất đi tinh thần lạc quan cách mạng. Do ảnh hưởng bởi lối sống bi quan, mất niềm tin; sống "gấp" chạy theo những giá trị vật chất tầm thường, làm cho người sinh viên có thể mất đi sự lạc quan khoa học, cách mạng. Dẫn đến chỉ nhìn thấy cuộc sống đầy rẫy những bất công, chán nản. Nguy hại hơn có thể dẫn đến phai nhạt lý tưởng, thiếu niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, con đường đi lên chủ nghĩa xã hội; có những biểu hiện bi quan, chán nản và mất niềm tin khi gặp phải những khó khăn trong cuộc sống và thăng trầm của cách mạng.

Như vậy, sự tác động của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên ở cả hai mặt tích cực và tiêu cực. Giữa hai xu hướng tác động cũng không phải là cố định, bất biến. Có những nội dung tích cực, nhưng chủ thể

sinh viên không biết khai thác, chuyển hóa vào tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí thì điều đó cũng sẽ không có ý nghĩa. Nhưng sự tác động của những thông tin vô bổ, đặc biệt là những quan điểm chống phá, nhưng được người sinh viên quan tâm, tiếp thu thì lại có ý nghĩa tiêu cực đến quá trình xây dựng lối sống tích cực của họ.

Giữa tác động của mạng xã hội và lối sống tích cực của sinh viên cũng tồn tại một mâu thuẫn biện chứng sinh động. Mâu thuẫn giữa cái khách quan tác động từ bên ngoài với cái chủ quan của mỗi sinh viên; mâu thuẫn bên trong mỗi sinh viên trong tiếp nhận và thực hiện sự lựa chọn hướng theo tác động tích cực hay tiêu cực... Với các mâu thuẫn trên có thể thấy tác động của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên là quá trình vận động, phát triển của các mâu thuẫn thống nhất với quá trình xây dựng lối sống tích cực.

** Quan niệm về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội*

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là hoạt động có mục đích, có kế hoạch của các lực lượng dưới sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, quản lý và điều hành của cơ quan chức năng, khoa giáo viên và sự tự giác, nỗ lực của sinh viên làm cho toàn bộ những hoạt động sống của sinh viên ngày càng phù hợp với giá trị, chuẩn mực xã hội, môi trường học tập, rèn luyện, nghiên cứu khoa học, lao động, công tác trong nhà trường.

Mục đích xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là giúp cho sinh viên có thể giảm thiểu, hạn chế, ngăn ngừa, khắc phục, xóa bỏ những tác động tiêu cực, tiếp nhận và chuyển hóa những tác động tích cực của mạng xã hội vào quá trình hình thành và phát triển các đặc trưng của lối sống tích cực, góp phần hoàn thiện nhân cách sinh viên theo mô hình nhân cách theo mục tiêu giáo dục, đào tạo của mỗi nhà trường. Bên cạnh đó, khi đề cập đến lối sống tích cực là nói đến một lối sống đầy tính chủ động. Sinh viên không chỉ thụ động chịu sự tác động của mạng xã hội, mà họ còn là người trực tiếp tham gia vào mạng xã hội, đóng góp vào sự tồn tại và phát triển của mạng xã hội bằng những hoạt động của bản thân. Do đó, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội còn phải hướng đến mục đích là làm cho sinh viên trở thành những thành viên tích cực, những "công dân ưu tú" của mạng xã hội, đóng góp những giá trị tiến bộ vào môi trường mạng xã hội, đấu tranh chống lại cái sai, cái xấu, cái ác, cái tiêu cực trên mạng xã hội.

Chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là: các cấp ủy đảng, ban giám hiệu nhà trường; các cơ quan chức năng, các khoa giáo viên trong các trường đại học và bản thân mỗi sinh viên. Trong đó, căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của từng tổ chức, lực lượng mà có thể phân định thành chủ thể lãnh đạo, chủ thể quản lý, chỉ đạo và tổ chức thực hiện.

Trên cơ sở quán triệt các nghị quyết của Đảng cấp trên, các quy định, chỉ thị, hướng dẫn của Bộ Giáo dục và Đào tạo, các quy định về việc sử dụng mạng Internet, sử dụng mạng xã hội, các cấp ủy đảng trong nhà trường đề ra các nghị quyết lãnh đạo trong đó xác định mục tiêu, nội dung, phương hướng, nhiệm vụ, yêu cầu và giải pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên, ngăn ngừa các ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội đối với quá trình hình thành lối sống tích cực của sinh viên. Trên cơ sở đó, cấp ủy, tổ chức đảng các cấp ở các trường đại học phải xây dựng nghị quyết, đề ra các chủ trương, phương hướng lãnh đạo tổ chức thực hiện và thường xuyên kiểm tra, giám sát, sơ kết, tổng kết, rút kinh nghiệm việc xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trong nhà trường.

Chủ thể quản lý, chỉ đạo, tổ chức thực hiện việc xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trong các nhà trường là ban giám hiệu, phòng chính trị và công tác sinh viên, phòng đào tạo, ban quản lý ký túc xá; các tổ chức chính trị - xã hội ở các trường đại học và bản thân mỗi sinh viên. Sau khi có chủ trương, nghị quyết lãnh đạo của các cấp ủy đảng, ban giám hiệu, các cơ quan, khoa giáo viên, các tổ chức chính trị - xã hội phải triển khai việc xây dựng kế hoạch, xác định các nội dung, hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; xây dựng chương trình, kế hoạch, phong trào hành động nhằm cụ thể hóa nghị quyết của đảng ủy nhà trường.

Bản thân mỗi sinh viên vừa là đối tượng tác động, vừa là những chủ thể trực tiếp trong việc xây dựng lối sống tích cực của bản thân trước tác động của mạng xã hội. Trên cơ sở tiếp nhận và quán triệt chủ trương, nghị quyết lãnh đạo của các cấp ủy, tổ chức đảng; chương trình, kế hoạch, phong trào hành động của các tổ chức quần chúng, bản thân mỗi sinh viên phải chủ động chuyển hóa nó thành yêu cầu, đòi hỏi đối với bản thân, từ đó nỗ lực tu dưỡng theo những đặc trưng có tính tiêu chuẩn của lối sống tích cực, nâng cao năng lực tiếp nhận những tác động tích cực, hạn chế các tác động tiêu cực từ mạng xã hội để hình thành và phát triển lối sống tích cực. Tính chủ động của sinh viên trong việc xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội có vai trò đặc biệt quan trọng, là yếu tố quyết định đến chất lượng, hiệu quả của các chủ trương, biện pháp mà các chủ thể khác đề ra.

Nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là tổng thể các hoạt động của chủ thể nhằm giảm thiểu, hạn chế, ngăn ngừa, khắc phục, xóa bỏ những tác động tiêu cực, tiếp nhận và chuyển hóa những tác động tích cực của mạng xã hội vào quá trình hình thành và phát triển các đặc trưng của lối sống tích cực cho sinh viên, bao gồm:

Một là, giáo dục, nâng cao nhận thức cho sinh viên về chủ nghĩa Mác - Lênin; tư tưởng Hồ Chí Minh; đường lối, chủ trương của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước; mục tiêu, lý tưởng, chức trách, nhiệm vụ của người

sinh viên. Nâng cao giác ngộ chính trị, xây dựng tình cảm cách mạng trong sáng, tạo ra động lực mạnh mẽ thúc đẩy sinh viên suy nghĩ và hành động vì mục tiêu, lý tưởng của Đảng. Đây chính là quá trình tạo cho sinh viên có nền tảng thế giới quan và phương pháp luận khoa học, cách mạng - cơ sở cho việc hình thành lối sống tích cực. Khi đã có nhận thức đúng đắn, bản lĩnh chính trị vững vàng, có mục tiêu, lý tưởng cao đẹp, có lẽ sống đúng đắn, sinh viên sẽ tự động tìm đến, tiếp nhận và chuyển hóa những tác động tích cực; phòng tránh, đấu tranh với những tác động tiêu cực của mạng xã hội để hình thành nên lối sống tích cực của bản thân.

Hai là, rèn luyện, nâng cao phẩm chất đạo đức của sinh viên. Mọi đặc trưng của lối sống tích cực đều phản ánh những giá trị đạo đức, văn hóa được xã hội thừa nhận và tôn vinh. Do đó, nâng cao phẩm chất đạo đức là một trong những nội dung cốt lõi trong việc xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Quá trình tích lũy, rèn luyện những phẩm chất đạo đức cao đẹp của người sinh viên cũng chính là quá trình giúp cho sinh viên tránh được những cám dỗ, lôi kéo tiêu cực, tiếp nhận những tác động tích cực từ mạng xã hội để hình thành nên lối sống trong sạch, lành mạnh, tích cực.

Ba là, bồi dưỡng, nâng cao năng lực, kinh nghiệm phát hiện, nhận định, đánh giá các tác động của mạng xã hội cho sinh viên. Lối sống tích cực của sinh viên chỉ có thể được hình thành và phát triển khi họ có được năng lực

nhận diện, đánh giá, phân loại để phân biệt tốt - xấu; nên tiếp cận, học hỏi cái gì, nên tránh cái gì, biết ủng hộ cái gì, phản đối, đấu tranh với cái gì trên mạng xã hội... Những kỹ năng, kinh nghiệm ấy phản ánh năng lực chủ quan của mỗi sinh viên, nó phải trải qua quá trình tự đúc kết, trải nghiệm mới có được. Song các chủ thể giáo dục có thể thúc đẩy quá trình hình thành năng lực ấy cho sinh viên thông qua việc cung cấp cho họ những kiến thức, kỹ năng, phương pháp nhận định, đánh giá, phân loại thông tin trên mạng xã hội. Trên thực tế, tác động của mạng xã hội đối với lối sống của sinh viên diễn ra theo một cơ chế hết sức phức tạp, với rất nhiều con đường, tính chất, mức độ khác nhau, có thể trực tiếp hoặc gián tiếp, có thể trước mắt hoặc lâu dài, có thể trực diện, dễ nhận thấy hoặc âm thầm, dần dần mà bản thân sinh viên cũng không nhận ra được. Vì vậy, sinh viên cần phải được trang bị phương pháp, kỹ năng, kinh nghiệm để nhìn nhận, phát hiện ra những tác động tích cực hoặc tiêu cực của mạng xã hội đối với lối sống của bản thân ẩn đằng sau những biểu hiện cụ thể thông thường.

Bốn là, phát hiện, ngăn ngừa, chấn chỉnh các biểu hiện lệch lạc về lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Đối với sinh viên, những biểu hiện thay đổi, xuống cấp về lập trường, tư tưởng; phẩm chất đạo đức, lối sống; ý thức chấp hành pháp luật; kết quả học tập, rèn luyện; sự thay đổi các mối quan hệ theo chiều hướng tiêu cực... là biểu hiện của sự tha hóa về lối sống, cần phải

được nắm bắt kịp thời, nhận định chính xác nguyên nhân, tìm hiểu mối liên quan với việc sử dụng mạng xã hội, từ đó đưa ra những biện pháp cụ thể, thiết thực để chấn chỉnh, khắc phục, đồng thời ngăn ngừa những biểu hiện tiêu cực.

Năm là, tạo điều kiện, khuyến khích, hướng dẫn để sinh viên tham gia vào mạng xã hội như những chủ thể tích cực, tiến bộ. Vì một lối sống tích cực không chỉ đơn thuần là bản thân sống tốt, sống đúng với những chuẩn mực giá trị mà xã hội yêu cầu, mà nó còn đòi hỏi mỗi chủ thể phải biết làm cho những người xung quanh mình cũng sống tốt hơn, tích cực hơn. Do đó, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cần thiết phải bao hàm nội dung tạo điều kiện, khuyến khích và hướng dẫn để sinh viên tham gia vào mạng xã hội với tư cách một thành viên có trách nhiệm với cộng đồng. Định hướng sinh viên tham gia các trang mạng xã hội, các diễn đàn, blog để đăng tải các thông tin, hình ảnh, bài viết, bình luận vạch trần những âm mưu, thủ đoạn mà các thế lực thù địch đang thực hiện nhằm chống phá nước ta; tuyên truyền, cổ vũ, ngợi ca những tấm gương cao đẹp về phẩm chất, đạo đức; tôn vinh những giá trị nhân văn để đẩy lùi cái xấu, cái ác, tạo ra các dòng dư luận tích cực trên mạng xã hội. Nội dung này cần được thực hiện một cách đồng bộ, chặt chẽ, khéo léo, bởi sự kết hợp hợp lý của nhiều hình thức, biện pháp khác nhau, không phải là sự can thiệp vào quyền tự do cá nhân của mỗi sinh viên.

Phương thức xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay rất phong phú, đa dạng như thông qua giáo dục, quán triệt các nghị quyết, chỉ thị các cấp; thông qua công tác tuyên truyền; thông qua thực tiễn duy trì hoạt động học tập, rèn luyện, sinh hoạt, công tác của sinh viên tại nhà trường; thông qua việc tổ chức các hoạt động phong trào; thông qua vai trò làm gương, nêu gương của đội ngũ cán bộ, giảng viên... Mỗi hình thức, biện pháp đều có những giá trị riêng, phù hợp với từng điều kiện, hoàn cảnh cụ thể khác nhau. Việc thực hiện các hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cần phải được tiến hành nghiêm túc, có kế hoạch, lựa chọn linh hoạt, phù hợp với từng hoàn cảnh cụ thể.

Sáu là, vai trò của nhà mạng, của cơ quan an ninh mạng Việt Nam về ngăn chặn thông tin độc, xấu, xử lý các trang mạng có nội dung không phù hợp như phim bạo lực, khiêu dâm, kích động; bôi xấu Đảng, Nhà nước, cán bộ lãnh đạo...

** Tiêu chí đánh giá thực trạng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*

Một là, việc xác định mục tiêu, mô hình và chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Mục tiêu, mô hình là yếu tố trực tiếp quy định việc xác định chương trình, nội dung và phương thức xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên. Theo đó, việc xác định mục tiêu, mô hình và

chương trình, nội dung phù hợp với đối tượng đào tạo trong quá trình xây dựng lối sống cho sinh viên được biểu hiện rõ trong việc quán triệt các nghị quyết của Đảng, của Bộ Giáo dục và Đào tạo vào quá trình xây dựng người sinh viên theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo đã xác định. Phải tạo ra ở mỗi sinh viên sức đề kháng với những tác động tiêu cực từ mạng xã hội, nói cách khác làm cho họ đủ sức phân biệt đúng - sai, thật - giả trước những thông tin trên mạng xã hội.

Việc xác định mục tiêu, mô hình và chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay còn được thể hiện ở việc quán triệt, triển khai, thực hiện những chỉ thị, nghị quyết, hướng dẫn của các cấp trong việc hoàn thiện nhân cách người sinh viên theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo của từng nhà trường và trong đấu tranh với các quan điểm sai trái, thù địch, các biểu hiện của lối sống tiêu cực trên mạng xã hội. Việc xác định mục tiêu, mô hình và chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay phải bám sát định hướng chính trị của Đảng, hướng đến: "Xây dựng lớp sinh viên thời kỳ mới có lý tưởng cách mạng, bản lĩnh chính trị vững vàng, giàu lòng yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội, có trách nhiệm với Tổ quốc; chủ động học tập, sáng tạo, nghiên cứu khoa học và ứng dụng công nghệ mới; có đạo đức, lối sống văn hóa, ứng xử văn minh; có tri thức, sức khỏe, kỹ năng thực hành xã hội, khát vọng vươn lên; tích cực tham gia

các hoạt động thể hiện trách nhiệm với cộng đồng, với xã hội và hội nhập quốc tế"[1].

Hai là, nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên trong xây dựng lối sống tích cực. Nội dung này được xác định là một tiêu chí quan trọng, vì nhờ có nhận thức đúng, có tình cảm đúng, có thái độ, động cơ đúng, có ý chí vững vàng người sinh viên mới có hành động đúng. Khi đó, hiệu quả xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội mới đem lại kết quả như mong muốn. Vấn đề này, được biểu hiện ở nhận thức đúng của sinh viên trong việc tham gia mạng xã hội; thể hiện ở việc lựa chọn thông tin, có định hướng đúng trong việc tiếp cận thông tin, cũng như đấu tranh chống lại các quan điểm sai trái, phản diện. Người sinh viên luôn có thái độ và động cơ trong sáng khi tham gia mạng xã hội, không bị kích động, lôi kéo theo những lối sống buông thả, thiếu chuẩn mực; và được biểu hiện thông qua những hành động cụ thể trong học tập và rèn luyện.

Ba là, việc xác định trách nhiệm, hành vi và chất lượng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Nội dung này là thước đo quan trọng trong đánh giá việc xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Vì mọi

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.50.

nhận thức của sinh viên có chuyển biến trong hành vi cụ thể hay không luôn là vấn đề quan tâm của các chủ thể giáo dục. Do đó, vấn đề đánh giá được trách nhiệm, hành vi của các chủ thể trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay có ý nghĩa quan trọng trong việc đánh giá hiệu quả của quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên.

Chất lượng, hiệu quả xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là kết quả của quá trình tác động của các chủ thể đến sinh viên; quá trình đó làm chuyển biến về mặt nhận thức, tình cảm, hành vi của họ trong thực tế. Điều đó được thể hiện bằng kết quả học tập, rèn luyện và mức độ hoàn thành nhiệm vụ của họ khi được giao.

II- THỰC TRẠNG CÔNG TÁC XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

1. Thực trạng mục tiêu, mô hình và chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

** Thực trạng mục tiêu, mô hình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*

Trong những năm gần đây, các vấn đề về xây dựng đời sống văn hóa nói chung và xây dựng lối sống của sinh viên nói riêng trước tác động của mạng xã hội có nhiều chuyển

biến tích cực. Đặc biệt quan điểm Đại hội XII của Đảng về xây dựng con người Việt Nam được các nhà trường quán triệt vận dụng và cụ thể hóa vào hoàn thiện mục tiêu, mô hình nhân cách người sinh viên một cách thiết thực. Trong mục tiêu, mô hình nhân cách này thể hiện được tính kế thừa truyền thống với sự dung nạp cái mới của tinh thần Đại hội XII của Đảng. Mục tiêu, mô hình ấy đã bao hàm những nội dung, mục đích, mô hình chuẩn mực văn hóa, lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Nét nổi bật nhất là đặc trưng của một chủ thể trong môi trường giáo dục và đào tạo đã có những nội dung liên quan đến tác động của mạng xã hội. Trong tư duy cũng như những biểu hiện trong các định hướng, chủ trương, biện pháp xây dựng lối sống, văn hóa đã có sự tính toán đến tác động của mạng xã hội, đặc biệt là tác động mặt tiêu cực.

Tuy nhiên, việc xác định mục tiêu, mô hình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay còn những hạn chế nhất định. Nhận thức của các chủ thể còn có mặt hạn chế; mặc dù chủ trương, nội dung, tiêu chí ấy cũng bao hàm ý nghĩa tạo dựng lối sống tích cực cho sinh viên, nhưng tính chất, sự tập trung chưa thật rõ, cụ thể vào phương diện này. Đặc biệt, việc nhận thức về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cũng chưa xác định đầy đủ đặc trưng, tính chất cụ thể. Việc quán triệt, triển khai thực hiện các chỉ thị, nghị quyết, hướng dẫn của các cấp về các quy định sử dụng mạng xã hội, chủ trương khắc phục tác

động tiêu cực đã diễn ra trên thực tế, nhưng gắn kết với xây dựng lối sống tích cực thì nhận thức chưa thật sát thực và cụ thể.

Biểu hiện hạn chế tập trung nhất ở tính đồng đều và mức độ cụ thể hóa đặc trưng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội trong mục tiêu, mô hình giáo dục và đào tạo ở các trường chưa thật rõ và tính đồng đều giữa các trường chưa thật cao. Nét đặc trưng về lối sống, xây dựng lối sống tích cực chưa được đề cập tới với tính chất là một quan điểm, chủ trương, biện pháp cụ thể. Mặc dù lối sống ở các phương diện ấy cũng có nét giao thoa, nhưng không phải đồng nhất. Trong quan điểm chưa đặt ra vấn đề lối sống tích cực cũng như xây dựng lối sống tích cực là mặt đối lập với lối sống tiêu cực, và trong xây dựng phải loại bỏ, đào thải thì chưa xác định cụ thể. Đặc biệt hơn là tinh thần, nội dung ấy chưa hình thành trong quan hệ với tác động của mạng xã hội. Khái niệm về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chưa hình thành và cũng chưa thể chế hóa thành chủ trương, chương trình hoạt động sâu, rộng. Tinh thần, nội dung ấy mới được đề cập như một sự mở rộng, phụ trợ trong các nội dung chương trình hoạt động khác. Giữa các trường khác nhau, trình độ cụ thể hóa với sự sát thực cũng còn có sự khác nhau. Sự khác nhau này là ở chỗ chưa thật rõ tính đặc thù của trường; những dấu hiệu chung chung còn có nhiều. Mặc dù cùng quán triệt các nghị quyết, chỉ thị, hướng dẫn của cấp trên, nhưng xác định nét đặc trưng, đặc thù ở mỗi trường còn chưa rõ và chưa thật sát...

Trước đây, chúng ta chỉ giáo dục lý tưởng, đạo đức, lối sống và yêu cầu sinh viên không đọc những tác phẩm văn hóa đồi trụy, không nghe đài địch. Vì cái xấu, cái độc hại ít và khó tìm kiếm. Hiện nay, việc truy cập mạng rất dễ dàng, đi liền với đó là không ít cái xấu, cái độc hại.

Nguyên nhân của những hạn chế ở mặt này bao gồm cả khách quan và chủ quan, nhưng chủ quan vẫn là cơ bản. Trình độ nhận thức, năng lực cụ thể hóa của các chủ thể lãnh đạo, cán bộ, giảng viên và sinh viên ở các nhà trường cũng chưa thật sâu sắc. Vấn đề về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên cũng như tình huống từ tác động của mạng xã hội cũng là mới. Thực tiễn ấy cũng chưa hình thành quan điểm, quan niệm trong nghiên cứu một cách nhanh, kịp thời. Hiểu biết về lối sống tích cực của sinh viên nói chung và xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội nói riêng cũng chưa thật sâu sắc. Những nét có tính định tính, định lượng chưa thật cụ thể. Hiểu biết về mặt tác động tiêu cực từ mạng xã hội, cụ thể trong xây dựng lối sống tích cực chưa thật sâu sắc. Xét cho cùng vẫn là hiểu mục đích, nội dung, chuẩn mực lối sống tích cực của sinh viên chưa thật rõ, nên gắn với tác động của mạng xã hội càng chưa rõ đặc trưng có tính đặc thù trong hoàn thiện mô hình nhân cách của sinh viên.

** Thực trạng chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*

Chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở các trường đại học hiện nay là một phương diện

quan trọng trong đánh giá thực trạng. Chương trình nội dung xây dựng lối sống nói chung đã được gắn kết, ẩn chứa trong chương trình giáo dục và đào tạo; đặc biệt là trong các môn học khoa học xã hội nhân văn đã có những bước đổi mới hướng vào giáo dục, rèn luyện lối sống trong sạch, lành mạnh của sinh viên. Các chủ thể giảng viên đã bám sát mục tiêu, yêu cầu của chương trình đào tạo và thực hiện chức năng của mình trong tạo dựng, hoàn thiện mô hình nhân cách sinh viên. Các chủ thể quản lý sinh viên đã thường xuyên quán triệt và nắm bắt sự chỉ đạo, phổ biến và cụ thể hóa vào quản lý tình trạng sử dụng, khai thác thông tin mạng của sinh viên. Ngoài việc phổ biến chủ trương, nội dung chỉ đạo, còn cụ thể hóa vào định hướng, kiểm soát, uốn nắn những biểu hiện lệch lạc trong sinh viên.

Thông qua nội dung, chương trình các môn học đã trực tiếp xây dựng cho sinh viên thế giới quan khoa học, phương pháp luận đúng đắn trong nhận thức và ứng xử xã hội; củng cố bản lĩnh chính trị, định hướng đúng đắn trong lựa chọn con đường lập nghiệp; xây dựng cho sinh viên có ý thức trách nhiệm xã hội. Đây là kênh quan trọng để hình thành, củng cố ở sinh viên lối sống tích cực nói chung, lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội nói riêng. Qua đó giúp sinh viên có được nhận thức đúng đắn về tính hai mặt của mạng xã hội; tự hình thành cho mình kỹ năng cần thiết khi khai thác, sử dụng mạng xã hội phục vụ cho nhu cầu giao tiếp, học tập, nghiên cứu, giải trí, kết nối, v.v.; biết nhận diện các thông tin thật -

giả; biết lựa chọn, tiếp nhận thông tin đúng, tránh được nguy cơ nhiễm độc từ quá trình sử dụng mạng xã hội; biết khai thác mạng xã hội để tuyên truyền và bảo vệ cái đúng, cái hay, cái đẹp, lan tỏa các giá trị tích cực, tiến bộ trong cộng đồng mạng và phản ánh, nhận diện, đấu tranh trước các thông tin giả mạo, thông tin xấu độc có hại đối với cộng đồng nói chung, với sinh viên nói riêng.

Chương trình, nội dung giáo dục chính trị ở các trường đại học luôn được coi trọng, nội dung, phương thức tiếp tục được đổi mới. Việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh được các nhà trường triển khai đồng bộ, thường xuyên, liên tục, xác định nội dung, hình thức phù hợp. Các nhà trường đã tổ chức tốt việc học tập, quán triệt các đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, trọng tâm là Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, XII của Đảng, Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI, khóa XII, Chỉ thị số 03-CT/TW ngày 14/5/2011 và 05-CT/TW ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị; thực hiện Chỉ thị số 42-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng; Nghị quyết số 25-NQ/TW ngày 25/7/2008 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa X) về *Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa* với hình thức, cách làm phong phú, có nhiều đổi mới mang lại hiệu quả giáo dục tích cực.

Nội dung giáo dục truyền thống được triển khai hiệu quả theo hướng coi trọng tính giáo dục và tự giáo dục, phát

huy truyền thống cách mạng, khơi dậy lòng yêu nước, bồi đắp tinh thần tự hào dân tộc cho sinh viên. Các hoạt động định hướng giá trị, đạo đức, lối sống, nâng cao ý thức công dân, chấp hành pháp luật cho sinh viên được tổ chức thường xuyên, rộng khắp, trong đó có những nội dung được thực hiện thông qua mạng xã hội. Đặc biệt, "trang fanpage "sinh viên Việt Nam những câu chuyện đẹp" thu hút hơn 13.031 lượt theo dõi, trung bình mỗi ngày có 11.026 lượt người tiếp cận với các thông tin đăng tải"[1].

Những hoạt động văn hóa nói chung, văn hóa - nghệ thuật nói riêng, những cuộc vận động, các phong trào mang tính chất chính trị - xã hội do các cấp đoàn, hội và nhà trường tổ chức đều hàm chứa tinh thần, ý nghĩa định hướng cho sinh viên vươn tới lối sống trong sáng, lành mạnh, tốt đẹp. Các hoạt động cũng như các cuộc vận động, các phong trào mang tính chất chính trị - xã hội do các cấp đoàn, hội và nhà trường tổ chức diễn ra liên tục, kế tiếp nhau một cách sâu, rộng với sự đa dạng trong phương thức, cách thức tổ chức, tập hợp, thu hút sinh viên đã mang lại hiệu quả trong định hướng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Trong đó, nổi bật là các phong trào do đoàn thanh niên, hội sinh viên các cấp và nhà trường tổ chức. Các phong trào đó đã

---

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.27.

tạo sức lan tỏa mạnh mẽ, thu hút sinh viên tham gia với tinh thần nhiệt huyết, trách nhiệm của tuổi trẻ.

Các hoạt động đó đã sử dụng mạng Internet nói chung, mạng xã hội nói riêng như một phương tiện, một kênh, một phương pháp thu hút, tập hợp, tuyên truyền, giáo dục sinh viên. Đồng thời, qua đó cũng giúp sinh viên không những thụ động mà còn trở thành các thành viên chủ động và có trách nhiệm với tư cách những cá nhân trong cộng đồng mạng xã hội. Tình hình ấy phản ánh tính chất khoa học, sự sát hợp của chương trình, nội dung xây dựng lối sống của sinh viên không ngừng được bổ sung, hoàn thiện theo tinh thần đổi mới, gắn kết chặt chẽ và mang nhịp thở sôi động của đời sống sinh viên ở các nhà trường cũng như cập nhật tiến bộ công nghệ, xu hướng sử dụng, khai thác vai trò, thế mạnh tích cực của mạng xã hội ngày càng tăng lên.

Các hoạt động, các phong trào thi đua, cuộc vận động, sự kế tiếp nhau trong tính thống nhất hướng đến mục tiêu, mô hình nhân cách và phù hợp với chương trình, nội dung giáo dục, đào tạo diễn ra sôi nổi thể hiện tính thực tiễn rất lớn. Điều đó phản ánh lý luận và chủ trương, phương châm xây dựng lối sống trong sạch, lành mạnh đã đi vào thực tiễn sinh động. Xu hướng chung của những năm gần đây là chương trình, nội dung xây dựng lối sống của sinh viên đã có sự dung nạp những vấn đề mới một cách cụ thể. Đặc biệt là những tác động của mạng xã hội đã được đưa vào với tính cách như một đặc trưng mới chi

phối quá trình xây dựng lối sống của sinh viên. Những biểu hiện của tác động này là ở sự chỉ đạo của lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý qua giao ban, hội ý, thông tin về diễn biến phức tạp của tác động từ mạng xã hội đến đời sống tinh thần xã hội nói chung và sinh viên nói riêng. Sự chỉ đạo ấy đã được các khoa giáo viên, các cơ quan, mỗi sinh viên quán triệt, phổ biến và vận dụng vào tuyên truyền, giáo dục, nâng cao tinh thần cảnh giác với những thông tin chưa được kiểm chứng, nhất là những thông tin xuyên tạc, các âm mưu, thủ đoạn chống phá của các thế lực thù địch.

Tuy nhiên, bên cạnh những ưu điểm trên, còn có những hạn chế, bất cập ở chương trình nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên chưa tạo thành sự thống nhất cao giữa các nhà trường. Mặc dù có những chuyển biến tích cực, nhưng để trở thành chương trình, nội dung có tính chỉ đạo thống nhất thì chưa thật hoàn chỉnh. Điều đó phản ánh tính khoa học, tính đồng bộ giữa các nhà trường chưa thật cao. Nhiều trường đã chủ động và kịp thời hình thành chủ trương chỉ đạo cho xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay nhưng cũng có một số trường chưa hình thành với tính cách là chủ trương có tính chủ đạo, đặc trưng cụ thể. Đặc biệt vận dụng của đội ngũ giảng viên trong giảng dạy vẫn còn nhiều dấu hiệu của tính "tự phát" cục bộ, chưa tạo thành nền nếp chung.

Đáng chú ý nhất là tính chất đồng đều giữa các đặc trưng về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay chưa cao. Một số đặc trưng quan trọng, liên quan nhiều đến nhận thức của các chủ thể còn ở mức thấp, chưa tương xứng. Vấn đề hoàn thiện tiêu chí, chuẩn mực xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vẫn còn nhiều chủ thể chưa lựa chọn. Trong khi tiêu chí, chuẩn mực của xây dựng lối sống tích cực phải được hoàn chỉnh và được xã hội hóa một cách sâu rộng thì mới tạo nên sự thống nhất trong nhận thức, thái độ, hành vi, đồng thời mới có thể tôn vinh những tấm gương và đấu tranh với những biểu hiện lệch chuẩn, nâng cao chất lượng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay.

Nhìn chung, chất lượng giáo dục lối sống cho sinh viên còn có những mặt hạn chế, đúng như đánh giá của Bộ Chính trị trong Kết luận số 242-TB/TƯ ngày 25/4/2009 về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 2 khóa VIII về phương hướng phát triển giáo dục và đào tạo đến năm 2020 đã chỉ rõ: Việc giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống về truyền thống văn hóa, lịch sử dân tộc, về Đảng, về quyền và nghĩa vụ của công dân cho học sinh, sinh viên chưa được chú ý đúng mức cả về nội dung lẫn phương pháp. Nhìn chung các trường đại học hiện nay vẫn coi việc giáo dục phẩm chất, ý thức đạo đức thuộc trách nhiệm của các bậc phổ thông trước đó, của các cơ quan truyền thông, thông tin đại chúng hay chính bản thân sinh viên, vì vậy chưa chú ý rèn luyện khía cạnh này. Các môn học nhằm

giáo dục đạo đức, tư cách làm người và trách nhiệm công dân nhằm xây dựng lối sống mới cho sinh viên ít được quan tâm trong các chương trình đào tạo của Việt Nam.

Chất lượng nội dung, chương trình hoạt động đoàn hội các cấp còn có mặt hạn chế, chưa thực sự thu hút sự tham gia của thanh niên, sinh viên. Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh còn chậm và lúng túng trong nghiên cứu, đề xuất giải pháp để khắc phục, giải quyết các vấn đề đặt ra, chưa kịp thời có ý kiến và tham gia giải quyết các vấn đề bức xúc, tiêu cực, mặt trái tác động đến thanh thiếu nhi. Công tác giáo dục của Đoàn tuy rộng nhưng chưa sâu, một số hoạt động còn nặng về "bề nổi", dàn trải, hình thức. Một số phong trào mới chỉ thu hút đoàn viên tích cực, thanh niên tiên tiến tham gia, kết quả thiếu tính bền vững... Một bộ phận cán bộ đoàn chưa bắt nhịp kịp thời với những thay đổi nhanh chóng trong nhận thức, đời sống của thanh niên. Đây là những vấn đề đáng lo ngại, trong đó có trách nhiệm của các cấp ủy đảng, chính quyền, đoàn thể, đặc biệt là trách nhiệm của tổ chức đoàn[1].

Nguyên nhân cơ bản của hạn chế bất cập này cũng có cả khách quan và chủ quan. Trong đó, có việc chưa thật sự thống nhất trong xác định mục tiêu, chương trình, nội dung

---

1. Nguyễn Phú Trọng: "Chăm lo củng cố, xây dựng tổ chức đoàn thật sự vững mạnh, xứng đáng là đội dự bị tin cậy của Đảng", Báo *Nhân dân điện tử*, ngày 11/12/2017, http://www.nhandan.com.vn.

với những yêu cầu cụ thể cho tất cả các trường vận dụng và cụ thể hóa vào quá trình xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên hiện nay. Những vấn đề xây dựng lối sống nói chung đã hình thành và từng bước đi vào thực tiễn các cuộc vận động, các phong trào thi đua, nhưng ở phương diện chỉ đạo, chương trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay còn chưa cụ thể. Đặc biệt chương trình gắn kết giữa xây dựng lối sống tích cực trong quan hệ với tác động của mạng xã hội chưa cụ thể, chưa có tính hệ thống thống nhất. Trong nhận thức và tính tích cực của từng nhà trường cũng chưa thật có chiều sâu về vấn đề này. Đặc biệt những nghiên cứu về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chưa có tính chuyên sâu và đạt được tính hệ thống. Vì thế, nội dung, giá trị khoa học của vấn đề này chưa được làm rõ và dẫn đến kết quả là chưa thể có quan điểm chỉ đạo chung, thống nhất. Tính tích cực, chủ động mới dừng lại ở từng nhà trường, có tính cục bộ, chưa phổ biến thành sự thống nhất chung của toàn hệ thống các nhà trường.

2. Thực trạng tác động của mạng xã hội đến nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên ở các trường đại học trong xây dựng lối sống tích cực hiện nay

Việc sử dụng mạng xã hội của sinh viên hiện nay tùy thuộc vào nhu cầu cá nhân với mục đích, cách thức, thời

điểm, thời gian, nội dung truy cập khác nhau ở mỗi sinh viên. Tuy nhiên, điều đó không có nghĩa là việc sử dụng mạng xã hội của sinh viên là tùy tiện, thiếu định hướng. Các cơ sở đào tạo cao đẳng, đại học thường xuyên có các hoạt động tuyên truyền, giáo dục, định hướng và quản lý việc khai thác mạng xã hội của sinh viên bằng nhiều nội dung, hình thức phong phú nhằm định hướng cho sinh viên khai thác mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực từ mạng xã hội. Các hoạt động tuyên truyền, giáo dục, định hướng và quản lý không mang tính chất cấm đoán cực đoan mà mang tính chất giáo dục - định hướng sinh viên trong khai thác và sử dụng mạng xã hội.

Vì vậy, tác động của mạng xã hội đến nhận thức, tình cảm, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên ở các trường đại học không mang tính tự phát mà là quá trình tự giác hóa ngày càng cao thông qua vai trò, chức năng của các cơ quan, tổ chức các cấp, trực tiếp là các tổ chức, cá nhân là chủ thể giáo dục, đào tạo ở các trường đại học. Cùng với đó, trình độ nhận thức và tự ý thức, trách nhiệm của sinh viên với tính cách là hoạt động tự điều chỉnh bản thân khi tham gia mạng xã hội ngày càng được nâng lên. Điều đó đã làm cho tính tự phát trong khai thác thông tin từ mạng xã hội ngày càng được hạn chế hơn ở các sinh viên ở các trường đại học; từ đó tạo ra cơ chế tự miễn ở sinh viên đối với các tác động tiêu cực từ mạng xã hội tới lối sống của họ. Vì thế tác động của mạng xã hội, đặc biệt mặt trái đến nhận thức, tình cảm, thái độ, niềm tin, ý chí của sinh viên

trong xây dựng lối sống tích cực cũng hạn chế hơn nhiều. Từ đó, trong quá trình sử dụng mạng xã hội, sinh viên cơ bản đã có nhận thức đúng về tác động của mạng xã hội đến lối sống của bản thân, đã chủ động khai thác, sử dụng mạng xã hội phục vụ cho các nhu cầu chính đáng của mình để giải trí, kết nối, tìm kiếm tri thức, cập nhật thông tin kinh tế, chính trị, xã hội và tìm kiếm cơ hội việc làm. Do vậy, sinh viên cơ bản thể hiện nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí đúng đắn trong xây dựng lối sống tích cực hiện nay trước tác động của mạng xã hội.

Tuy nhiên, bên cạnh những tác động tích cực thì mạng xã hội có những tác động tiêu cực đến nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên. Trong tương quan với tác động của mặt tích cực từ mạng xã hội thì xu hướng tác động tiêu cực vẫn còn lớn, diễn biến phức tạp. Vì để tồn tại và phát triển, các mạng xã hội không ngừng tự làm mới mình, trở nên thân thiện hơn, thông minh hơn nhưng đồng thời cũng "chiều chuộng" người dùng hơn, một số mạng xã hội ưu tiên thuật toán tìm kiếm những thông tin giật gân, gây tò mò, các thông tin kích động bạo lực, các tin giật gân, câu "view", kích động trào lưu sống ảo, đua đòi của giới trẻ, các thông tin bịa đặt, bôi nhọ cá nhân, tổ chức ảnh hưởng tiêu cực tới đời sống xã hội, gia tăng nguy cơ đầu độc lối sống của sinh viên. Cùng với đó, "Sinh viên sẽ tiếp tục là đối tượng mà các thế lực thù địch quan tâm, kích động, lôi kéo vào các hoạt động chống phá Đảng, Nhà nước và gây rối trật tự,

an ninh xã hội"[1]. Các hoạt động chống phá có chủ đích của các thế lực thù địch nhắm tới sinh viên với những nội dung xuyên tạc, bịa đặt làm tăng nguy cơ sinh viên bị tiêm nhiễm bởi những nội dung "bẩn" từ mạng xã hội. Nguyên nhân chủ quan của hạn chế, bất cập này là do tâm lý "tò mò"; ý chí, bản lĩnh chính trị của sinh viên chưa tương xứng; chưa đủ sức mạnh để chiến thắng những tâm lý ấy một cách triệt để. Suy luận vào chiều sâu bản chất, là chất lượng định hướng, giáo dục chưa thật sự ngang tầm, cho nên sinh viên vẫn "lén lút" cập nhật những thông tin trái chiều dẫn đến việc tự định hướng trong nhận thức và hành vi của họ còn có những hạn chế, bất cập.

Các biểu hiện tác động tiêu cực của mạng xã hội đến nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên ở các trường đại học trong xây dựng lối sống tích cực hiện nay như: Ngoài những thông tin chính thống, đã qua xử lý thì sinh viên thường bị thu hút vào việc khai thác và chia sẻ những thông tin tiêu cực. Sinh viên dùng thời gian nhàn rỗi và có điều kiện cho khai thác mạng xã hội thường hướng đến các thông tin chưa được kiểm chứng, nguồn gốc thiếu rõ ràng, các thông tin thất thiệt, những lời bình luận trái chiều nhiều hơn mà ít sự chú tâm vào khai thác và truyền tin tích cực. Thậm chí tâm lý

---

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.49.

muốn tỏ rõ tính nhạy bén, “thời thượng” so với bạn bè bằng các thông tin trái chiều là chủ yếu. Một số sinh viên còn có biểu hiện hành vi lệch chuẩn, đưa lên mạng xã hội hình ảnh và nội dung phản cảm, không phù hợp với lứa tuổi thanh niên, với thuần phong, mỹ tục của dân tộc, thậm chí là các thông tin bịa đặt, xuyên tạc nhằm tạo sự chú ý của cộng đồng mạng mà không nhận thức được những hệ quả xấu có thể xảy ra đối với bản thân và xã hội. Không những thế, việc lạm dụng mạng xã hội dẫn tới một số sinh viên có biểu hiện lệ thuộc vào mạng xã hội, ảnh hưởng trực tiếp đến cảm xúc, tâm trạng, hành vi, khả năng chú ý và cả thời gian, thậm chí chất lượng cuộc sống và kết quả học tập của sinh viên. Điều này bộc lộ ở mức độ khác nhau của sa sút học tập, thiếu ý chí phấn đấu, lười rèn luyện và vận động, sa vào lối sống ảo, tiêu tốn sức lực, tiền bạc vào những việc “vô bổ” trên mạng xã hội từ đó dẫn tới lệch lạc trong lối sống.

3. Thực trạng trách nhiệm, hành vi và chất lượng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên các trường trước tác động của mạng xã hội hiện nay

a) Thực trạng trách nhiệm, hành vi của các chủ thể trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Giữa nhận thức và tình cảm, thái độ, động cơ, ý chí với hành vi luôn có khoảng cách nhất định. Trách nhiệm, hành vi của các chủ thể nói chung và của sinh viên nói riêng là

khâu cuối cùng của quá trình xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội. Về ưu điểm của nội dung này có thể thấy, ban giám hiệu, các cơ quan, khoa giảng viên, ban quản lý ký túc xá, tổ chức đoàn, hội, cán bộ, giảng viên ở các trường cao đẳng, đại học, học viện đã đề cao trách nhiệm trong công tác quản lý, giáo dục, rèn luyện sinh viên nhằm chủ động ngăn ngừa các ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội đến lối sống của họ. Các chủ thể trên đã thường xuyên tham mưu, đề xuất với đảng ủy, ban giám hiệu các nhà trường bổ sung, điều chỉnh các quy chế, quy định về giáo dục - đào tạo, trong đó tích cực cập nhật và tích hợp các văn bản quy phạm pháp luật về mạng xã hội làm cơ sở để điều chỉnh nhận thức, thái độ, hành vi của các tổ chức, cá nhân trong đó có sinh viên. Công tác giáo dục chính trị, giáo dục pháp luật, quản lý tư tưởng sinh viên trong khai thác sử dụng mạng xã hội được chú trọng và mang lại những kết quả tích cực. Công tác nắm bắt tình hình tư tưởng sinh viên được quan tâm triển khai, bước đầu ứng dụng công nghệ thông tin, sử dụng ngày càng hiệu quả các diễn đàn, mạng xã hội, trang thông tin điện tử để kịp thời nắm bắt và định hướng tình hình sinh viên; qua đó đã góp phần kiểm soát, xử lý các luồng thông tin độc hại; phản bác các nội dung tuyên truyền kích động, đi ngược lại với chủ trương của Đảng và pháp luật của Nhà nước[1].

---

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.28.

Mặc dù các chủ thể lãnh đạo, chỉ huy, giảng viên và các chủ thể khác đã có động thái chú tâm đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, nhưng kết quả trên thực tiễn chưa thật đáp ứng yêu cầu trong tình hình mới. Mặt tác động tiêu cực từ mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên có xu hướng diễn biến phức tạp, trong khi những động thái, biện pháp có tính khoa học, đặc trưng chưa thật tương xứng. Do đó, bên cạnh mặt ưu điểm là cơ bản thì trách nhiệm, hành vi của các chủ thể trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay còn tồn tại những hạn chế nhất định.

Việc phát huy trách nhiệm và hành vi của các chủ thể trong tạo dựng môi trường giáo dục, đào tạo ở các trường đại học còn có những bất cập. Môi trường sinh sống của sinh viên có mặt chưa được quản lý tốt, các tác động tiêu cực từ môi trường xã hội tạo cho sinh viên những nhận thức, hành vi lệch lạc trong cuộc sống. Điều đó tạo nên một môi trường chưa thuần khiết cho sự phát triển lối sống tích cực của sinh viên, dẫn tới hành vi tiêm nhiễm những ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội.

Công tác nắm bắt tư tưởng, cung cấp thông tin nhanh, kịp thời, chính xác nhằm định hướng dư luận sinh viên của các chủ thể ở các nhà trường có mặt còn hạn chế, chưa theo kịp với diễn biến thông tin của môi trường mạng xã hội. Điều đó ảnh hưởng trực tiếp tới nhận thức, thái độ,

tình cảm, hành vi của sinh viên, đúng như đánh giá của Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X Hội Sinh viên Việt Nam đã chỉ rõ: "Công tác nắm bắt, định hướng dư luận sinh viên ở một số thời điểm, một số đơn vị chưa được quan tâm; phản ứng trước các tình huống mới, phát sinh còn chậm, lúng túng. Các hoạt động tạo môi trường để sinh viên học tập, sáng tạo, nghiên cứu khoa học chưa có nhiều đột phá, chưa tận dụng được nguồn lực và tiềm năng của sinh viên"[1].

Quản lý việc sử dụng mạng xã hội của sinh viên ở các nhà trường cả về giải pháp hành chính, kỹ thuật và giáo dục định hướng có mặt chưa đáp ứng được đòi hỏi từ thực tiễn. Các biện pháp hành chính mang tính chất cấm đoán cực đoan không phù hợp với xu hướng phát triển mang tính tất yếu của sự phát triển kinh tế - xã hội, do đó các nhà trường có xu hướng đẩy mạnh các biện pháp mang tính kỹ thuật và giáo dục, định hướng sinh viên trong sử dụng mạng xã hội. Tuy nhiên, các biện pháp kỹ thuật chưa thực sự phát huy hiệu quả; các biện pháp giáo dục mang tính định hướng còn thiên về hình thức, hiệu quả chưa cao, chưa thể hiện rõ sự phối hợp chặt chẽ giữa các lực lượng.

---

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.42.

Vai trò, trách nhiệm và hoạt động thu hút, tập hợp, giáo dục, rèn luyện sinh viên của các tổ chức, đặc biệt là tổ chức đoàn thanh niên, hội sinh viên các cấp có mặt còn hạn chế, "Vai trò của tổ chức Hội sinh viên ở một số đơn vị, địa phương còn mờ nhạt"[1]. Các giải pháp khai thác tính năng ưu việt của mạng xã hội trong việc tập hợp, thu hút, quản lý, giáo dục sinh viên chưa thực sự có hiệu quả. Các trang thông tin điện tử, các website, các fanpages, diễn đàn mạng xã hội của đoàn, hội, các nhà trường cần tăng tính tương tác, sự hấp dẫn về nội dung hình thức trình bày, đa dạng hóa mô hình hoạt động để thực sự đem lại cho sinh viên sức hấp dẫn và là kênh kết nối, trao đổi, học tập, chia sẻ hấp dẫn. Thậm chí, các kênh đó phải là địa chỉ cung cấp thông tin chính thống nhanh, chính xác nhất đáp ứng mọi nhu cầu của sinh viên về tìm kiếm tri thức, giải trí, kết nối, chia sẻ cảm xúc và tìm kiếm cơ hội học tập, việc làm; cùng với đó là kênh nắm bắt diễn biến tư tưởng và có các biện pháp tham vấn, quản lý, giáo dục sinh viên kịp thời và có hiệu quả. Có thể nói, với tốc độ phát triển nhanh như vũ bão của công nghệ số ngày càng thông minh như hiện nay thì việc nâng cao chất lượng xây dựng, khai thác, phát huy vai trò của mạng xã hội trong tập hợp, thu hút, quản lý, giáo dục,

---

1. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.42-43.

rèn luyện sinh viên của các cấp đoàn, hội, các cơ sở đào tạo đang là vấn đề đặt ra cấp bách.

b) Thực trạng chất lượng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Xét cho cùng các nghiên cứu sẽ được tập trung lại ở chất lượng, hiệu quả của xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Với những bước tiến mới cũng như những tác động có tính đa chiều của mạng xã hội thì xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở các trường đại học cũng được tiếp cận, xác định đặc trưng và tiêu chí có tính riêng biệt, đặc thù. Qua khảo sát cho thấy, bên cạnh những ưu điểm là cơ bản thì chất lượng, hiệu quả xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội có mặt, có nội dung chưa tương xứng với mục đích, yêu cầu trong tình hình mới, điều đó được biểu hiện ở một số nội dung sau:

Thực tế xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội còn có mặt bất cập, hạn chế. Một bộ phận sinh viên có những biểu hiện của lối sống thụ động, thích hưởng thụ, lười suy nghĩ và hành động, thiếu đi lý tưởng và khát vọng cống hiến, vươn lên trong học tập. Việc sử dụng mạng xã hội lãng phí thời gian, tiền bạc, sức lực vào những trò tiêu khiển vô bổ như "tán gẫu", đọc tin, chơi games, v.v. khiến cho sinh viên không có đủ thời gian, sức lực, tâm trí, tiền bạc để đầu tư cho học tập, lao động và

các hoạt động lành mạnh khác. Đây là nguyên nhân dẫn tới hiện tượng lơ là, xao nhãng, học tập sút kém ở một bộ phận không nhỏ sinh viên dẫn tới: "Thái độ thụ động, lười suy nghĩ, ngại khó, ngại khổ trong học tập của một bộ phận sinh viên"[1] và tình trạng sinh viên "học đối phó, chống đối... Lười học tập, không ít sinh viên trốn học, bỏ giờ, la cà hàng quán, lao vào game online. Internet mang đến cho ta kho tri thức vô tận nhưng kèm theo hệ lụy khi một bộ phận sinh viên dùng nó cho việc chát, chơi game, thậm chí nghiện game và xao nhãng việc học, việc làm"[2].

Tác động tiêu cực của mạng xã hội dẫn tới lối sống toan tính, đề cao, tuyệt đối hóa giá trị vật chất, xem nhẹ, hạ thấp giá trị tinh thần, hưởng thụ, chạy theo lợi ích cá nhân tạo nên tâm lý sống gấp trong một bộ phận sinh viên. Mạng xã hội cùng với Internet đang là một trong những yếu tố chủ chốt trong việc truyền bá lối sống thực dụng, vị kỷ trong một bộ phận sinh viên. Tệ sùng bái nước ngoài, coi thường những giá trị văn hóa dân tộc, chạy theo lối sống thực dụng, cá nhân vị kỷ đang gây hại đến thuần phong mỹ tục của dân tộc. Không ít trường hợp vì đồng tiền và danh vị mà chà đạp lên tình nghĩa gia đình, quan hệ thầy trò, đồng chí, đồng nghiệp. Trong một bộ phận sinh viên đã xuất hiện tư tưởng toan tính, đổi chác, thực

---

1, 2. Lương Gia Ban, Nguyễn Thế Kiệt: *Giá trị văn hóa truyền thống dân tộc với việc xây dựng nhân cách sinh viên Việt Nam hiện nay*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.113, 114.

dụng trong quan hệ thầy trò, làm hoen ố truyền thống tôn sư trọng đạo, để lại những hậu quả lâu dài trong lối sống của họ. Lối sống thực dụng còn thể hiện trong quan hệ bạn bè, đó là lối hành xử toan tính, vụ lợi làm mất đi sự vô tư, trong sáng tuổi sinh viên, băng hoại truyền thống vì cộng đồng, tương thân tương ái của dân tộc. Nhiều sinh viên có lối sống buông thả sa vào lối sống thử, yêu đương thiếu lành mạnh; nghiện games; sống ảo; thác loạn; trác táng. Đánh giá về thực trạng này, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc Hội Sinh viên Việt Nam lần thứ X đã chỉ rõ thực trạng: "một bộ phận nhỏ sinh viên thiếu ý chí, bản lĩnh, không làm chủ được bản thân, chạy theo lối sống thực dụng, lai căng, tôn thờ giá trị vật chất và lối sống hưởng thụ, thờ ơ với tình hình chính trị, kinh tế, văn hóa xã hội của đất nước và vô cảm với những hiện tượng xã hội diễn ra trong cuộc sống"[1].

Nguy hiểm hơn, thái độ sống tiêu cực còn dẫn sinh viên đến hành vi vi phạm pháp luật, trong đó có cả những hành vi đi ngược lại với lợi ích, nguyện vọng chung của toàn xã hội với những biểu hiện mức độ khác nhau dẫn tới: "Tình trạng một bộ phận nhỏ sinh viên vi phạm pháp luật và tệ nạn xã hội vẫn tiếp diễn"[2]. "Một số sinh viên lười học, bỏ học sống lang thang thông qua mạng Internet để kết bạn

1, 2. Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, *Sđd*, tr.49.

thành băng nhóm sử dụng ma túy, thuốc lắc, gây ra nhiều vụ đánh nhau gây rối trật tự xã hội, cướp tài sản... Đáng chú ý gần đây đã có sinh viên phạm tội sử dụng công nghệ cao như tấn công các trang web của cơ quan, tổ chức với mục đích xấu, ăn cắp tiền qua mạng, ăn cắp cước phí điện thoại, tống tiền qua điện thoại, email... Một số tội danh mang tính đặc thù của ngành giáo dục như thi thuê, thi hộ, làm giả văn bằng, chứng chỉ vẫn xảy ra với hình thức ngày càng tinh vi hơn... với số lượng sinh viên tham gia đông”[1].

Về nguyên nhân, trước tiên do trình độ, năng lực nhận thức, phân biệt giữa mặt tích cực và tiêu cực từ mạng xã hội của sinh viên chưa tương xứng; bản lĩnh chính trị chưa đủ mạnh để chiến thắng những lực cản từ sự hấp dẫn của mạng xã hội và tính tò mò của sinh viên; tính tích cực, tự giác của các chủ thể, đặc biệt là sinh viên còn nhiều hạn chế. Tính đồng bộ chưa cao giữa các chủ thể cùng hướng tới xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; giảng viên trong quá trình truyền thụ tri thức, rèn luyện tư duy chưa dung nạp đầy đủ, sát hợp tinh thần xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; các chủ thể giáo dục, dạy học và quản lý chưa tích cực định hướng đấu tranh phê phán những biểu hiện vi phạm quy định về khai thác, sử dụng

1. Nguyễn Thị Thanh Thủy: “Sinh viên vi phạm pháp luật và một số giải pháp giữ gìn trật tự an toàn xã hội”, Website Học viện Phụ nữ Việt Nam, http://www.hvpnvn.edu.vn, 25/01/2016.

mạng xã hội. Phương tiện phục vụ và trình độ ngăn chặn những thông tin thất thiệt, trái chiều trên mạng chưa thật sự có hiệu quả.

Tuy nhiên, vai trò của nhân tố chủ quan trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chưa thật tương xứng. Nguyên nhân của hạn chế, bất cập này là năng lực sáng tạo, nắm bắt tình hình trước thực tiễn phát triển mới ở một số chủ thể lãnh đạo, chỉ huy, quản lý và nghiên cứu, giảng dạy chưa thật nhanh nhạy. Cơ chế bảo đảm cho khai thác, phát huy mặt tác động tích cực và hạn chế tác động tiêu cực chưa thật hoàn thiện. Công tác kiểm duyệt chưa có chất lượng, hiệu quả cao, cho nên vẫn còn có kẽ hở cho tác động tiêu cực xâm nhập vào nhận thức, tình cảm, thái độ, niềm tin, ý chí và hành vi của sinh viên. Những nội dung căn bản trên được đánh giá trên cả mặt ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của những hạn chế là cơ sở để xác định yêu cầu và đề xuất giải pháp cơ bản xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay.

Phần thứ hai

YÊU CẦU VÀ GIẢI PHÁP CƠ BẢN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

I- DỰ BÁO TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI VÀ YÊU CẦU XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

1. Dự báo tác động của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay

Việc nghiên cứu xu hướng tác động của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên phải chỉ rõ được chiều hướng tác động của mạng xã hội như thế nào, xu hướng nào là cơ bản. Đây là cơ sở quan trọng để đề xuất những yêu cầu và giải pháp phù hợp. Từ quá trình nghiên cứu thực trạng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, có thể nhận diện xu hướng tác động của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay như sau:

Tác động tích cực của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Thực chất của xu hướng này

là, các chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên đã nhận thức và có trách nhiệm trong quán triệt và thực hiện những yêu cầu, nội dung, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Mặt khác, đa phần sinh viên nhận thức rõ mục tiêu, yêu cầu xây dựng lối sống tích cực; tính chất hai mặt của mạng xã hội, những nguy cơ tiềm tàng từ mạng xã hội tác động tiêu cực đến lối sống của họ, từ đó, đã có tính chủ động cao cả về nhận thức, tình cảm, thái độ, hành vi khi sử dụng mạng xã hội. Đó là những tiền đề, điều kiện cơ bản cho thấy tác động của mạng xã hội theo hướng tích cực vẫn giữ vị trí chủ đạo. Trong thực tiễn, xu hướng này phản ánh đúng tính khách quan của quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Bên cạnh đó, những nhân tố tích cực từ sự phát triển của cách mạng khoa học, công nghệ giúp sinh viên dễ dàng tiếp cận với các sản phẩm công nghệ, với các thông tin tăng nhanh hơn về tri thức, tình cảm, kỹ năng, kỹ xảo, phương pháp, nội dung cách nghĩ, cách làm, niềm tin ý chí và ý tưởng sáng tạo trong cả học tập, rèn luyện và sinh hoạt. Sự tác động tích cực của môi trường này giúp sinh viên thấy rõ hơn, sinh động hơn sự phát triển mạnh mẽ của thời cuộc, nhất là những đòi hỏi mới của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, v.v.. Trên cơ sở đó họ có động lực mạnh mẽ hơn trong việc hoàn thiện nhân cách, thay đổi nội dung, hình thức, tốc độ, chất lượng hiệu quả học tập, rèn luyện đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới.

Mặt khác, các quy chế, hướng dẫn sử dụng khai thác mạng xã hội ở các nhà trường ngày càng được bổ sung, hoàn thiện, sát thực tế, là công cụ pháp lý quan trọng để các chủ thể từ cấp ủy đảng, các cơ quan, đoàn thể và các lực lượng sư phạm quán triệt, giáo dục, quản lý sinh viên trong việc sử dụng, khai thác mạng xã hội tạo ra sự đồng thuận giữa người quản lý và đối tượng bị quản lý, trong đó có sinh viên. Điều này cũng đồng nghĩa với việc giảm bớt đi những bức xúc, những phản ứng đối với những giới hạn cần thiết do yêu cầu của môi trường sư phạm quy định, từ đó tạo nên sự phấn khởi tin tưởng của các sinh viên, tiền đề thuận lợi, động lực to lớn cho những giải pháp đột phá trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay.

Tác động tiêu cực từ mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Xu hướng tác động này là kết quả tác động từ những thủ đoạn “diễn biến hòa bình” ngày càng tinh vi, xảo quyệt của các thế lực thù địch dẫn tới sự phức tạp của “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ; từ mặt trái của cuộc cách mạng khoa học và công nghệ hiện đại, trong đó có cuộc cách mạng khoa học - công nghệ thông tin. Hiện nay, các thế lực thù địch đẩy mạnh hoạt động “diễn biến hòa bình” để chống phá cách mạng nước ta. Mục tiêu của “diễn biến hòa bình” là đưa đến “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” của mọi thành viên trong xã hội, trong đó có sinh viên. Các thủ đoạn “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch ngày nay lại được sự hà hơi, tiếp sức của các thành tựu khoa học - công nghệ, trong đó có

khoa học - công nghệ thông tin và mạng xã hội. Mạng xã hội vừa trở thành địa bàn thuận lợi vừa là phương tiện hữu ích cho các thế lực thù địch đưa những thông tin thất thiệt, bình luận xuyên tạc, bôi nhọ hình ảnh chế độ xã hội, cá nhân lãnh tụ của cách mạng Việt Nam, tuyên truyền cổ xúy cho chế độ tư bản, cho lối sống thực dụng sa đọa; kích động, lôi kéo các phần tử bất mãn, chống đối, những người nhẹ dạ, cả tin nhằm tập hợp lực lượng và tiến hành các hoạt động chống phá cách mạng.

Đặc biệt hiện nay, đã và đang xuất hiện nhiều hơn với tần suất lớn hơn các trang mạng xã hội có nội dung xấu độc, xuyên tạc đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, xuyên tạc, nói xấu chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, nảy sinh nhiều hơn các blog giả danh các nhà hoạt động chính trị, văn hóa nghệ thuật nổi tiếng, với những bình luận nhận định cực đoan về tình hình trong nước và thế giới. Cùng với nó là các sản phẩm công nghệ thông tin nhỏ bé về kích thước, đa dạng về hình thức nhưng có dung lượng lớn với khả năng thu phát mạnh, hoặc siêu mạnh với giá thành rẻ, dễ dàng mua bán, trao đổi. Điều này là khó khăn, thách thức với tất cả cư dân mạng trong việc tìm kiếm các thông tin thực, bổ ích và sẽ khó khăn, thách thức lớn hơn với những cá nhân tổ chức không chuyên, trình độ công nghệ thấp, không thường xuyên liên tục theo dõi sự phát triển của thị trường khoa học - công nghệ, tiếp xúc với những thủ đoạn chiến tranh thông tin kiểu mới. Những nội dung xấu độc lan truyền trên mạng xã hội đã ảnh hưởng nhất định

đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở những mức độ khác nhau.

Mặt khác, các mạng xã hội được xã hội hóa, thương mại hóa từng ngày, từng giờ trong khi các phương tiện, công cụ quản lý, kiểm soát mạng xã hội còn chưa đáp ứng được yêu cầu quản lý nhà nước về mạng xã hội, thậm chí vô hiệu với nhiều phương thức lan truyền của các mạng xã hội và các thủ đoạn tinh vi khác. Những khó khăn trong quản lý nhà nước về mạng xã hội là môi trường để các thông tin xấu độc tồn tại, lan truyền, tác động xấu đến người dùng mạng trong đó có sinh viên và gây khó khăn cho công tác quản lý không chỉ ở cấp nhà nước mà còn đối với mỗi cơ quan, tổ chức và chính mỗi người dùng mạng xã hội.

Với sinh viên, sự phát triển mạnh mẽ các trang mạng xã hội, trong đó có không ít các trang mạng xã hội, giả danh, mạo danh, giả danh các tổ chức chính trị xã hội, các cá nhân lãnh tụ, các nghệ sĩ, các nhà khoa học có uy tín để lan truyền những tin đồn thất thiệt, những thông tin xuyên tạc... Điều đó làm cho sinh viên, những người đa phần chưa có nhiều kinh nghiệm, vốn sống khi khai thác sử dụng mạng xã hội truy cập vào các blog này dễ rơi vào "trận đồ bát quái" của những "ma trận" thông tin, dẫn tới nhầm lẫn mơ hồ, hoang mang dao động, rất khó định hình được tri thức, tình cảm, dao động ý chí, giảm sút niềm tin, thui chột động lực sáng tạo, làm tiền đề nảy sinh lối sống thụ động, tiêu cực, ngăn trở sự hình thành phát triển lối sống tích cực của sinh viên.

Đằng sau không ít các trang mạng xã hội, các blog giả danh, mạo danh còn ẩn chứa những mục đích đen tối của các chủ nhân của chúng, được thực hiện thông qua các phần mềm "gián điệp". Vì thế, khi sinh viên truy cập mạng xã hội rất dễ bị lấy cắp, lộ lọt thông tin, vô tình vi phạm pháp luật của Nhà nước. Ở chiều cạnh khác do thiếu tri thức, bản lĩnh và kinh nghiệm, nhưng để thỏa mãn tính hiếu kỳ của tuổi trẻ, khi truy cập vào các trang mạng xã hội, blog không lành mạnh, sinh viên dễ bị nghiện ngập, sa đà vào các tệ nạn xã hội, bị các đối tượng xấu tống tiền, lừa đảo, thậm chí bị ép buộc, lôi kéo thực hiện những việc làm phi pháp, phản bội Tổ quốc.

2. Yêu cầu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Để sinh viên có được lối sống tích cực, có ý chí, nghị lực và niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng và công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, cần làm tốt các nội dung sau:

Một là, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay phải đặt dưới sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, phù hợp với mục tiêu, yêu cầu đào tạo từng đối tượng sinh viên ở mỗi nhà trường.

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội đòi hỏi sự lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ của các cấp ủy đảng, ban giám hiệu, các cơ quan, đoàn thể và các cán bộ, giảng viên được thể hiện, ghi dấu ấn trong tất cả các khâu, các bước; từ khâu xác định mục tiêu, phương hướng đến kiểm tra, đánh giá quá trình xây dựng lối sống

tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Mọi sự tuyệt đối hóa, hoặc coi nhẹ, bỏ qua sự lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy đảng, ban giám hiệu, cán bộ, giảng viên, các cơ quan đều dẫn đến sai lầm, thậm chí trả giá đắt.

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, suy tới cùng là nhằm góp phần thực hiện mục tiêu yêu cầu đào tạo của các trường. Do vậy, đây là một trong những yêu cầu tiên quyết của xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Mục tiêu, yêu cầu đào tạo quy định mục tiêu, phương hướng, nội dung hình thức xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Đương nhiên mục tiêu, yêu cầu đào tạo của mỗi đối tượng sinh viên ở từng trường, trong mỗi giai đoạn là không giống nhau; do vậy xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cũng cần bám sát từng đối tượng sinh viên, tính đặc thù của từng trường để có mục tiêu, phương hướng, nội dung, hình thức xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội một cách sát hợp, trúng, đúng có hiệu quả, không rơi vào chung chung, trừu tượng, kém hiệu quả.

Hai là, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay phải phát huy, khai thác có hiệu quả những yếu tố tích cực của mạng xã hội, đồng thời hạn chế các tác động tiêu cực của nó đối với lối sống tích cực của sinh viên.

Nghiên cứu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội thực chất là xem xét, đánh

giá ảnh hưởng của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên, từ đó tìm ra con đường, biện pháp tối ưu để hình thành phát triển lối sống tích cực của sinh viên. Do vậy, khai thác phát huy cao nhất mặt tích cực, hạn chế thấp nhất ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên là mục đích trực tiếp, là yêu cầu quan trọng nhất của xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Yêu cầu này chính là cơ sở lý luận thực tiễn trực tiếp để xác định nội dung, hình thức, biện pháp trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Do ảnh hưởng tích cực và tiêu cực của mạng xã hội đến lối sống tích cực của sinh viên luôn gắn bó chặt chẽ với nhau trong một thể thống nhất không thể tách rời; nên nội dung, hình thức, biện pháp của các khâu, các bước trong quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội phải quán triệt sâu sắc nội dung yêu cầu quan trọng này. Xa rời hoặc không quán triệt các nội dung, hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội sẽ dẫn tới phiến diện một chiều.

Ba là, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay phải nâng cao chất lượng, hiệu quả lãnh đạo, quản lý các cấp và gắn với xây dựng phát huy môi trường lành mạnh.

Lối sống tích cực của sinh viên là một nội dung quan trọng hợp thành phẩm chất nhân cách của người sinh viên, của con người tương lai; theo đó xây dựng lối sống

tích cực của sinh viên trước sự tác động của mạng xã hội là một trong những con đường, biện pháp quan trọng thực hiện thắng lợi mục tiêu, yêu cầu đào tạo. Vì thế, để thực hiện thành công quá trình này, đòi hỏi phải không ngừng nâng cao chất lượng, hiệu quả lãnh đạo của các cấp ủy đảng, chất lượng, hiệu quả của người chỉ huy các cấp, ngay từ những khâu, những bước đầu tiên cho tới những khâu, những bước cuối cùng. Bất kỳ sự buông lỏng lãnh đạo, quản lý của cấp ủy đảng và người chỉ huy các cấp ở khâu nào, bước nào, thời điểm nào đều làm suy giảm kết quả xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Do vậy, không ngừng nâng cao chất lượng, hiệu quả lãnh đạo, quản lý các cấp trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vừa là một trong những nội dung, biện pháp tiên quyết, vừa là một trong những động lực quyết định nhất góp phần thực hiện thắng lợi việc xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Với tính cách là tổng thể các hoạt động, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội luôn quan hệ chặt chẽ với môi trường diễn ra các hoạt động đó. Môi trường này chính là điều kiện, hoàn cảnh để các hoạt động xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội nảy sinh tồn tại, phát triển. Môi trường giáo dục, đào tạo nghiêm túc, công bằng sẽ khuyến khích sinh viên học tập, suy nghĩ, sinh hoạt tích cực, thúc đẩy họ sáng tạo, năng động trong cách nghĩ, cách làm, củng cố niềm tin vào sự đánh giá của

thầy, cô, tin tưởng vào sự phấn đấu của bè bạn, phản ứng tích cực với những phản ứng của dư luận tập thể; chủ động tham gia vào các sinh hoạt của cộng đồng. Ngược lại môi trường giáo dục, đào tạo không nghiêm túc, các giá trị bị bóp méo, biến dạng bởi các quan hệ mờ ám; chất lượng học tập bị đánh giá chủ yếu nhờ vào các mối quan hệ thị trường... sẽ là lực cản rất lớn đối với mọi nỗ lực xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Do vậy, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội phải gắn với xây dựng, phát huy môi trường giáo dục, đào tạo là yêu cầu khách quan, một đòi hỏi tất yếu từ chính những yếu tố bên trong của quá trình này.

Bốn là, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay phải phát huy tốt vai trò tự giáo dục, tự rèn luyện của mỗi sinh viên.

Kết quả bao giờ cũng là sản phẩm của sự tương tác, hoặc tổng hợp tương tác giữa các mặt, các bộ phận, hoặc giữa các sự vật, hiện tượng với nhau. Hơn nữa trong các tương tác đó thì tương tác bên trong giữa các mặt, các bộ phận nội tại của sự vật, hiện tượng giữ vai trò quyết định nhất. Quá trình hình thành, tồn tại và phát triển lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cũng không ngoài tính quy luật chung đó. Vì vậy, muốn có kết quả trong quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội thì một trong những yêu cầu cấp thiết là phải biến quá trình xây dựng thành quá trình tự xây dựng; biến những tác động của các

chủ thể bên ngoài thành tác động diễn ra giữa tri thức, tình cảm, ý chí và hành động giữa cách nghĩ và cách làm bên trong mỗi sinh viên. Yêu cầu trên đòi hỏi các chủ thể khi tiến hành mọi hoạt động xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội phải đặt sinh viên làm trung tâm để đề xuất chủ trương, biện pháp phù hợp.

Hiệu quả của sự tác động bên ngoài tỷ lệ thuận với sự tiếp nhận và sự tương tác của các yếu tố bên trong cấu thành lối sống tích cực của mỗi người sinh viên, nên yêu cầu này chỉ rõ, mọi mục tiêu, phương hướng tác động của các chủ thể đến sinh viên muốn biến thành các thành tố tạo nên lối sống tích cực của họ phải trở thành hoạt động tự giác, thành nhận thức, hành động biểu hiện trong mục tiêu, phương hướng, nội dung biện pháp tự phấn đấu, tự xây dựng trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

II- GIẢI PHÁP CƠ BẢN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

1. Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chỉ thật sự đạt hiệu quả cao khi quá trình này biến thành các hoạt động tự giác, trên cơ

sở các chủ thể, các cá nhân, các tổ chức trong các trường đại học có nhận thức đúng và có trách nhiệm cao. Do vậy, thực hiện giải pháp này là điều kiện tiên quyết, có ý nghĩa quyết định những quy định về mục tiêu, phương hướng, nhiệm vụ, nội dung, hình thức của toàn bộ quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; đồng thời là nhân tố quyết định kết quả quá trình này trên thực tế. Vậy nên, cần thực hiện tốt một số nội dung sau:

Một là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong hoàn thiện mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Trước tác động của mạng xã hội, toàn bộ hoạt động của các chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên đều hướng tới giúp sinh viên có nền nếp, thói quen suy nghĩ, hành động, sinh hoạt học tập chủ động, sáng tạo, đủ sức hoàn thành xuất sắc mục tiêu, yêu cầu đào tạo.

Các chủ thể lãnh đạo, quản lý, các cơ quan chức năng, các khoa giáo viên, các giảng viên cần nhận thức rõ mục tiêu tổng quát về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên các trường trước tác động của mạng xã hội được thể hiện toàn diện trên các lĩnh vực sinh hoạt, học tập, rèn luyện. Trong đó, thói quen, nền nếp chủ động, sáng tạo trong lối sống tích cực của sinh viên các trường chủ yếu thể hiện rõ nhất trong lĩnh vực học tập, rèn luyện - phương thức hoạt động cơ bản của họ. Do vậy, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cần tập trung xây dựng thói quen suy nghĩ, hành động chủ động,

sáng tạo khi giao tiếp với mạng xã hội, giúp họ không chỉ khai thác những mạng xã hội, những bài viết tích cực mà còn xa lánh được những mạng xã hội, những blog xấu độc; đặc biệt còn có thể vận dụng, phát triển cao hơn, sâu hơn những tri thức, tình cảm, kỹ năng, kỹ xảo học tập, rèn luyện từ thông tin của những bài viết tốt, phê phán, đấu tranh, vạch trần những thủ đoạn phản động của những bài viết, blog có nội dung xấu độc, xuyên tạc sự thật, kích động bạo lực, lối sống tiêu cực, góp phần bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng.

Mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội luôn gắn với mục tiêu, yêu cầu đào tạo và bị chi phối bởi mục tiêu, yêu cầu đào tạo; không có mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chung chung, trừu tượng, tách rời mục tiêu đào tạo. Do vậy, cùng với sự vận động, biến đổi của mục tiêu đào tạo theo tiến trình thời gian, các môn học tập, rèn luyện và lối sống tích cực của sinh viên cũng phải vận động biến đổi tương ứng; theo đó, bất cứ các lực lượng, phương tiện, các khoa mục nào tham gia vào quá trình đào tạo cũng đồng thời tham gia quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chịu sự chi phối của nhiều yếu tố, trong đó sự biến đổi của mạng xã hội về quy mô, số lượng, tính chất và sự phát triển của các phương tiện truyền dẫn có vai trò quan trọng. Các chủ thể cần lưu tâm

đúng mức đến sự tác động này trong xây dựng mục tiêu lối sống tích cực của sinh viên các trường trước sự tác động của mạng xã hội.

Mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chịu sự chi phối của chính đối tượng sinh viên. Cho nên, mỗi nhà trường có tiêu chuẩn tuyển chọn, mục tiêu đào tạo không giống nhau, tính chủ động, sáng tạo trong sinh hoạt, học tập, rèn luyện sẽ khác nhau và khi hoàn thiện phát triển mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội cần tính đến sự phát triển toàn diện của người học, trong đó có lối sống của họ. Vì thế, khi xây dựng mục tiêu về lối sống tích cực cho sinh viên, các chủ thể cần nhận thức rõ mối quan hệ giữa tính ổn định tương đối và tính biến đổi thường xuyên của chúng.

Xây dựng, hoàn thiện mục tiêu là một quá trình, theo đó trách nhiệm, việc phải làm và làm tốt của mỗi chủ thể cần theo đúng cương vị, chức trách của mình. Trách nhiệm này trước hết thuộc thường vụ đảng ủy, ban giám hiệu, cấp ủy đảng, cán bộ, giảng viên, các cơ quan chức năng, các khoa giáo viên, các đơn vị quản lý sinh viên.

Trên cơ sở mục tiêu, yêu cầu đào tạo, thường vụ đảng ủy, ban giám hiệu các nhà trường cần nhanh chóng xác lập mô hình mục tiêu tổng quát về lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Bằng các biện pháp tư tưởng, tổ chức hành chính, thông qua các hướng dẫn, chỉ thị, nghị quyết, ban giám hiệu và các cơ quan chức năng hướng dẫn các khoa giáo viên quán triệt, cụ thể

hóa mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vào nội dung giảng dạy của từng khoa. Trên cơ sở các nghị quyết, chỉ thị của nhà trường, các cơ quan, khoa giáo viên vừa cụ thể hóa mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vào nghị quyết, chương trình hành động của mình, vừa tổ chức thực hiện và hướng dẫn, đôn đốc sinh viên tự xác định mục tiêu hình thành phát triển lối sống tích cực; khắc phục, đấu tranh với mọi biểu hiện thụ động, ỷ lại trong cách nghĩ, cách làm, trong sinh hoạt, học tập và rèn luyện.

Hai là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong hoàn thiện nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Xác định, hoàn thiện mục tiêu xây dựng lối sống tích cực là cơ sở tiền đề xác lập nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Bởi nội dung xây dựng chính là sự cụ thể hóa, biểu hiện sinh động của mục tiêu trên hiện thực. Xác lập nội dung xây dựng lối sống tích cực là một khâu làm cho mục tiêu đi vào từng mặt hoạt động của các chủ thể trong các trường. Làm tốt việc xác định nội dung xây dựng lối sống tích cực là một bước đưa mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vào cuộc sống, làm cho nó thật sự trở thành một thành tố của quá trình đào tạo, một động lực góp phần thực hiện mục tiêu yêu cầu đào tạo.

Xác lập nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội phải toàn diện, bao

quát được việc xây dựng lối sống tích cực chủ động, sáng tạo trong cả cách nghĩ, cách làm, trong cả học tập, rèn luyện, sinh hoạt của người học, đồng thời thể hiện rõ trọng tâm, trọng điểm sát với nhiệm vụ trung tâm của sinh viên, trúng với từng thời điểm, góp phần giải quyết tốt những mâu thuẫn cơ bản, mâu thuẫn chủ yếu trong từng thời điểm của khóa học.

Ngược lại, nếu xác định nội dung không đúng, không cụ thể sẽ làm cho mục tiêu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội chỉ là những ý tưởng đẹp, tồn tại trên giấy, thậm chí phản tác dụng. Đây là nội dung cần quán triệt sâu sắc đến tất cả các lực lượng tham gia xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Từ nhận thức đúng những nội dung cần thực hiện, cần nâng cao trách nhiệm và chỉ rõ cho các tổ chức, cá nhân trong nhà trường những việc phải làm và làm tốt để không ngừng hoàn chỉnh nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Đảng ủy, ban giám hiệu các nhà trường là người chịu trách nhiệm xác định nội dung tổng quát, giao nhiệm vụ, kiểm tra, giám sát, đôn đốc các cơ quan, tổ chức trong nhà trường xác định nội dung công việc phải làm trong hệ thống nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, phù hợp với chức năng, nhiệm vụ. Đây là cơ quan đầu não, cơ quan lãnh đạo, quản lý và có quyền hạn cao nhất của nhà trường trong việc xác định nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên

trước tác động của mạng xã hội. Nếu lực lượng này nhận thức sâu sắc, thực hiện tốt những phần việc của mình thì sẽ là nền tảng vững chắc, động lực to lớn nhất để hệ thống nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội được xác định phù hợp nhất và ngược lại.

Phòng đào tạo, phòng (trung tâm) khảo thí và kiểm định chất lượng giáo dục - đào tạo phối hợp với phòng chính trị và công tác sinh viên tham mưu cho đảng ủy, ban giám hiệu xây dựng chương trình, nội dung đào tạo và hướng dẫn, yêu cầu có tính bắt buộc đối với người dạy và người học trong khai thác, sử dụng các mạng xã hội một cách có hiệu quả nhằm nâng cao chất lượng dạy và học; theo đó, nâng cao khả năng chủ động, sáng tạo trong học tập, rèn luyện của sinh viên.

Cùng với thời gian, mạng xã hội ngày càng phát triển, ảnh hưởng của nó tới sinh viên ngày càng tăng; nhưng hiện nay, trừ các trường chuyên môn kỹ thuật, các trường đại học có rất ít nội dung, thậm chí không có chương trình, nội dung giảng dạy về mạng xã hội. Như đã biết, mạng xã hội là thành tựu to lớn của loài người, nó là nơi lưu giữ, kết nối, truyền bá, là phương tiện, công cụ hoạt động hữu hiệu của hàng tỷ người trên trái đất. Một sản phẩm vô cùng đa dạng, đa hệ, đa chủ thể và đa chức năng, chắc chắn sẽ chứa đựng không chỉ vô vàn những tinh túy, tinh hoa của nhân loại mà còn ẩn chứa cả những “rác rưởi, cặn bã”, thậm chí vô cùng độc hại của loài người trên rất nhiều phương diện. Tuy nhiên, tác dụng tốt hay xấu của mạng

xã hội không chỉ phụ thuộc vào chính nó mà còn phụ thuộc vào chủ thể khai thác, sử dụng nó. Nếu chủ thể có trình độ, có bản lĩnh, có phương pháp khai thác, sử dụng tốt, biết "gạn đục, khơi trong", mạng xã hội sẽ là người bạn tốt, một công cụ, phương tiện giúp chủ thể nâng cao trình độ, cập nhật tri thức, hình thành cách nghĩ, cách làm chủ động, sáng tạo, xây dựng thái độ, tình cảm tích cực, năng động, khuyến khích ý chí vươn lên, dám nghĩ, dám làm... Ngược lại, nếu chủ thể trình độ kém, bản lĩnh không vững vàng, không thành thạo kỹ năng sử dụng, mạng xã hội sẽ là biển thông tin xấu độc, đầy cạm bẫy, làm tiêu tan mọi nhận thức, tình cảm tích cực, có thể dẫn con người đến sa đọa, gây ra nhiều tội lỗi.

Do vậy, phòng đào tạo cần tham mưu cho đảng ủy, ban giám hiệu đưa nội dung giảng dạy về mạng xã hội vào chương trình đào tạo. Nội dung giảng dạy không chỉ làm rõ mục đích, phương hướng, quan điểm khai thác, đánh giá sử dụng, tham gia mạng xã hội, mà còn cần giảng dạy kỹ thuật, kỹ năng, kinh nghiệm, phương pháp khai thác, sử dụng mạng xã hội. Trong đó, cần tập trung giúp người học nâng cao trình độ về mọi mặt, xây dựng bản lĩnh vững vàng, xây dựng cách nghĩ, cách làm, cách ứng xử chủ động, sáng tạo trước tác động của mạng xã hội. Phòng đào tạo cần tham mưu giúp ban giám hiệu phân công nội dung giảng dạy về mạng xã hội phù hợp với chức năng, nhiệm vụ các khoa, đồng thời yêu cầu các khoa giáo viên đưa các bài viết trên mạng xã hội có liên quan đến nội dung bài giảng làm tài liệu tham khảo.

Trong môi trường giáo dục - đào tạo, muốn sinh viên có cách nghĩ, cách làm chủ động, sáng tạo, trước hết phải bắt đầu từ những người thầy, cô giáo. Nếu các bài giảng có những thông tin từ mạng xã hội với nhiều tri thức mới, nhiều cách làm sáng tạo trong các hình thức sau giảng, từ câu hỏi ôn tập, chủ đề hội thảo, định hướng viết thu hoạch, tiểu luận đến đề thi kiểm tra của người giảng viên có yêu cầu tìm hiểu, đánh giá về các nhận định, bình luận của mạng xã hội thì người học buộc phải chủ động nghiên cứu, tìm hiểu những thông tin từ mạng xã hội, phải hình thành tư duy phê phán, phản biện với những nhận định bình luận nhiều chiều.

Ngược lại, nội dung các bài giảng, danh mục các tài liệu tham khảo, các hình thức sau giảng chỉ xoay quanh những nội dung của giáo trình, giáo khoa với những thông tin chính thống, không có "bóng dáng" của mạng xã hội thì đương nhiên không thể hình thành ở sinh viên tư duy phản biện, phê phán trong các vấn đề chính trị - xã hội, chuyên môn kỹ thuật, khoa học, công nghệ. Cách giảng dạy này chính là mảnh đất làm cho cách nghĩ, cách làm bị thụ động, trì trệ, bảo thủ, lạc hậu, hiện thân của mặt đối lập, những lực cản ảnh hưởng đến lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Mặt khác, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội không dừng lại ở phạm vi học tập nghiên cứu, không dừng lại ở sự chủ động, sáng tạo trong nhận thức, mà còn đòi hỏi tính chủ động, sáng tạo trong rèn luyện, sinh hoạt. Trong nội dung

này, công tác quản lý, giáo dục, rèn luyện sinh viên có vai trò rất to lớn. Do vậy, cần phải phát huy vai trò của đoàn thanh niên, hội sinh viên các nhà trường, vai trò công tác quản lý, đảm bảo chất lượng giáo dục - đào tạo của phòng (trung tâm khảo thí) cũng như vai trò tự quản, tự rèn của sinh viên thông qua đội ngũ cán bộ kiêm chức ở các nhà trường nhằm tạo sự thống nhất, đồng bộ giữa các chủ thể, các lực lượng trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Ba là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong hoàn thiện hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Sau khi đã xác định đúng mục tiêu, phương hướng, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, đảng ủy, ban giám hiệu, các cơ quan, đoàn thể, cán bộ, giảng viên phải đầu tư nhiều công sức để tìm ra nhiều hình thức, biện pháp phong phú, đa dạng nhằm xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Các biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội vừa phản ánh, vừa bị quy định bởi mục tiêu, phương hướng, nội dung xây dựng; đồng thời nó còn phản ánh những điều kiện khách quan và chủ quan của các chủ thể, sự vận động của đối tượng sinh viên và của mục tiêu, nội dung xây dựng.

Như vậy, các hình thức, biện pháp là mắt xích cuối cùng biến mục tiêu thành hiện thực. Hình thức, biện pháp xây dựng bị quy định bởi mục tiêu, nội dung xây dựng,

nhưng việc tìm ra hình thức, biện pháp phù hợp là công việc không bao giờ dễ dàng. Bởi đây là một bài toán đa hệ, ngoài tác động và quy định bởi yếu tố trên, thì cương vị, chức trách, quyền hạn, thời gian, không gian, kinh phí của chủ thể là những yếu tố trực tiếp quy định hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Nếu suy nghĩ giản đơn, tắc trách, các hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội sẽ chung chung, không hiệu quả, thậm chí gây tốn kém thời gian, tiền của, công sức, không có kết quả, thậm chí gây ra hiệu ứng không mong muốn, thành tiền đề nảy sinh nuôi dưỡng cách nghĩ, cách làm cẩu thả, phô trương, hình thức, “giải quyết khâu oai”, cản trở sự hình thành cách nghĩ, cách làm, cách sống chủ động, sáng tạo của sinh viên.

Xác lập các hình thức, biện pháp và thực hiện các hình thức, biện pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là trách nhiệm và việc phải làm đối với tất cả các tổ chức, cá nhân trong nhà trường. Các hình thức, biện pháp mà họ thực hiện phụ thuộc trước hết vào cương vị, chức trách, quyền hạn của họ và khả năng phối hợp với các chủ thể khác trong nhà trường và ngoài xã hội...

Đối với đảng ủy, ban giám hiệu nhà trường, hình thức, biện pháp trước hết là xây dựng nghị quyết đúng đắn, chỉ thị chính xác, quán triệt, giao nhiệm vụ, đôn đốc, kiểm tra, đánh giá kịp thời các tổ chức, cá nhân trong toàn

trường thực hiện xây dựng tốt lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Ban hành, bổ sung, hoàn chỉnh quy chế sử dụng, khai thác mạng xã hội với mọi đối tượng, trong đó có sinh viên của nhà trường. Tổ chức lực lượng, tiếp nhận, mua sắm các trang thiết bị khai thác, sử dụng, kiểm tra, giám sát các mạng xã hội trong phạm vi có thể. Đồng thời, chủ động trong báo cáo và xin chỉ thị của Bộ Giáo dục và Đào tạo, các cơ quan chức năng về cách tháo gỡ những khó khăn, bất cập trong quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Tăng cường vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của đảng ủy, ban giám hiệu nhà trường; nâng cao hơn nữa trách nhiệm, chất lượng các hình thức phối hợp giữa nhà trường với Phòng An ninh chính trị nội bộ (PA83), Vụ Giáo dục chính trị và công tác học sinh, sinh viên, các lực lượng chức năng và gia đình trong quản lý sinh viên. Trước tiên, cần tăng cường phối hợp, trao đổi và phát huy vai trò phối hợp cùng PA83, Vụ Giáo dục chính trị và công tác học sinh, sinh viên trong cung cấp thông tin, định hướng nhận thức cho sinh viên trong khai thác và sử dụng mạng xã hội; tăng cường nắm bắt, kịp thời phát hiện và có biện pháp giáo dục, định hướng, xử lý các biểu hiện sinh viên vi phạm pháp luật liên quan đến mạng xã hội, đặc biệt trong các thời điểm nhạy cảm của đất nước như các ngày lễ quan trọng, các sự kiện chính trị lớn, v.v.. Ngoài ra, cần định hướng sinh viên tăng cường nắm bắt thông tin từ các

phương tiện thông tin chính thống như: đài truyền hình, đài phát thanh, v.v, đó là thông tin chuẩn mực, chính thống, đồng thời thường xuyên giúp ta nhận thấy những sai lệch trên thông tin qua mạng xã hội.

Đảng ủy, ban giám hiệu các nhà trường lãnh đạo, chỉ đạo các cơ quan, khoa giáo viên, cán bộ, giảng viên thực hiện linh hoạt các biện pháp quản lý hành chính, biện pháp kỹ thuật và biện pháp tư tưởng, trong đó chú trọng biện pháp tư tưởng, đẩy mạnh việc tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho sinh viên trong khai thác, sử dụng mạng xã hội; lãnh đạo, chỉ đạo thành lập các diễn đàn của sinh viên trên mạng xã hội và trang thông tin điện tử của nhà trường, của các tổ chức đoàn, hội. Các diễn đàn này là nơi cung cấp đầy đủ, chính xác cho sinh viên những tin tức, sự kiện, các hoạt động của nhà trường cũng như các sự kiện thời sự nóng hổi và có khả năng giải quyết kịp thời các vướng mắc của sinh viên. Diễn đàn thông tin đó phải mang tính định hướng cao dưới sự chỉ đạo của ban giám hiệu, sự quản lý của phòng chính trị và công tác sinh viên cùng sự tham gia tích cực của các tổ chức đoàn, hội, câu lạc bộ và toàn thể sinh viên nhà trường. Đồng thời, đó còn là không gian để sinh viên tham gia giao lưu, kết bạn, chia sẻ tâm tư, tình cảm, thể hiện sở thích, quan điểm sống của mình.

Đối với phòng chính trị và công tác sinh viên, cần tăng cường phối hợp với phòng đào tạo, phòng (trung tâm) khảo thí và kiểm định chất lượng giáo dục - đào tạo, các khoa

giáo viên trực tiếp tham mưu cho đảng ủy, ban giám hiệu trong việc tổ chức, chỉ đạo toàn bộ công tác quản lý, giáo dục sinh viên; trực tiếp tổ chức, quản lý và thực hiện nhiệm vụ giáo dục, rèn luyện, tổ chức các phong trào, các hoạt động thi đua trong sinh viên. Phòng cần thường xuyên tổ chức kiểm tra, hướng dẫn cho sinh viên sử dụng mạng xã hội hiệu quả, nhắc nhở sinh viên về những quy định của nhà trường khi tham gia các trang mạng xã hội, yêu cầu sinh viên chấp hành nghiêm túc điều lệnh, nội quy của nhà trường. Đồng thời, cần có kế hoạch tổ chức, hướng dẫn sinh viên tìm hiểu, học tập, nghiên cứu về các văn bản, quy định của cấp trên và của nhà trường về sử dụng mạng xã hội cũng như đối với các hoạt động khác; khuyến khích sinh viên đóng góp, bổ sung ý kiến về các văn bản của nhà trường trong sử dụng mạng xã hội, nhằm phát huy hơn nữa những mặt tích cực mà mạng xã hội mang lại, tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động học tập, rèn luyện.

Phòng chính trị và công tác sinh viên và các cơ quan có trách nhiệm trong các nhà trường phối hợp cùng PA83 và phụ huynh tổ chức có chất lượng các diễn đàn, đối thoại giữa sinh viên với lãnh đạo nhà trường để sinh viên trao đổi, bày tỏ nguyện vọng, nhu cầu chính đáng. Tiến hành rà soát, kiện toàn lại các tổ, đội, nhóm nắm bắt tình hình tư tưởng và dư luận xã hội trong sinh viên; xây dựng lực lượng đủ mạnh, đủ khả năng nắm bắt những diễn biến chính trên các trang mạng xã hội, nắm chắc

tâm tư, tình cảm, diễn biến tư tưởng của sinh viên trên mạng xã hội. Trên cơ sở đó, phòng chính trị và công tác sinh viên, các cơ quan chức năng nắm bắt, tham mưu các chủ trương, biện pháp giáo dục, quản lý, rèn luyện sinh viên, chủ động xây dựng tình cảm, động cơ học tập đúng đắn, bồi dưỡng phát huy ý chí phấn đấu và ngăn chặn kịp thời sự nảy sinh các tư tưởng tiêu cực, động cơ không trong sáng, giảm sút ý chí vươn lên của người học trước tác động của mạng xã hội.

Đối với phòng đào tạo, phòng (trung tâm) khảo thí và kiểm định chất lượng giáo dục - đào tạo của các trường cần tiếp tục hoàn thiện nội dung, chương trình, quy chế giáo dục - đào tạo của nhà trường; cụ thể hóa những quy định liên quan đến khai thác, sử dụng mạng xã hội của sinh viên trong nội dung, chương trình, quy chế giáo dục - đào tạo, có chế tài xử lý cụ thể đối với những hành vi vi phạm quy định của sinh viên trên mạng xã hội; thực hiện tốt chức năng tổ chức, quản lý chất lượng hoạt động giáo dục - đào tạo của nhà trường ở mọi khâu, mọi bước của quá trình đào tạo.

Phát huy vai trò của đoàn thanh niên, hội sinh viên, cùng phối hợp tổ chức các hội thảo, tọa đàm, trao đổi về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của đảng ủy, ban giám hiệu và trực tiếp là phòng chính trị và công tác sinh viên. Tùy thời gian, địa điểm, kinh phí và lực lượng tham gia để có nội dung, hình thức tổ chức phù hợp. Nội dung

các hội thảo có thể lớn hơn nội dung các tọa đàm, trao đổi. Hình thức hội thảo cần nhẹ nhàng, trang trọng tránh nặng nề, khuôn sáo với nhiều thủ tục rườm rà. Có thể tổ chức hội thảo cấp toàn trường, với sự tham gia của các đại biểu trong và ngoài trường; hội thảo ở một khóa sinh viên với sự tham gia của một số cán bộ giảng viên thuộc các khoa giáo viên, cơ quan chức năng trong nhà trường.

Tuy nhiên, công tác chuẩn bị, tiến hành hội thảo phải chu đáo, cẩn trọng trong từng khâu, từng bước. Mọi hoạt động từ xây dựng kế hoạch đến tiến hành hội thảo đều phải đặt dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của đảng ủy, ban giám hiệu nhà trường, sự giúp đỡ của các khoa giáo viên và các cơ quan chức năng. Trong các khâu, các bước chuẩn bị cần tập trung vào một số khâu cụ thể, căn bản nhất là phân công viết, duyệt các tham luận. Trong duy trì hội thảo cần kết hợp hài hòa hội và thảo, giữa tham luận với phản biện để tạo không khí sôi nổi giúp sinh viên bộc lộ được tâm tư, tình cảm, suy nghĩ của mình xung quanh vấn đề về lối sống tích cực, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên nhà trường trước tác động của mạng xã hội. Khắc phục tình trạng hội thảo chỉ có tham luận không có phản biện, biến hội thảo thành (mít) tinh chính trị, quán triệt nghị quyết. Bên cạnh đó, để tọa đàm, trao đổi đạt hiệu quả, mọi hoạt động từ công tác chuẩn bị đến thực hành trao đổi, tọa đàm phải được tổ chức chu đáo. Cần không ngừng bồi dưỡng nâng cao trình độ, kỹ năng duy trì, khêu gợi, kết luận của người chủ trì tọa đàm, trao đổi. Tránh đưa các buổi tọa

đàm về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội trở nên căng thẳng hoặc không có định hướng kết luận.

Với cán bộ quản lý giáo dục và mỗi giảng viên, cần chủ động liên hệ chặt chẽ phối hợp với các cơ quan, khoa giáo viên trong công tác quản lý sinh viên. Trên cương vị, phạm vi, chức trách, nhiệm vụ của mình, cán bộ, giảng viên thường xuyên nhắc nhở sinh viên các quy định, nội quy của nhà trường về sử dụng mạng xã hội; ngăn chặn kịp thời những biểu hiện sai phạm của sinh viên; quan tâm, tìm hiểu tâm tư, tình cảm của sinh viên trong lớp để có biện pháp nhắc nhở, khuyên răn, giúp đỡ đối với những sinh viên có khuynh hướng suy nghĩ và hành động lệch lạc với quan điểm quản lý đào tạo của trường cũng như mục tiêu lý tưởng trong học tập.

Mỗi cán bộ, giảng viên thường xuyên sống, suy nghĩ, hành động chủ động, sáng tạo, vượt mọi khó khăn, gian khổ hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ, đồng thời tích cực tham gia có hiệu quả vào quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là hình thức, biện pháp thiết thực, hiệu quả nhất. Đây thực chất là hình thức lấy chính bản thân làm tấm gương sống, tâm điểm thu hút, lôi cuốn, thuyết phục, giáo dục, cổ vũ sinh viên, lấy hành động gương mẫu của mình thành mệnh lệnh không lời, thôi thúc sinh viên học tập, xây dựng lối sống tích cực. Biện pháp này vốn có tác dụng rất lớn đối với người Việt Nam nói riêng và người Á Đông nói chung.

Trong tình hình hiện nay, với xu hướng đi tìm thần tượng của giới trẻ, trong đó có sinh viên đang thịnh hành thì sự gương mẫu tiên phong của mỗi cán bộ, giảng viên càng được hâm mộ, kính trọng, qua đó góp phần củng cố, bồi dưỡng niềm tin, mục tiêu, lý tưởng sống tích cực trong sinh viên.

Ngoài các nội dung biện pháp trên, đảng ủy, ban giám hiệu, cơ quan chức năng ở các nhà trường cần quan tâm xây dựng đời sống văn hóa trong ký túc xá nhằm tạo ra không gian sống lành mạnh để tất cả sinh viên đều được sống, học tập, thụ hưởng; tích cực góp phần cùng với chính quyền địa phương giữ gìn trật tự an ninh, bảo đảm an toàn tại địa bàn, tạo môi trường sống lành mạnh, ngăn ngừa ảnh hưởng xấu của các tệ nạn xã hội trên địa bàn đến lối sống của sinh viên, đặc biệt là các tệ nạn xã hội liên quan đến mạng xã hội. Nhà trường cần phối hợp chặt chẽ cùng chính quyền địa phương, các cơ quan chức năng chủ động tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức cho sinh viên về tình hình kinh tế, chính trị, văn hóa - xã hội trên địa bàn, đặc biệt là tình hình an ninh, diễn biến tội phạm, nhất là tội phạm qua Internet, mạng xã hội, và định hướng cho sinh viên các kỹ năng nhận diện, phòng tránh; đồng thời nắm bắt kịp thời để ngăn ngừa những biểu hiện lệch lạc trong lối sống của sinh viên do đua đòi, bị tiêm nhiễm trên mạng xã hội; ngoài ra, cần tăng cường phối hợp trong công tác quản lý sinh viên giữa các đơn vị chức năng.

2. Đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay là yêu cầu khách quan, là khâu đột phá, trực tiếp quyết định hiệu quả xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên. Tuy nhiên, đổi mới không có nghĩa là phủ nhận, loại bỏ hoàn toàn những nội dung, hình thức, phương pháp trước đây đã tiến hành mà phải kế thừa và phát huy những nội dung có giá trị, phương pháp, cách làm tốt; đồng thời, bổ sung, phát triển nội dung, hình thức, phương pháp bồi dưỡng cho phù hợp với sự vận động, biến đổi của tình hình thực tiễn, sát với chức trách, nhiệm vụ của người sinh viên. Đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay cần tập trung vào những vấn đề sau:

* *Đổi mới nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*

Một là, đổi mới nội dung giáo dục quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng.

Thế giới quan Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng là yếu tố giữ vai trò chủ đạo, định hướng lối sống tích cực của người trí thức. Giáo dục thế giới quan Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ

trương, đường lối của Đảng nhằm mục đích hình thành ở người sinh viên mục tiêu, lý tưởng, niềm tin, lẽ sống, động cơ phấn đấu học tập đúng đắn, sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao. Mục đích nhằm góp phần tạo nên thế giới quan, phương pháp luận độc lập, sáng tạo, định hướng đúng đắn, tính tích cực, chủ động trong học tập, rèn luyện, tu dưỡng phẩm chất đạo đức và lối sống tích cực; củng cố niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, sự tất thắng của công cuộc đổi mới và sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Nó còn giúp cho sinh viên có được thế giới quan toàn diện, góp phần hình thành phẩm chất đạo đức cách mạng, lối sống tích cực. Qua đó, làm cho sinh viên có cách xem xét, đánh giá, giải quyết các vấn đề thực tiễn đặt ra một cách đúng đắn, nhất là trước tác động của những hiện tượng xã hội tiêu cực thông qua mạng xã hội.

Theo đó, cần chú trọng đổi mới nội dung giáo dục, nâng cao nhận thức lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng về lối sống. Giáo dục thế giới quan Mác - Lênin về lối sống cần tập trung vào giáo dục các giá trị của "chân - thiện - mỹ" nhằm xây dựng cho sinh viên có quan niệm và hành động đẹp, sự nhạy cảm thẩm mỹ trong phân biệt cái tốt, cái xấu, đúng và sai, có sự phản ứng nhanh nhạy, xác định rõ thái độ đấu tranh, bài trừ những cái chưa đúng mực, xấu xa hay những đòi hỏi thiếu tính thẩm mỹ và độc hại. Nội dung giáo dục về thẩm mỹ cần hướng vào năng lực cảm nhận, đánh giá cái đẹp, nhu cầu hưởng thụ cái

đẹp, cái tiến bộ. Cùng với đó, cần kịp thời vận dụng, cụ thể hóa các nội dung thuộc hệ giá trị con người Việt Nam mới theo tư tưởng Hồ Chí Minh và tinh thần Văn kiện Nghị quyết Trung ương 9 khóa XI của Đảng vào việc nghiên cứu, giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường. Đặc biệt các nội dung thuộc đặc trưng con người Việt Nam mới trong Nghị quyết Trung ương 9 khóa XI của Đảng là sản phẩm kết tinh quá trình phát triển tư duy lý luận của Đảng về vấn đề con người, có giá trị định hướng quan trọng, cần kịp thời bổ sung, cập nhật, tích hợp trong nghiên cứu, giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường nhằm hình thành cho sinh viên lối sống trong sạch, lành mạnh, những hành vi đạo đức trong sáng, phù hợp với các giá trị truyền thống tốt đẹp trong lối sống của dân tộc và thời đại.

Hai là, đổi mới nội dung giáo dục nâng cao phẩm chất chính trị, tư tưởng; tăng cường hơn nữa bồi dưỡng các giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc cho sinh viên ở các trường đại học hiện nay trước tác động của mạng xã hội.

Để đổi mới nội dung giáo dục nâng cao phẩm chất chính trị, tư tưởng, trước tiên cần tăng cường công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, rèn luyện đạo đức cách mạng, chống chủ nghĩa cá nhân, đồng thời "chăm lo giáo dục, bồi dưỡng, đào tạo phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, văn hóa, sức khỏe, nghề nghiệp; giải quyết việc làm, phát triển tài năng và sức sáng tạo, phát huy vai trò xung kích trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ

Tổ quốc"[1]. Đây là một nội dung cơ bản, chỉ đạo xuyên suốt trong quá trình giáo dục, nó có vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng nhằm xây dựng lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Mặt khác, các chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở các trường đại học cần bám sát các phong trào thi đua, trọng tâm là học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, các cuộc vận động, các phong trào hành động chính trị của thanh niên, sinh viên, đây là những nội dung cốt lõi, trọng điểm cần thực hiện tốt nhằm bồi dưỡng, giáo dục nâng cao phẩm chất chính trị, tư tưởng cho sinh viên các trường.

Tăng cường hơn nữa công tác bồi dưỡng các giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay là một nội dung rất quan trọng. Truyền thống đạo đức tốt đẹp là sản phẩm kết tinh của lịch sử dân tộc, đó là sức mạnh tinh thần nảy sinh trong quá khứ nhưng lại có tác dụng rất lớn trong cải tạo đời sống hiện thực. Đặc biệt, có những truyền thống đạo đức tốt đẹp có giá trị vĩnh hằng cùng với thời gian, góp phần tạo nên diện mạo tinh thần, cốt cách và bản sắc văn hóa dân tộc. Trong tình hình hiện nay, các giá trị truyền thống đứng trước sự biến động mạnh mẽ của đời sống chính trị - xã hội, đang chịu nhiều tác động hết sức phức tạp, đã có không ít những giá trị truyền thống trước đây được thừa nhận rộng rãi, nay

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX,* Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001, tr.126.

đang dần dần bị mai một, phai nhạt. Song, truyền thống đạo đức với sự bền vững được chứa đựng ở ngay trong giá trị cao quý của nó vẫn giữ vai trò quan trọng không thể thiếu trong đời sống tinh thần của nhân dân ta. Chủ nghĩa yêu nước, lòng nhân ái, ý thức tự tôn dân tộc,... nếu được bồi đắp và khơi dậy, sẽ là nguồn sức mạnh tiềm tàng, thể hiện sức sống mãnh liệt của những giá trị đạo đức truyền thống dân tộc, qua đó sẽ góp phần to lớn trong xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên.

Ba là, đổi mới nội dung tuyên truyền, giáo dục tinh thần cảnh giác cách mạng, bản chất, âm mưu, thủ đoạn chống phá của các thế lực thù địch trên không gian mạng.

Thực hiện nội dung này chính là giúp cho mỗi sinh viên nhận thức được nội dung cần và đủ để định hướng tư tưởng và định hướng nhiệm vụ của mình trước sự chống phá của các thế lực thù địch và tác động của mạng xã hội. Từ giữa năm 2009 đến nay, chủ nghĩa đế quốc và các thế lực thù địch đang sử dụng nhiều hình thức, phương pháp khác nhau, tác động bằng nhiều hướng cả trực tiếp và gián tiếp, trong đó mạng Internet được sử dụng như một phương tiện hữu hiệu chống phá sự nghiệp cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng với những âm mưu, thủ đoạn chính là tập trung vào các hoạt động tuyên truyền phá hoại Đại hội XI, XII của Đảng, xuyên tạc Nghị quyết và các văn kiện của Đại hội XI, XII, đòi tẩy chay Hiến pháp mới, bôi nhọ lãnh đạo Đảng, Nhà nước, phủ nhận công cuộc đổi mới, phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng, kích động một số người dân biểu tình vì lý

do "bảo vệ chủ quyền biển đảo", chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân tộc, làm ảnh hưởng đến quan hệ đối ngoại của Việt Nam; tạo sự mơ hồ, mất cảnh giác, nhầm lẫn giữa bạn, thù, đối tác và đối tượng, thúc đẩy "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ ta. Theo đó, mỗi sinh viên cần phải được tuyên truyền, giáo dục sâu rộng, hiểu rõ và nắm chắc bản chất, âm mưu, thủ đoạn chống phá thâm độc của chúng để chủ động đề kháng và đấu tranh với những quan điểm đó trên mạng xã hội hiện nay.

Đổi mới nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội thuộc trách nhiệm lãnh đạo, chỉ đạo, giáo dục, quản lý của tất cả các lực lượng trong nhà trường, đặc biệt là sự lãnh đạo của cấp ủy các cấp trong xác định chủ trương lãnh đạo, chỉ đạo các lực lượng thực hiện đổi mới nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Nội dung này phải được xuyên suốt trong nghị quyết lãnh đạo của đảng ủy, cấp ủy các cấp cũng như trong chỉ đạo đến từng cấp ở các nhà trường.

Trên cơ sở nghị quyết lãnh đạo của đảng ủy, cấp ủy các cấp, các cơ quan trong nhà trường cụ thể hóa thành kế hoạch, phối hợp với các khoa lý luận chính trị để bổ sung, cập nhật, điều chỉnh nội dung, chương trình giảng dạy theo hướng tích hợp các nội dung giáo dục, xây dựng lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội trong chương trình đào tạo tại các nhà trường một cách phù hợp. Tích hợp các nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trong chương trình đào tạo phải được pháp chế hóa, có tính bắt buộc thực hiện và được kế

hoạch hóa trong kế hoạch nội dung, chương trình giáo dục - đào tạo.

Đối với các khoa giáo viên khoa học xã hội và nhân văn ở các trường, trên cơ sở nghị quyết lãnh đạo của đảng ủy nhà trường, nghị quyết lãnh đạo của cấp ủy khoa, kế hoạch giáo dục - đào tạo của nhà trường, cần chủ động rà soát lại chương trình đào tạo, khắc phục tình trạng trùng lặp về nội dung chương trình giữa các môn học; đổi mới mạnh mẽ nội dung các môn lý luận chính trị theo hướng "tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi, trình độ và ngành nghề; tăng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Chú trọng giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, tri thức pháp luật và ý thức công dân. Tập trung vào những giá trị cơ bản của văn hóa, truyền thống và đạo lý dân tộc, tinh hoa văn hóa nhân loại, giá trị cốt lõi và nhân văn của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh"[1]. Triển khai triệt để trong tích hợp, điều chỉnh, bổ sung nội dung chương trình xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội trong xây dựng chương trình, kế hoạch giảng dạy tới từng đối tượng sinh viên ở từng chuyên đề bài giảng cụ thể. Tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo đẩy mạnh các hoạt động bồi dưỡng nội dung, phương pháp, đẩy mạnh các phong trào thi đua gắn quyền lợi, trách nhiệm người giảng viên với chất lượng, hiệu quả đổi

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ tám, Ban Chấp hành Trung ương khóa XI,* Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2013, tr.128.

mới nội dung giáo dục lối sống cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội trong từng chuyên đề giảng, trong từng sản phẩm nghiên cứu khoa học.

Đối với các cơ quan trong nhà trường, cùng với lập kế hoạch, bổ sung, điều chỉnh nội dung chương trình giáo dục lối sống của sinh viên trước tác động của mạng xã hội, cần tăng cường phối hợp với các khoa giáo viên trong kiểm tra, nắm bắt và đánh giá hiệu quả đổi mới nội dung giáo dục lối sống trong nghiên cứu, giảng dạy của giảng viên. Nắm bắt quản lý chất lượng, hiệu quả vận dụng, tích hợp nội dung mới về xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội trong các hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng, hoạt động tuyên truyền, thi đua, v.v. để kiểm tra, nắm chất lượng thực tế đổi mới nội dung, chương trình giáo dục lối sống đối với các lực lượng trong nhà trường.

** Đổi mới hình thức, phương pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay*

Một là, đổi mới phương pháp giảng dạy, tăng cường tính định hướng chính trị trong các nội dung môn học khoa học xã hội và nhân văn.

Đổi mới phương pháp giảng dạy là yêu cầu sống còn để nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường. Đổi mới phương pháp giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn phải gắn liền với đổi mới toàn diện giáo dục - đào tạo theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, chuyển từ trang bị tri thức sang phát triển năng lực người học. Thực hiện nội dung này đòi hỏi

đội ngũ giảng viên cần có sự linh hoạt trong kết hợp sử dụng phương pháp giảng giải với nêu vấn đề, định hướng nghiên cứu, gợi mở khoa học, hướng dẫn nghiên cứu tài liệu cho sinh viên nhằm thực hiện tốt các mục tiêu vừa trang bị kiến thức khoa học, vừa bồi dưỡng, rèn luyện tư duy người học, biến người học thành chủ thể tích cực trong quá trình học tập. Mục tiêu của đổi mới phương pháp là nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn, trang bị cho người học nền tảng tư tưởng, thế giới quan, phương pháp luận khoa học, từ đó, hình thành bản lĩnh chính trị vững vàng trong nhận thức và thực tiễn công tác. Đây là nền tảng để sinh viên giữ vững bản lĩnh trước xu hướng ngày càng tăng các tác động tiêu cực từ mạng xã hội.

Chú trọng tăng cường tính định hướng chính trị, tư tưởng, luôn bám sát hơi thở cuộc sống đối với từng chuyên đề giảng, làm cho sinh viên không những hiểu rõ, nắm vững nội dung mà còn phải đạt tới trình độ vận dụng kiến thức được trang bị sát thực tiễn và trở thành một chủ thể có trách nhiệm trong tham gia đấu tranh, phản biện xã hội đối với những vấn đề chính trị - xã hội có tính thời sự, đập tan những luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch, đặc biệt trên không gian mạng. Đây vừa là nội dung, vừa là yêu cầu cao trong giảng dạy các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các trường. Đặc biệt hiện nay, trước tác động của cách mạng khoa học và công nghệ, đặc biệt công nghệ thông tin và Internet, những thông tin chính trị - xã hội hằng ngày, hằng giờ được người học cập nhật, trong đó

lẫn lộn thông tin đúng sai, thật giả. Vì thế, trong giảng dạy, giảng viên cần lồng ghép phân tích, xử lý thông tin, định hướng nhận thức cho người học, nhằm vừa củng cố kiến thức, vừa xây dựng lập trường, bản lĩnh chính trị và kỹ năng xử lý thông tin cho người học; thông qua đó góp phần "gạn đục, khơi trong", khai thác tối đa mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực của mạng xã hội đến quá trình xây dựng lối sống tích cực cho người học.

Hai là, đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả các hình thức, phương pháp giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho sinh viên.

Để xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay cần đổi mới và nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho sinh viên. Trước hết cần tiếp tục nghiên cứu, cụ thể hóa các nội dung giải pháp trong Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24/3/2015 của Ban Bí thư phù hợp với đặc điểm của mỗi nhà trường. Trên cơ sở đó, các chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở các trường đại học phải nhận thức đúng, đầy đủ tính cấp bách và tầm quan trọng của công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ, nhìn nhận đúng thế mạnh, cũng như những hạn chế của sinh viên để có biện pháp đổi mới nội dung, phương thức giáo dục phù hợp và xác định trách nhiệm của các cấp ủy đảng, cơ quan, khoa giáo viên, cán bộ, giảng viên và mỗi sinh viên.

Công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho sinh viên ở các nhà trường cần chú trọng xây dựng và

phát huy trong sinh viên lối sống có ý thức tự trọng, tự chủ, trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội, sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật, phù hợp thuần phong mỹ tục, truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Để thực hiện được mục tiêu trên, công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho sinh viên ở các nhà trường cần tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập các môn lý luận chính trị, đạo đức, bảo đảm thực chất, giúp sinh viên nhận thức sâu sắc, toàn diện về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, sống có văn hóa, nghĩa tình, phấn đấu thực hiện mục tiêu "độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội", bồi đắp lòng yêu nước, tinh thần tự cường dân tộc, niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng và con đường phát triển đất nước[1]. Lãnh đạo chặt chẽ và tiến hành một cách thiết thực việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, làm cho mỗi sinh viên dù ở bất cứ cương vị nào cũng biết giữ gìn phẩm chất, nhân cách của mình; biết tự tu dưỡng, rèn luyện để có đủ sức đề kháng, vượt qua mọi cám dỗ tầm thường trong cuộc sống. Cần tiếp tục nghiên cứu, tích hợp các nội dung học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh vào các

---

1. Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24/3/2015 của Ban Bí thư *về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015-2030*, Báo điện tử *Đảng Cộng sản Việt Nam*, http://tulieuvankien.dangcongsan.vn.

bài giảng, các phong trào, các hoạt động của nhà trường, đặc biệt là hoạt động của đoàn thanh niên và hội sinh viên. Xây dựng và thực hiện tốt Kế hoạch "Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong hội viên, sinh viên giai đoạn 2018-2021", trong đó tập trung tổ chức thực hiện các đợt sinh hoạt chính trị, tuyên truyền giới thiệu các nội dung cốt lõi của tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; đa dạng hóa các hình thức học tập thông qua các cuộc thi viết, thi kể các câu chuyện về Bác...

Chú trọng giáo dục thông qua học tập những mẩu chuyện về tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh; các tấm gương tiêu biểu trong học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh ghép trong các nội dung giảng dạy, tuyên truyền giúp khơi gợi nguồn cảm hứng cho sinh viên trong học tập, rèn luyện đạo đức. Mặt khác, cần xây dựng, tôn vinh các điển hình tiên tiến học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh ở các nhà trường, đặc biệt là tấm gương đạo đức của các thầy, cô giáo, tấm gương sinh viên vượt khó phấn đấu học tập, lập thân, lập nghiệp, giúp đỡ bạn bè trong những hoàn cảnh khó khăn, những đức tính trung thực trong đời thường và trong học tập..., qua đó góp phần giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên.

Tổ chức tốt các phong trào hành động cách mạng của sinh viên, nhằm xây dựng con người mới, trong đó có tinh thần yêu nước, tự cường dân tộc, gắn bó với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, sống văn minh, trung thực,

nhân ái, nghĩa tình, tôn trọng pháp luật, kỷ cương xã hội. Chú trọng tăng cường giáo dục tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua các hoạt động ngoại khóa như các hoạt động về nguồn, giáo dục truyền thống, lịch sử dân tộc, lòng yêu nước trong hội viên, sinh viên; tổ chức đa dạng các loại hình văn hóa nghệ thuật trong sinh viên, các hội diễn, liên hoan văn nghệ ca ngợi tình yêu quê hương, đất nước, truyền thống cách mạng nhằm giúp cho sinh viên nâng cao ý thức về trách nhiệm của bản thân với đất nước, gia đình, nhà trường và xã hội; các hoạt động tình nguyện, các phong trào, cuộc vận động lớn của đoàn thanh niên và hội sinh viên các cấp.

Trong công cuộc đổi mới hiện nay, hoạt động ngoại khóa đang được gọi là hoạt động trải nghiệm sáng tạo, là một hình thức tổ chức dạy học, được nhà trường tổ chức cho sinh viên vào thời gian ngoài giờ lên lớp, hỗ trợ cho chương trình nội khóa và nhằm gây hứng thú, củng cố niềm tin của sinh viên vào sự lãnh đạo của Đảng, vào chế độ và hiện thực ngày càng tốt đẹp của công cuộc đổi mới đất nước; ngoài ra còn mở rộng, khắc sâu kiến thức, phát triển nhân cách, bồi dưỡng năng khiếu và tư duy sáng tạo của sinh viên. Những hoạt động này rất bổ ích đối với sinh viên trong xây dựng niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, tạo ra sự chuyển biến sâu sắc trong tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của mỗi sinh viên. Bên cạnh đó, cần phải duy trì và nhân rộng các điển hình tiên tiến, phải thức tỉnh sinh viên bằng những tấm gương cụ thể trong

cuộc sống để hướng sinh viên đến những hành vi và lối sống tích cực.

Ba là, kết hợp chặt chẽ giữa bồi dưỡng, rèn luyện lối sống tích cực với công tác quản lý sinh viên.

Giữa bồi dưỡng, rèn luyện lối sống tích cực với công tác quản lý sinh viên có mối quan hệ biện chứng không thể tách rời, là hai mặt, hai nội dung được thực hiện đồng thời ở các chủ thể xây dựng lối sống tích cực của sinh viên ở các trường đại học trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Thông qua các hoạt động này không những nâng cao nhận thức của sinh viên về các vấn đề chính trị, văn hóa, xã hội mà còn tác động, điều chỉnh các hành vi, thói quen sống, ứng xử xã hội của họ theo những yêu cầu, chuẩn mực của nhà trường và xã hội; đồng thời có sự uốn nắn và khắc phục kịp thời những hạn chế, nhược điểm trong lối sống.

Để thực hiện tốt nội dung trên, công tác quản lý sinh viên ở các nhà trường cần được quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện chặt chẽ, nghiêm túc với quy chế, quy định rõ ràng và phân công, phân nhiệm cụ thể đối với các lực lượng trong nhà trường. Quá trình quản lý sinh viên cần có sự phối hợp, thường xuyên cung cấp, chia sẻ thông tin giữa các lực lượng sư phạm với nhau, giữa nhà trường với phụ huynh, gia đình, chính quyền các cấp và lực lượng chức năng.

Nội dung công tác quản lý sinh viên không dừng lại ở quản lý hành chính đơn thuần mà phải gắn chặt giữa giáo dục - quản lý tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống

với giáo dục - quản lý chất lượng học tập, rèn luyện tại trường và quản lý con người sau giờ giảng. Trong công tác quản lý sinh viên cần tránh nhận thức sai lầm chỉ chú trọng quản lý hành chính đối với sinh viên trong ký túc xá như một trách nhiệm mang tính bắt buộc theo nội quy nhà trường mà không chú ý đến quản lý chất lượng tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống và chất lượng học tập, rèn luyện của sinh viên; đồng thời tránh tách rời công tác quản lý với công tác giáo dục, rèn luyện sinh viên, cho rằng quản lý mang tính hành chính đơn thuần, còn trách nhiệm giáo dục, rèn luyện sinh viên thuộc về đội ngũ giảng viên và cơ quan.

Cần phải sử dụng linh hoạt các hình thức, biện pháp giáo dục, rèn luyện gắn với quản lý sinh viên. Trong đó, phải luôn coi trọng các biện pháp giáo dục thông qua quá trình sư phạm, hoạt động tuyên truyền, giáo dục của các tổ chức trong nhà trường; tận dụng tối đa các phương tiện hiện đại để tăng thêm tính hiệu quả của các hình thức, biện pháp giáo dục, rèn luyện, quản lý sinh viên; kiên quyết đấu tranh chống những biểu hiện rập khuôn, máy móc và buông lỏng công tác giáo dục lối sống tích cực cũng như công tác quản lý sinh viên ở các trường đại học hiện nay.

Đảng ủy, ban giám hiệu, các cơ quan, khoa giáo viên, các lực lượng sư phạm trong nhà trường tăng cường công tác quản lý sinh viên, đặc biệt là kiểm soát chặt chẽ thời gian sinh viên học tập tại trường; có biện pháp quyết liệt

để kiểm tra, ngăn chặn tình trạng sinh viên đến trường nhưng bỏ học, bỏ tiết, vi phạm quy chế, quy định; chú trọng quản lý chặt chẽ kết quả học tập và mức độ chuyên cần của người học; kịp thời cung cấp thông tin để nhà trường, gia đình, các lực lượng chức năng nắm bắt, kịp thời xử lý những biểu hiện sinh viên vi phạm kỷ luật, pháp luật.

Phát huy hơn nữa vai trò, trách nhiệm của đoàn, hội sinh viên trong giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho sinh viên. Để phát huy vai trò, trách nhiệm của đoàn, hội, trước tiên bản thân những người làm cán bộ đoàn, hội sinh viên phải là những con người tiêu biểu về lối sống và năng lực tổ chức, hoạt động để nắm bắt được những diễn biến tư tưởng, tình cảm, nhu cầu và khát vọng của mỗi đoàn viên một cách đúng nhất và nhanh nhất. Họ phải là những người có khả năng tìm ra những giải pháp khả thi để mang tính định hướng, giáo dục, rèn luyện cho sinh viên theo xu hướng tích cực. Cần có những nội dung và hình thức giáo dục phong phú, sinh động, không chỉ tuyên truyền, cổ động suông mà phải mang lại hiệu quả cao trong khuyến khích, động viên sinh viên tham gia thực chất. Đoàn thanh niên, hội sinh viên cần tăng cường và đổi mới nội dung, hình thức tổ chức các hoạt động giải trí mang tính giáo dục để thu hút sinh viên tham gia các hoạt động lành mạnh.

Bốn là, đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác tuyên truyền, giáo dục, chủ động cung cấp thông tin,

định hướng tư tưởng cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Nhận thức đúng và được cung cấp, định hướng thông tin chính xác, kịp thời là điều kiện tiên quyết để tạo khả năng "miễn dịch", "tự đề kháng" trước những âm mưu, thủ đoạn chống phá của kẻ địch; đồng thời, là cơ sở để chủ động đấu tranh, góp phần đẩy lùi thông tin sai trái, phản động. Để có nhận thức đúng, trước hết các cấp lãnh đạo, chỉ huy các trường phải tăng cường quán triệt các chỉ thị của Đảng, cơ quan nghiệp vụ cấp trên về phòng, chống âm mưu, thủ đoạn "diễn biến hòa bình" của các thế lực thù địch, trong đó cần chú ý quán triệt sâu rộng Chỉ thị số 34-CT/TW, ngày 17/4/2009 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa X *về tăng cường cuộc đấu tranh chống âm mưu, hoạt động "diễn biến hòa bình" trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa*.

Thực tế cho thấy, trước những "ma trận thông tin" độc hại ngày càng nhiều trên Internet, đặt ra yêu cầu cho các nhà trường cần phải làm tốt hơn nữa công tác giáo dục, tuyên truyền, nâng cao nhận thức cho cán bộ, sinh viên về những tác hại, nguy cơ của những thông tin bất lợi đó. Mọi hoạt động thông tin tuyên truyền, giáo dục phải hướng đến mục tiêu không ngừng bồi dưỡng, nâng cao bản lĩnh chính trị, lập trường cách mạng, tinh thần cảnh giác để cán bộ, sinh viên luôn trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc và nhân dân, không dao động trong mọi tình huống.

Công tác giáo dục, tuyên truyền phải làm rõ âm mưu sử dụng mạng truyền thông xã hội để tác động tâm lý

sinh viên. Trong tuyên truyền, cần phát huy hiệu quả các phương tiện truyền thông, làm rõ các thủ đoạn đã, đang và sẽ được các thế lực thù địch sử dụng để lôi kéo, kích động người dân; cần khuyến cáo mọi cá nhân cảnh giác với thông tin truyền tải trên các trang mạng xã hội. Bằng sự sắc sảo, phân tích làm rõ bản chất, mục đích cốt lõi của các thế lực thù địch chống phá sự nghiệp cách mạng nước ta.

Chủ động trong cung cấp đầy đủ thông tin chính thống giữ vị trí đặc biệt quan trọng, là yếu tố tiên quyết định hướng tư tưởng cho sinh viên và là điều kiện, cơ sở để đập tan các luận điệu xuyên tạc của kẻ thù. Đặc biệt, cần thường xuyên vừa thông tin chính xác, kịp thời chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, vừa kịp thời vạch rõ âm mưu, thủ đoạn, cách thức của các thế lực thù địch chống phá ta trên Internet cho cán bộ, sinh viên; khắc phục tình trạng thiếu thông tin, nhiễu thông tin dẫn đến tâm lý hoang mang trước những sự kiện phức tạp diễn ra, hoặc hiểu không đúng đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, nảy sinh tư tưởng tiêu cực. Mặt khác, cần tăng cường giáo dục, định hướng sinh viên khai thác thông tin trên mạng xã hội, xây dựng cho sinh viên có kỹ năng sàng lọc, phân tích thông tin đúng, sai, từ đó giúp sinh viên chủ động tự biết ngăn ngừa ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội tới lối sống của bản thân.

Bên cạnh đó, cần phát huy vai trò của các cơ quan nghiên cứu, cơ quan báo chí; đội ngũ cán bộ, giảng viên,

các nhà khoa học và các tổ chức chính trị - xã hội của các trường đại học trong đẩy mạnh đấu tranh, mở rộng chia sẻ, bình luận, lan tỏa thông tin tích cực trên không gian mạng; tăng cường đấu tranh trước các luận điệu chống phá của các thế lực thù địch; tuyên truyền sâu rộng bản chất, truyền thống tốt đẹp của thanh niên, sinh viên Việt Nam, những tấm gương bình dị cao quý, gương người tốt, việc tốt, v.v. nhằm góp phần lành mạnh hóa dư luận mạng xã hội. Đồng thời, thông qua các hoạt động đó để bồi đắp lý tưởng, niềm tin, động cơ và ý chí phấn đấu cho sinh viên trong học tập, rèn luyện và xây dựng lối sống tích cực; tạo cho sinh viên bản lĩnh trong nhận diện những tác động tích cực và tiêu cực từ mạng xã hội.

3. Xây dựng và phát huy môi trường văn hóa sư phạm lành mạnh trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Tác động của mạng xã hội đến lối sống của sinh viên chịu ảnh hưởng rất lớn bởi thiết chế xã hội mà trung tâm là môi trường văn hóa sư phạm ở mỗi nhà trường. Môi trường văn hóa sư phạm lành mạnh là nền tảng vững chắc để hình thành nhu cầu, động cơ học tập, rèn luyện, trau dồi lối sống tích cực, lành mạnh, rèn luyện ý chí, bản lĩnh người sinh viên trước tác động của mạng xã hội; là điều kiện để mỗi sinh viên học tập, rèn luyện, phát triển nhân cách, lối sống theo hệ giá trị chuẩn mực nhân cách, lối sống

của người trí thức. Môi trường ấy tạo ra cơ chế thúc đẩy sinh viên tiếp nhận những xu hướng lối sống tích cực, ngăn ngừa, hạn chế ảnh hưởng bởi những xu hướng lối sống tiêu cực từ mạng xã hội đến sinh viên. Môi trường thi đua, học tập càng mô phạm bao nhiêu, thì hiệu quả xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội càng được nâng lên bấy nhiêu. Bởi vậy, để thực hiện giải pháp này cần tập trung vào những vấn đề sau:

Một là, phát huy vai trò công tác quản lý hành chính ở mỗi nhà trường trước tác động của mạng xã hội.

Đây là biện pháp quan trọng đối với người sinh viên. Bởi hoạt động trung tâm của họ không dừng lại ở nhiệm vụ học tập, mà bên cạnh đó họ phải rèn luyện toàn diện, trong đó có chấp hành pháp luật của nhà nước, quy chế giáo dục - đào tạo, quy định của mỗi nhà trường. Sinh viên không thể định hình lối sống tích cực nếu trong nhận thức, tình cảm, hành vi của họ không chứa đựng yếu tố kỷ luật. Do vậy, xây dựng và phát huy môi trường văn hóa sư phạm lành mạnh trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay cần đặc biệt quan tâm, kết hợp tốt giữa học tập với rèn luyện, củng cố đạo đức, trau dồi chuyên môn nghiệp vụ với tăng cường công tác quản lý hành chính ở mỗi nhà trường.

Thực hiện nội dung này, trước tiên các trường đại học cần tiếp tục hoàn thiện quy chế, quy định, tăng cường quản lý việc sử dụng mạng xã hội đối với sinh viên. Điều này

không đồng nghĩa với việc cấm tuyệt đối sinh viên tham gia, sử dụng mạng xã hội. Mục tiêu của hoàn thiện quy chế, quy định, tăng cường quản lý việc sử dụng mạng xã hội đối với sinh viên giúp cho họ sử dụng mạng xã hội đúng pháp luật, đúng điều lệnh, điều lệ, kỷ luật của nhà trường, động viên, khuyến khích sinh viên tích cực, chủ động sử dụng mạng xã hội để giao tiếp, tìm kiếm, chia sẻ những thông tin bổ ích phục vụ cho nhiệm vụ học tập và công tác. Mặt khác, trong cơ chế quản lý cũng có những chế tài, những quy định về hình thức, mức độ xử phạt, xử lý kỷ luật đối với những trường hợp sử dụng mạng xã hội trái pháp luật, gây ảnh hưởng đến nhiệm vụ và việc thực hiện chức trách, nhiệm vụ của sinh viên.

Trước tiên đảng ủy, ban giám hiệu, cơ quan các cấp ở các nhà trường cần tiếp tục cập nhật các văn bản, quy định, hướng dẫn của các cấp về khai thác, sử dụng mạng xã hội trong hoàn thiện quy chế, quy định, tăng cường quản lý việc sử dụng mạng xã hội đối với sinh viên. Từ những văn bản đó, đảng ủy, ban giám hiệu các trường lãnh đạo, chỉ đạo các cơ quan nghiên cứu, bổ sung cụ thể hóa thành quy chế, quy định với những nội dung cụ thể, phù hợp nhằm tạo hành lang pháp lý quản lý mọi hoạt động khai thác, sử dụng mạng xã hội, ngăn ngừa lạm dụng mạng xã hội dẫn tới những tác động tiêu cực đến lối sống của sinh viên.

Các trường cần có các quy định cụ thể về phát ngôn, bình luận, chia sẻ, đăng tải thông tin, hình ảnh, video lên mạng xã hội và các quy định về một số hành vi bị nghiêm

cấm khác khi sử dụng mạng xã hội đối với tất cả các lực lượng trong nhà trường, trong đó có sinh viên. Đặc biệt là đối với các hành vi như: lợi dụng mạng xã hội nhằm mục đích chống lại Nhà nước; gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội; phá hoại khối đại đoàn kết dân tộc; tuyên truyền chiến tranh, khủng bố; gây hận thù, mâu thuẫn giữa các dân tộc, sắc tộc, tôn giáo; tuyên truyền, kích động bạo lực, dâm ô, đồi trụy, tội ác, tệ nạn xã hội, mê tín dị đoan, phá hoại thuần phong mỹ tục của dân tộc; tiết lộ bí mật nhà nước, bí mật quân sự; để lộ, lọt thông tin tổ chức biên chế và hoạt động của cơ quan, đơn vị, v.v.; đưa thông tin xuyên tạc, vu khống, xúc phạm uy tín của tổ chức, danh dự và nhân phẩm của cá nhân; quảng cáo, tuyên truyền, mua bán hàng hóa, dịch vụ bị cấm; giả mạo tổ chức, cá nhân và phát tán thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật xâm hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, v.v..

Các chủ thể giáo dục - đào tạo ở nhà trường thường xuyên phối hợp chặt chẽ và có những biện pháp cụ thể quản lý chặt chẽ việc sinh viên sử dụng các thiết bị thông minh như điện thoại di động, máy tính và các phương tiện kết nối Internet, chụp ảnh, ghi hình để tìm kiếm, trao đổi, cung cấp, đăng tải thông tin; chủ động có các biện pháp quản lý thích hợp, đặc biệt là các biện pháp kỹ thuật và phối hợp với PA83 trong nắm bắt, kịp thời ngăn chặn những dấu hiệu sinh viên truy cập các trang mạng có nội dung phản động, dẫn đến bị tác động về tư tưởng, bộc lộ

quan điểm, nhận thức sai trái, viết, thu thập, tàng trữ, phát tán các tài liệu có nội dung chống Đảng, Nhà nước, đưa lên mạng những hình ảnh phản cảm, xúc phạm chân dung lãnh tụ, các vi phạm nghiêm trọng về nhận thức, thái độ, quan điểm tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống lệch chuẩn đạo đức, lối sống. Nghiêm cấm sinh viên tự ý truy cập, tham gia, bình luận, chia sẻ, đăng tải thông tin trên các diễn đàn mạng xã hội có nội dung phản văn hóa, lệch chuẩn về đạo đức, lối sống, đặc biệt là phản động về chính trị. Bên cạnh các biện pháp mang tính hành chính, cần chú trọng đến giáo dục tính tự giác, chủ động của sinh viên, khuyến khích sinh viên khai thác ưu thế của mạng xã hội vào hoàn thiện lối sống, phục vụ đắc lực cho học tập, giải trí lành mạnh, v.v.. Có cơ chế khen thưởng, khích lệ kịp thời đối với sinh viên có thành tích trong học tập và rèn luyện, đồng thời có hình thức kỷ luật nghiêm minh đối với cá nhân vi phạm quy chế, quy định trong giáo dục - đào tạo, trong rèn luyện liên quan đến khai thác, sử dụng mạng xã hội, kỷ luật phát ngôn, đăng tải, bình luận thông tin... trên mạng xã hội.

Hai là, xây dựng cơ chế quản lý, sử dụng mạng Internet phù hợp với đặc điểm hoạt động, học tập của sinh viên.

Hiện nay, một số cơ sở đào tạo khai thác tối đa mạng xã hội trong tuyên truyền, giáo dục, rèn luyện, quản lý sinh viên; tạo diễn đàn cho sinh viên hoạt động, giao lưu nhằm định hướng và xây dựng lối sống tích cực cho người học; đưa người học trực tiếp tham gia vào xây dựng lối sống

tích cực, đấu tranh chống lại những nhận thức, hành động đi ngược lại những chuẩn mực giá trị xã hội cũng như sự chống phá của các thế lực phản động, v.v.. Tuy nhiên, bên cạnh những tác động tích cực là chủ yếu, mạng xã hội đã và đang tác động tiêu cực không nhỏ đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên các trường. Do đó, để khai thác mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên thì việc xây dựng cơ chế quản lý, sử dụng Internet phù hợp với đặc điểm hoạt động, học tập của sinh viên là vấn đề cấp bách hiện nay.

Trên thực tế, các trường đại học luôn kịp thời cập nhật, phổ biến, giáo dục, quán triệt các quy định của pháp luật liên quan đến khai thác, quản lý, sử dụng mạng Internet nói chung, mạng xã hội nói riêng cũng như các chỉ thị, hướng dẫn của các cấp về vấn đề này tới toàn thể cán bộ, sinh viên trong nhà trường. Mặt khác, trong quy chế giáo dục - đào tạo; trong quy định khai thác, sử dụng mạng Internet, sử dụng các thiết bị truy cập của cơ quan và cá nhân đều cơ bản được quy định khá rõ nhằm ngăn ngừa những tác động xấu từ mạng xã hội. Tuy nhiên, mỗi cơ sở đào tạo chưa xây dựng được quy chế riêng về quản lý, sử dụng mạng Internet; do đó, công tác quản lý, kiểm tra, giám sát, chịu trách nhiệm đối với từng tổ chức, cá nhân chưa được thực hiện triệt để; việc sử dụng mạng Internet, truy cập vào mạng xã hội của sinh viên diễn ra khá thường xuyên, tự do ảnh hưởng đến

học tập, rèn luyện, xây dựng lối sống tích cực của mỗi người học.

Theo đó, mỗi trường cần xây dựng cơ chế quản lý, sử dụng mạng Internet riêng, phù hợp với đặc điểm hoạt động, học tập của sinh viên. *Thứ nhất*, các trường đại học cập nhật các văn bản quy phạm pháp luật và các chỉ thị, hướng dẫn của cấp trên về khai thác, sử dụng mạng Internet trong làm căn cứ xây dựng quy chế ở mỗi nhà trường, đặc biệt cần cụ thể hóa các quy định trong Thông tư số 110/2014/TT-BQP, ngày 22/8/2014 của Bộ trưởng Bộ Quốc phòng *về Ban hành quy chế quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ Internet trong quân đội nhân dân Việt Nam*. *Thứ hai*, tùy vào nhiệm vụ đào tạo của mỗi nhà trường để xác định các nội dung cụ thể trong quy chế quản lý, sử dụng Internet của sinh viên. *Thứ ba*, quy định rõ trách nhiệm các chủ thể giáo dục - đào tạo và sinh viên đối với những vi phạm và có các hình thức kỷ luật tương ứng. *Thứ tư*, gắn quy chế quản lý, sử dụng mạng Internet với quy chế giáo dục - đào tạo ở mỗi nhà trường và các hoạt động chuyên môn giáo dục - đào tạo của các chủ thể để quy chế đi vào cuộc sống và phù hợp với đặc điểm riêng của từng nhà trường.

Ba là, xây dựng các mối quan hệ xã hội lành mạnh trong tập thể sinh viên.

Đây là biện pháp có ý nghĩa quan trọng, thực hiện tốt nội dung này sẽ góp phần xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Xây dựng các

mối quan hệ xã hội lành mạnh trong tập thể sinh viên sẽ giúp cho các sinh viên tăng thêm sự hiểu biết, tin cậy lẫn nhau, chia sẻ những tâm tư, tình cảm, giúp đỡ nhau vượt qua những khó khăn, thử thách trong cuộc sống, biết quan tâm lẫn nhau, kiên quyết đấu tranh với mọi biểu hiện thờ ơ, vô trách nhiệm, những dấu hiệu vị kỷ, cá nhân chủ nghĩa, tách mình khỏi tập thể. Đó là điều kiện tốt để sinh viên phấn đấu, rèn luyện và trưởng thành. Xây dựng các mối quan hệ hiện thực, bên cạnh đó còn tạo dựng "môi trường thực" thật sự tích cực, lành mạnh, giúp sinh viên cân bằng cuộc sống, tránh sa đà, mải mê với các mối quan hệ ảo trên mạng xã hội, từ đó tránh được những nguy cơ tiêu cực từ mạng xã hội đến xây dựng lối sống của họ.

Xây dựng các mối quan hệ xã hội lành mạnh trong tập thể sinh viên cần chú trọng giải quyết tốt các mối quan hệ cơ bản: quan hệ sinh viên - giảng viên, quan hệ sinh viên - cán bộ quản lý giáo dục, quan hệ sinh viên với sinh viên và sinh viên với các tổ chức đảng và tổ chức chính trị - xã hội khác. Nguyên tắc chung trong giải quyết các quan hệ là lấy pháp luật của Nhà nước, quy chế giáo dục - đào tạo, quy chế, quy định của nhà trường làm chuẩn mực; lấy tập thể rèn cá nhân; tuân thủ nghiêm các nguyên tắc tổ chức và hoạt động của các tổ chức đảng và tổ chức quần chúng. Đó phải là quan hệ dựa trên tinh thần đoàn kết, tôn trọng nhân cách và thực sự dân chủ. Mọi dấu hiệu vi phạm pháp luật, quy chế, quy định, vi phạm dân chủ, lợi dụng chức vụ, quyền hạn để trục lợi, kết bè phái hay để thiên vị trong

quan hệ ứng xử của tất cả các mối quan hệ trên đều ảnh hưởng xấu đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên.

Xây dựng các mối quan hệ xã hội lành mạnh trong tập thể sinh viên cần phải tạo được dư luận xã hội mạnh mẽ, nghiêm khắc với những biểu hiện sai trái trong lối sống của sinh viên trước ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội; ví dụ việc sử dụng mạng xã hội không đúng lúc, đúng chỗ, sai mục đích, ảnh hưởng đến chất lượng học tập; những dấu hiệu lệch chuẩn nhận thức, tình cảm, thái độ, hành vi xây dựng lối sống tích cực ở sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Dư luận phải được biểu thị bằng thái độ khen, chê rõ ràng, nhất là đấu tranh không khoan nhượng với những biểu hiện do tác động tiêu cực của mạng xã hội đem lại, đặc biệt các biểu hiện lối sống lệch chuẩn của một bộ phận sinh viên hiện nay như: đua đòi, chạy theo vật chất; lối sống "ảo", "sống thử", nghiện game online, sao lãng học tập; lười hoạt động thể chất; vô cảm, thiếu trách nhiệm xã hội, v.v..

Bốn là, xây dựng các thiết chế văn hóa, đạo đức phục vụ cho xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Thiết chế văn hóa, đạo đức là tổng thể các tổ chức, lực lượng trong nhà trường cùng với hệ thống thiết chế cơ sở vật chất văn hóa, đạo đức, bao gồm: tổ chức đảng, tổ chức đoàn thanh niên, hội sinh viên và các thiết chế khác như phòng truyền thống, thư viện, truyền thanh nội bộ, nhà thi đấu đa năng, v.v.. Các thiết chế văn hóa, đạo đức giữ

vai trò nòng cốt trong tổ chức các hoạt động giáo dục lối sống tích cực cho sinh viên, giảm thiểu tác động tiêu cực từ mạng xã hội đến xây dựng lối sống của họ. Xây dựng hệ thống thiết chế văn hóa, đạo đức ở nhà trường là yêu cầu khách quan nhằm phát huy vai trò của nó trong quá trình xây dựng môi trường văn hóa, đạo đức, góp phần hình thành, phát triển lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Xây dựng hệ thống thiết chế văn hóa, đạo đức trước tiên cần tập trung vào xây dựng tổ chức lãnh đạo các cấp và tổ chức đoàn thanh niên, hội sinh viên. Trong đó cần tập trung vào xây dựng đảng bộ, chi bộ các cấp trong sạch, vững mạnh, có năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu cao, đội ngũ cán bộ, đảng viên tiêu biểu về đạo đức, lối sống và năng lực công tác, có trình độ chuyên môn cao, có khả năng lãnh đạo, thu hút, tập hợp và giáo dục quần chúng; có hiểu biết về mạng xã hội để có các chủ trương, biện pháp lãnh đạo, quản lý đúng đắn.

Chú trọng xây dựng đảng bộ, chi bộ có năng lực lãnh đạo xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Đặc biệt cần nâng cao năng lực lãnh đạo, chỉ đạo quản lý, giáo dục, định hướng sinh viên khai thác, sử dụng mạng xã hội; năng lực trong lãnh đạo, chỉ đạo đấu tranh, ngăn chặn những dấu hiệu tiêu cực trong nhận thức, tình cảm, thái độ, hành vi của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; năng lực dự báo, tham mưu cho cấp ủy cấp trên trong đề xuất chủ trương, biện pháp lãnh đạo xây

dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Năng lực ấy phải được thể hiện ở sự nhạy bén, làm chủ trong đánh giá tình hình, tác động của mạng xã hội đến lối sống sinh viên, nắm bắt thông tin, sự kiện toàn diện, cung cấp đầy đủ, kịp thời, chân thực có tính định hướng tư tưởng, nâng cao nhận thức đối với sinh viên trước các sự kiện có tính thời sự mà các thế lực thù địch thường tung tin xuyên tạc; nắm chắc chất lượng học tập, rèn luyện toàn diện của sinh viên trước tác động của mạng xã hội để hoạt động lãnh đạo, chỉ đạo của đảng bộ, chi bộ sát thực tế và đạt hiệu quả.

Đối với tổ chức đoàn thể, cần xây dựng, phát huy vai trò của tổ chức Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, hội sinh viên ở các nhà trường vững mạnh, nắm bắt và làm chủ công nghệ thông tin và mạng xã hội, có khả năng tổ chức, tập hợp sinh viên, khai thác tối đa lợi ích từ mạng xã hội vào hoạt động của mình, góp phần quan trọng vào công tác bồi dưỡng, giáo dục, rèn luyện, xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội. Đặc biệt đối với đoàn thanh niên ở các nhà trường phải làm chủ và sử dụng tối đa công nghệ thông tin và mạng xã hội trong quản lý, giáo dục, rèn luyện sinh viên. Cụ thể, cần khai thác tối đa các diễn đàn chính thống, trên mạng xã hội để đẩy mạnh công tác thông tin, tuyên truyền, cung cấp thông tin đầy đủ, toàn diện, chính thống, nhanh và kịp thời đến sinh viên nhằm định hướng sinh viên trong nhận thức, quan điểm, thái độ, trong đấu tranh với những

biểu hiện sai trái về nhận thức và hành vi cũng như vạch trần các luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch. Đoàn thanh niên ở các nhà trường phải tự nâng cao phẩm chất, năng lực, tích cực tham gia các diễn đàn đấu tranh trên không gian mạng, đặc biệt trên blog và facebook; tăng cường khả năng tổ chức viết, đăng tải các bài đấu tranh tư tưởng, lý luận trên không gian mạng, bình luận, chia sẻ những thông tin hữu ích, v.v. góp phần thiết thực vạch trần mọi âm mưu, thủ đoạn của các thế lực chống phá cách mạng, lan tỏa những thông tin tích cực trên không gian mạng, tác động tích cực đến lối sống của sinh viên cả về nhận thức, tình cảm, thái độ và hành vi.

Ban giám hiệu, các cơ quan, khoa giáo viên có vai trò quyết định đến kết quả xây dựng môi trường văn hóa, đạo đức, là chủ thể hướng dẫn, uốn nắn các hành vi ứng xử có văn hóa, đạo đức trong các mối quan hệ của sinh viên, tổ chức duy trì, quản lý hoạt động giáo dục - đào tạo theo chức trách, nhiệm vụ, tạo bầu không khí dân chủ ở nhà trường. Vì vậy, xây dựng ban giám hiệu, các cơ quan, khoa giáo viên có năng lực quản lý, điều hành, giảng dạy giỏi là cần thiết, quá trình xây dựng cần tập trung vào kiện toàn tổ chức, lựa chọn những người có phẩm chất, năng lực thực sự, có uy tín đối với tập thể, có hiểu biết về công nghệ thông tin và mạng xã hội, có sự nhạy bén, linh hoạt, sâu sát trong quản lý việc khai thác, sử dụng mạng xã hội trong nhà trường, xứng đáng là hạt nhân của môi trường văn hóa, đạo đức của nhà trường.

Bên cạnh đó, để góp phần xây dựng các thiết chế văn hóa, đạo đức phục vụ cho xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay cần chú trọng nâng cao chất lượng hoạt động của phòng truyền thống, thư viện, các phương tiện thông tin, truyền thanh tuyên truyền nội bộ, mạng website nội bộ nhà trường, đặc biệt đầu tư khai thác có hiệu quả các điểm truy cập Internet tập trung ở các nhà trường nhằm cung cấp thông tin, tuyên truyền phổ biến, giáo dục xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên, đấu tranh chống các quan điểm, lối sống sai trái, những lệch chuẩn trong nhận thức, tình cảm, thái độ, hành vi của sinh viên trên tất cả các phương diện biểu hiện của lối sống.

Năm là, thường xuyên quan tâm, tổ chức tốt đời sống vật chất, tinh thần cho sinh viên.

Quan tâm, tổ chức tốt đời sống vật chất, tinh thần cho sinh viên là một biện pháp tích cực để xây dựng môi trường văn hóa, giáo dục - đào tạo lành mạnh, tác động tích cực vào việc phát triển nhận thức cho sinh viên, góp phần làm ổn định tư tưởng, tâm lý, niềm tin và ý thức trách nhiệm của họ trong học tập và rèn luyện. Việc đảm bảo tốt đời sống vật chất, tinh thần cho đội ngũ sinh viên sẽ tạo ra động lực thúc đẩy tính tích cực của họ trong học tập, rèn luyện và là điều kiện quan trọng cho việc tiếp thu những tri thức khoa học, rèn luyện bản lĩnh chính trị, ý chí đấu tranh không khoan nhượng đối với những tác động xấu qua những thông tin phản động, xấu độc lan truyền trên mạng xã hội.

Cùng với việc chăm lo đời sống vật chất, nhà trường cần tạo điều kiện tốt nhất để đáp ứng nhu cầu văn hóa, tinh thần lành mạnh, chính đáng của sinh viên. Việc tổ chức tốt các hoạt động văn hóa tinh thần sẽ có tác động rất lớn đến xây dựng môi trường văn hóa, giáo dục - đào tạo lành mạnh, làm cho sinh viên có môi trường hấp dẫn, thu hút họ, giúp họ tránh xa những nguy cơ tiềm tàng tác động tiêu cực đến lối sống thông qua mạng xã hội. Theo đó, mỗi nhà trường cần tích cực, chủ động xây dựng các phong trào văn hóa, văn nghệ, thể thao có tính quần chúng rộng khắp, phù hợp với đặc điểm tâm lý lứa tuổi của sinh viên; nâng cao chất lượng, hiệu quả các hoạt động ngoại khóa, qua đó góp phần định hướng những giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống tích cực cho sinh viên, lôi cuốn sinh viên tham gia các hoạt động xã hội, giảm thiểu việc truy cập mạng xã hội. Cần có sự gắn bó, phối hợp chặt chẽ hoạt động văn hóa tinh thần giữa các đơn vị trong nhà trường với nhân dân, thanh niên, học sinh trên địa bàn, mở rộng các hình thức giao lưu văn hóa nghệ thuật. Trên cơ sở đó, vừa thắt chặt tình đoàn kết, vừa là điều kiện để sinh viên học hỏi, bộc lộ quan điểm, tư tưởng của mình. Cùng với tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ cần lồng ghép với việc chủ động đấu tranh chống lại ảnh hưởng của văn hóa, lối sống xấu độc thâm nhập vào nhà trường. Các nhà trường cần tiếp tục đầu tư, nâng cấp cơ sở vật chất, đặc biệt là các phòng tập đa năng, tạo sân chơi bổ ích cho sinh viên rèn luyện thể chất, tham gia các hoạt động xã

hội mang tính cộng đồng, từ đó giảm thiểu ảnh hưởng tiêu cực từ việc sử dụng mạng xã hội.

4. Phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội hiện nay

Đây là giải pháp có ý nghĩa quan trọng, quyết định đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Thực hiện tốt giải pháp này là cơ sở để hiện thực hóa các giải pháp trên, đồng thời còn nhằm phát huy tính chủ động, tích cực của sinh viên để họ không chỉ là đối tượng xây dựng, mà còn là chủ thể tự xây dựng lối sống tích cực cho chính mình.

Phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong hoạt động tự xây dựng lối sống tích cực của mình trước tác động của mạng xã hội hiện nay là một quá trình tự giác. Điều đó vừa đòi hỏi sinh viên phải có ý chí quyết tâm cao, nghị lực lớn nhưng cũng vừa phải phát huy tính chủ động, tích cực, tự giác, có trình độ kiến thức chuyên môn vững vàng, có hiểu biết về thực tiễn đời sống xã hội, nắm vững chức trách, nhiệm vụ được giao, có đạo đức trong sáng, lối sống lành mạnh để đủ sức vượt qua những cám dỗ từ mạng xã hội.

Một là, phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong nhận thức mục đích, nội dung, ý nghĩa của xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Nhân tố chủ quan của sinh viên chỉ được khơi dậy và phát huy khi họ nhận thức rõ mục đích, nội dung, ý nghĩa của xây dựng lối sống tích cực của mình trước tác động của mạng xã hội hiện nay, từ đó chuyển hóa các yêu cầu khách quan thành nhu cầu, động cơ và hành vi tự giác. Đó là quá trình biện chứng đi từ nhận thức đến hành động, là kết quả giáo dục của các lực lượng và đặc biệt là kết quả quá trình tự nhận thức của sinh viên.

Trước tiên, sinh viên cần tự nâng cao năng lực nhận thức về nội dung và giá trị của xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội. Sinh viên cần quán triệt, nhận thức và giác ngộ cao về mục đích, nội dung, ý nghĩa của xây dựng lối sống tích cực của mình trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Đó chính là quá trình xây dựng và tự xây dựng cho người học những phẩm chất cốt lõi trong lối sống tích cực của người trí thức với những nội dung biểu hiện cụ thể phù hợp với mỗi đối tượng sinh viên ở từng nhà trường, từng chuyên ngành đào tạo, yêu cầu công tác sau khi ra trường, nhằm mục đích đào tạo ra đội ngũ cán bộ vừa hồng, vừa chuyên, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đây là quá trình biện chứng vừa xây dựng, vừa tự xây dựng của sinh viên. Nội dung biểu hiện cụ thể về xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên thể hiện tính biện chứng giữa những hằng số chung trong lối sống tích cực của người sinh viên trên những nét cơ bản với biểu hiện đa dạng, phong phú gắn với môi

trường, tính chất chuyên ngành đào tạo được cụ thể hóa thành mục tiêu yêu cầu, đào tạo ở mỗi nhà trường. Sinh viên cần nhận thức rõ ý nghĩa của xây dựng lối sống tích cực trong mối quan hệ với phẩm chất, năng lực nghề nghiệp. Đó là quá trình hoàn thiện nhân cách sinh viên theo mô hình nhân cách người trí thức khi ra trường. Xây dựng lối sống tích cực gắn liền với xây dựng con người toàn diện vừa hồng, vừa chuyên, để sinh viên có đủ đức lẫn tài xứng đáng với cương vị và chức trách nhiệm vụ đảm nhiệm. Xây dựng lối sống mới theo đó là nền tảng vững chắc để người sinh viên đảm đương được yêu cầu công việc sau khi ra trường.

Mặt khác, mỗi sinh viên phải tự nâng cao nhận thức về ảnh hưởng hai mặt của mạng xã hội đến lối sống của mình để biết lựa chọn, tiếp nhận ảnh hưởng tích cực, ngăn ngừa ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội đến lối sống của họ. Từ đó, mỗi sinh viên phải tự quán triệt sâu sắc nhiệm vụ, đề cao trách nhiệm trong học tập, rèn luyện. Luôn có ý thức tự học tập, trau dồi bản lĩnh chính trị, đạo đức, lối sống, kiến thức toàn diện, có lòng tin vào chính mình, vào khả năng tự vượt qua mọi khó khăn và sự cám dỗ, lôi kéo của các lực lượng từ bên ngoài, có khả năng "tự đề kháng" trước những tác động tiêu cực của mạng xã hội. Cần chủ động, tự giác trong nâng cao tính đảng, tính giai cấp, tính cách mạng để không mơ hồ, dao động, mất cảnh giác trước các thông tin xấu độc mà kẻ thù tuyên truyền. Sự tích cực, chủ động đó của sinh viên

đều bắt nguồn từ nhận thức và được chuyển thành động cơ hành động. Trên cơ sở nhận thức, giác ngộ chính trị và trách nhiệm của bản thân mà hình thành nhu cầu, động cơ học tập và rèn luyện đúng đắn.

Hai là, phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong củng cố thái độ, động cơ, ý chí, quyết tâm xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Về thái độ, sinh viên phải có chính kiến rõ ràng được biểu hiện ở yêu hay ghét, đồng tình, ủng hộ hay phản bác, tránh tình trạng "thấy đúng không dám bảo vệ, thấy sai không dám lên án", dựa dẫm vào tập thể, lười suy nghĩ, ngại đấu tranh tự phê bình và phê bình. Thái độ ở đây là thái độ đúng, khách quan, tôn trọng sự thật, thái độ dám đấu tranh trên cơ sở thân ái, đoàn kết cùng tiến bộ. Không thể có được lối sống tích cực nếu người sinh viên không bứt mình khỏi lối sống cũ, hòa mình vào tập thể, nâng cao trách nhiệm cá nhân với cộng đồng.

Thái độ ấy phải được thể hiện khi sinh viên tham gia diễn đàn mạng xã hội, phải trở thành công dân tích cực tôn vinh cái đúng, bảo vệ lẽ phải, lên án cái sai, cái phản văn hóa. Đối với những nội dung liên quan đến lối sống sinh viên trước tác động của mạng xã hội, sinh viên phải ủng hộ cái tích cực, đấu tranh với những dấu hiệu lạm dụng mạng xã hội gây ảnh hưởng tiêu cực đến nhân cách, lối sống của sinh viên, nhất là đăng tải thông tin, hình ảnh hay có những bình luận, lời nói phản cảm, ảnh hưởng

đến uy tín cá nhân, tổ chức, hoặc những hành vi lạm dụng mạng xã hội vào các trò chơi trực tuyến, cá độ, vi phạm pháp luật, đạo đức, lối sống, v.v..

Động cơ là yếu tố bên trong, tạo sức mạnh nội lực thôi thúc tính tích cực, chủ động, sáng tạo, tự bồi dưỡng, rèn luyện xây dựng lối sống tích cực của sinh viên các trường trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Động cơ bắt nguồn từ nhu cầu, với người sinh viên, động cơ đúng phải xuất phát từ việc nhận thức đúng và có nhu cầu học tốt, rèn luyện xây dựng lối sống tích cực để đáp ứng quá trình phấn đấu lâu dài của bản thân và để đáp ứng yêu cầu, đòi hỏi của xã hội, vừa thỏa mãn lợi ích cá nhân sinh viên, vừa quy định quyền lợi và nghĩa vụ của họ.

Để xây dựng động cơ đúng đắn trong học tập, rèn luyện trước tác động của mạng xã hội, ngay từ khi nhập học, sinh viên cần được quán triệt và bản thân phải tự quán triệt kĩ về quyền lợi và nghĩa vụ của mình; về mục tiêu, yêu cầu của khóa học; về quy chế giáo dục - đào tạo; nội dung, chương trình giáo dục - đào tạo; hiểu rõ tác dụng tích cực và mặt trái của mạng xã hội đến lối sống của bản thân. Đây là nền tảng tinh thần vững chắc để người sinh viên xác định ý chí quyết tâm cao trong học tập, rèn luyện, chủ động trong tiếp nhận những tác động từ mạng xã hội, xác định rõ mục đích, nhu cầu, động cơ truy cập mạng xã hội, tạo thế chủ động khi họ gia nhập thế giới ảo và là chủ thể tích cực khai thác mạng xã hội vì động cơ tự giác chứ không phải là tự phát và bị lôi cuốn bởi những cám dỗ từ mạng xã hội.

Từ nhận thức đúng, sinh viên tự khơi dậy, phát huy ý chí, quyết tâm, tự giác trong chuyển hóa các yêu cầu khách quan của xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội thành động cơ tự giác, thành ý chí quyết tâm cao, thành hành vi cụ thể đấu tranh, bài trừ các ảnh hưởng tiêu cực, tiếp nhận các ảnh hưởng tích cực của mạng xã hội, làm giàu có, phong phú, hoàn thiện lối sống của bản thân. Trên thực tế, xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội là cuộc đấu tranh hết sức khó khăn và phức tạp, nếu thiếu ý chí, quyết tâm sẽ dẫn đến bệnh thờ ơ, vô cảm, dễ buông xuôi khi gặp khó khăn, trở ngại. Vì thế, dù trong hoàn cảnh nào, sinh viên cũng cần phát huy cao độ ý chí, quyết tâm, tự giác, tính tích cực tự tu dưỡng, rèn luyện, biến quá trình giáo dục - đào tạo thành quá trình tự giáo dục, tự đào tạo để không ngừng xây dựng, hoàn thiện lối sống tích cực cho bản thân.

Mỗi sinh viên cần phải xây dựng cho mình kế hoạch phấn đấu cụ thể, thiết thực; lựa chọn hình thức, phương pháp tự giáo dục, tự rèn luyện linh hoạt, sáng tạo và thường xuyên, trong đó có việc lập kế hoạch cụ thể xác định rõ thời gian, địa điểm, phương thức, nội dung truy cập mạng xã hội và nêu cao ý chí quyết tâm bền bỉ thực hiện kế hoạch đã đặt ra. Từng sinh viên phải nhận thức sâu sắc rằng, những phẩm chất đạo đức, tác phong, lối sống, trình độ, năng lực của người trí thức không tự nhiên mà có, nó chỉ có được khi trải qua quá trình học

tập, rèn luyện, và quá trình tự học tập, tự rèn luyện công phu, nghiêm túc, do vậy, phải không ngừng nâng cao tính tích cực, chủ động, ý thức tự giác tu dưỡng, rèn luyện. Trong quá trình tự xây dựng lối sống, mỗi sinh viên một mặt phải không ngừng ra sức trau dồi, rèn luyện những phẩm chất, chuẩn mực của lối sống tích cực, mặt khác, phải luôn đấu tranh với chính bản thân mình, chiến thắng những thói hư, tật xấu, những biểu hiện và hành vi xấu, nhất là trước những tác động tiêu cực đầy cám dỗ của mạng xã hội.

Ba là, phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong hành vi rèn luyện với tính cách là chủ thể tích cực xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Trước tiên mỗi sinh viên phải phát huy tinh thần tự giác, bản lĩnh chính trị trong tiếp nhận thông tin từ mạng xã hội; xác định động cơ, thái độ học tập đúng đắn, xu hướng nghề nghiệp rõ ràng, khai thác tối đa ưu thế của mạng xã hội phục vụ cho hoạt động học tập; không sa đà vào mạng xã hội một cách vô bổ dẫn tới lơ đãng nhiệm vụ học tập. Sinh viên không bình luận, không "like" (thích), không chia sẻ những xu hướng lối sống không phù hợp với thuần phong mỹ tục của dân tộc, thể hiện thái độ lên án những trào lưu, xu hướng sống không phù hợp thuần phong mỹ tục, có hại tới sự hình thành, phát triển nhân cách, lối sống của giới trẻ; biết tiếp thu, học hỏi cái hay, cái đẹp, kiên quyết bài trừ, phản đối cái xấu,

cái không phù hợp, góp phần xây dựng lối ứng xử, giao tiếp văn hóa, lối sinh hoạt cá nhân lành mạnh trong mỗi sinh viên.

Sinh viên phải có thái độ khách quan, trung thực, nghiêm túc trong việc tự nhận xét, tự đánh giá về mọi hành vi của mình khi sử dụng mạng xã hội. Luôn thẩm định, kiểm tra kết quả tự phòng, chống, rèn luyện của bản thân so với yêu cầu phát triển hoàn thiện nhân cách người trí thức theo mô hình, mục tiêu đào tạo của nhà trường và đòi hỏi của xã hội về chất lượng nguồn nhân lực; xây dựng cho mình thế giới quan và phương pháp luận khoa học trong xem xét, đánh giá và xử lý các tình huống thực tiễn đặt ra được chia sẻ qua mạng xã hội. Mỗi sinh viên phải luôn lấy thực tiễn học tập, rèn luyện của bản thân để kiểm nghiệm hành vi, chất lượng và hiệu quả của việc sử dụng mạng xã hội. Khắc phục tư tưởng chủ quan, thờ ơ, dao động, sao lãng nhiệm vụ, lối sống hưởng lạc, những biểu hiện thay đổi, xuống cấp về lập trường tư tưởng, phẩm chất đạo đức, lối sống, ý thức chấp hành pháp luật, quy chế, quy định, kết quả học tập, rèn luyện, sự thay đổi các mối quan hệ theo chiều hướng tiêu cực do việc sử dụng mạng xã hội.

Hiện nay, lợi dụng Internet, mạng xã hội, các thế lực thù địch truyền tải những thông tin bất lợi về tình hình cách mạng thế giới; những biểu hiện tiêu cực của xã hội như tệ tham ô, tham nhũng, sự suy thoái về đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên; bôi

đen chế độ, vu cáo, đả kích lãnh tụ và cán bộ cấp cao của Đảng; bơm thổi, kích động những bức xúc xã hội, những bất mãn và tham vọng cá nhân, tuyên truyền lối sống tư sản, tự do tư sản... Những thông tin đó được các thế lực thù địch rất khéo léo lựa chọn nội dung, mập mờ phải - trái, nếu không có nhãn quan chính trị tốt thì khó có thể phát hiện ngay được. Đồng thời, khi những hiện tượng tiêu cực của xã hội được phản ánh, nếu không có bản lĩnh chính trị vững vàng có cách nhìn toàn diện và phát triển thì niềm tin của sinh viên vào chế độ xã hội, vào sự thắng lợi của cách mạng xã hội chủ nghĩa cũng sẽ dần phai nhạt.

Vì vậy, để tránh bị tiêm nhiễm bởi những thông tin "rác" trên mạng xã hội, mỗi sinh viên cần nâng cao năng lực phân tích, lựa chọn thông tin và trình độ đấu tranh phê phán những quan điểm sai trái. Mỗi sinh viên cần có sự kiểm chứng mọi thông tin trên mạng xã hội qua các nguồn tin chính thống; thông qua định hướng từ các tổ chức trong nhà trường; thông qua trao đổi với cán bộ quản lý, giảng viên; thông qua các sinh hoạt, học tập tập trung để có được nhận thức đúng, kịp thời phát hiện những sai lệch trong nhận thức, tâm tư, tình cảm, trong tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cá nhân và bạn bè trước tác động tiêu cực từ mạng xã hội. Sinh viên cần nhận diện và chủ động ngăn chặn các nguồn tin không rõ nguồn gốc, các tài khoản và trang tin đưa những nội dung phản cảm, phản động, xuyên tạc, bôi nhọ cá nhân, tổ chức vô căn cứ; chủ động trong tham gia các diễn đàn

mạng xã hội chính thống, nghiên cứu viết tin, bài đấu tranh phòng, chống các quan điểm sai trái của các thế lực thù địch cũng là biện pháp thiết thực hiện nay nhằm nâng cao sức đề kháng của sinh viên trước tác động, ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội.

Sinh viên tham gia vào mạng xã hội như những chủ thể tích cực, tiến bộ với tư cách là một thành viên có trách nhiệm với cộng đồng. Tích cực tham gia các trang mạng xã hội, các diễn đàn, blog để đăng tải các thông tin, hình ảnh, bài viết, bình luận vạch trần những âm mưu, thủ đoạn mà các thế lực thù địch đang thực hiện nhằm chống phá Nhà nước; tuyên truyền, cổ vũ, ngợi ca những tấm gương cao đẹp về phẩm chất, đạo đức; tôn vinh những giá trị nhân văn để đẩy lùi cái xấu, cái ác, tạo ra các dòng dư luận tích cực trên mạng xã hội. Nội dung này cần được thực hiện một cách khéo léo, kết hợp một cách hợp lý trong những hình thức khác nhau để tránh trở thành sự can thiệp vào quyền tự do cá nhân của mỗi sinh viên.

Bên cạnh những biện pháp trên, mỗi sinh viên cần phải hình thành kỹ năng cần thiết khi sử dụng mạng xã hội. Trước tiên cần cân đối thời gian hợp lý giữa học tập, hoạt động khác với việc sử dụng mạng xã hội, biết đặt ra mục đích rõ ràng trong truy cập mạng xã hội. Hiện nay, bình quân thời gian sinh viên sử dụng mạng xã hội là khoảng 2,5 tiếng mỗi ngày, sử dụng rải rác ở nhiều thời điểm khác nhau. Nếu sử dụng thời gian truy cập không hợp lý, khoa học thì bản thân sinh viên không tránh khỏi

chịu ảnh hưởng tiêu cực của mạng xã hội với nhiều mức độ khác nhau. Do đó, mỗi sinh viên cần cân đối thời gian phù hợp giữa các hoạt động, tránh dành quá nhiều thời gian, ở nhiều thời điểm truy cập mạng xã hội dẫn tới nghiện, phụ thuộc vào mạng xã hội, sao lãng học tập, bị tiêm nhiễm những hành vi xấu.

Để tránh sa đà, bị ảnh hưởng bởi những nội dung thiếu lành mạnh trên mạng xã hội thì bản thân mỗi sinh viên phải biết đặt ra mục đích rõ ràng khi truy cập mạng xã hội. Mỗi sinh viên cần kiên quyết chỉ truy cập mạng xã hội vì những mục đích nhất định, giảm lệ thuộc bằng việc hạn chế thời gian, nội dung truy cập, gia tăng các hoạt động học tập, vui chơi, giải trí, kết giao xã hội hiện thực, đặt ra những nguyên tắc bất biến khi sử dụng mạng xã hội, ví dụ: không dùng khi học tập trên lớp, khi tự học, khi trong giờ hoạt động thể chất, v.v.; chỉ dùng mạng xã hội làm phương tiện phục vụ nhu cầu học tập, giải trí chính đáng, làm kênh liên lạc với những người thân, bạn bè; không lạm dụng vì mục đích khác. Mặt khác, mỗi sinh viên kiên quyết không truy cập vào các trang mạng đồi trụy, phản động, các diễn đàn thiếu lành mạnh dưới mọi hình thức nhằm tránh những ảnh hưởng xấu đến lối sống.

Sinh viên cần có hiểu biết và thành thạo các kỹ năng cơ bản giúp bảo mật thông tin cá nhân trên mạng xã hội, tránh bị kẻ xấu đánh cắp thông tin cá nhân lợi dụng làm những việc phi pháp hoặc bị khai thác nhằm bôi nhọ, hạ uy tín, danh dự cá nhân, lợi dụng để lừa đảo, chiếm đoạt

tài sản, để tuyên truyền những thông tin phản động, sai trái. Việc tự trang bị cho mình những kỹ năng cần thiết để tự bảo vệ khi truy cập mạng xã hội là rất cần thiết đối với mỗi sinh viên.

Sinh viên nên cẩn trọng với những thông tin cá nhân đưa lên mạng xã hội, cài đặt kiểm soát nội dung, cài đặt giới hạn quyền truy cập để đảm bảo an toàn, tránh bị lợi dụng vì những động cơ xấu có nguy cơ xảy ra đối với tài khoản của sinh viên. Nên lựa chọn những mật khẩu dài và phức tạp khó bị bẻ gãy bởi các tin tặc. Không dùng cùng mật khẩu cho nhiều tài khoản; sử dụng chương trình quản lý mật khẩu cho các thiết bị truy cập mạng xã hội để dễ dàng quản lý tài khoản. Sử dụng cơ chế xác thực hai yếu tố, đơn giản và phổ biến nhất là gửi mã xác thực tới số điện thoại của người sử dụng hoặc hòm thư điện tử. Tính năng này giúp nâng cao bảo mật truy cập, giữ an toàn cho tài khoản cá nhân của mỗi sinh viên, bởi mỗi thay đổi trạng thái truy xuất tài khoản, thời gian, địa điểm, thiết bị truy cập tài khoản đều được thông báo đến chủ tài khoản, điều đó giúp cho mỗi người chủ động quản lý tài khoản cá nhân, phát hiện và kịp thời ngăn chặn các hành vi hay dấu hiệu chiếm đoạt tài khoản. Mạng xã hội đang là môi trường hấp dẫn để các tin tặc lợi dụng xâm nhập máy tính hoặc thiết bị di động của người dùng bằng các phần mềm hoạt động ẩn trên máy tính. Do đó, sinh viên cần cảnh giác với các đường link lừa đảo, mạo danh các trang chủ mạng xã hội để đánh cắp tài khoản, đánh cắp

thông tin cá nhân người dùng; không tùy tiện đăng nhập vào các đường link khi thấy có bất thường và không chắc chắn an toàn; không cung cấp thông tin cá nhân, thông tin tài khoản cho các trang web có dấu hiệu lừa đảo, các trang kênh mua, bán, trao đổi thông tin thiếu tin cậy. Nên cảnh giác trước khi nhấn vào một đường liên kết gửi đến từ tài khoản khác; tìm hiểu và nắm rõ cách cài lên thiết bị của mình phần mềm chống virus đáng tin cậy và cập nhật thường xuyên để phát hiện, ngăn chặn các cuộc tấn công mạng xã hội cụ thể và cảnh báo khi xuất hiện mối nghi ngờ về lừa đảo.

Tóm lại, tất cả các giải pháp đưa ra chỉ phát huy hiệu quả thực sự khi và chỉ khi người sinh viên nhận thức đúng, quyết tâm cao và có những hành động cụ thể trong tự xây dựng lối sống tích cực cho bản thân trước tác động của mạng xã hội. Do đó, thực hiện tốt, đồng bộ các biện pháp trên đây có vai trò rất quan trọng, là giải pháp then chốt trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

KẾT LUẬN

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là hoạt động có mục đích, sử dụng tổng hợp nhiều hình thức, biện pháp với sự tham gia của các lực lượng dưới sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, quản lý và điều hành của cơ quan chức năng, khoa giáo viên và sự tự giác, nỗ lực của sinh viên trong việc tiếp nhận những thông tin tích cực và tự đề kháng với những thông tin xấu độc của mạng xã hội.

Trên cơ sở làm rõ thực chất xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay, nhóm tác giả đánh giá thực trạng mạnh, yếu và chỉ ra những nguyên nhân khách quan và chủ quan trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội; từ đó, đưa ra dự báo xu hướng tác động, những yêu cầu và đề xuất những giải pháp cơ bản mang tính khả thi nhằm góp phần xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay. Các giải pháp đưa ra là toàn diện, trong đó mỗi hệ thống giải pháp có vị trí, vai trò khác nhau trong mối quan hệ biện chứng tạo thành chỉnh thể thống nhất. Do vậy, quá

trình thực hiện các giải pháp phải được vận dụng tổng hợp, không xem nhẹ giải pháp nào, như vậy mới góp phần khai thác những tác động tích cực, hạn chế những tác động tiêu cực của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay.

Xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay là một hoạt động phức tạp, khó khăn, gặp nhiều trở ngại, đòi hỏi sự công phu, kiên trì, bền bỉ, phải được tiến hành có kế hoạch thường xuyên, lâu dài, không thể một sớm, một chiều mà đạt được mục đích. Vì vậy, để xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay đạt hiệu quả cao phải phát huy vai trò sức mạnh tổng hợp của các chủ thể, vận dụng linh hoạt các hình thức, phương pháp, phương tiện trong quá trình xây dựng, đồng thời phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong hoạt động tự xây dựng lối sống tích cực của họ trước tác động của mạng xã hội hiện nay.

Trong những năm tới, bên cạnh những tác động tích cực, mạng xã hội sẽ tiếp tục gây ra nhiều tác động tiêu cực đối với quá trình xây dựng lối sống tích cực của sinh viên. Vì vậy, xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay là một vấn đề cấp thiết, đang tiếp tục vận động, phát triển, đòi hỏi phải được nghiên cứu cơ bản, toàn diện và sâu sắc hơn nữa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t.3.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1998.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ tám, Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2014.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2016.
7. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, t.5.

8. Ban Bí thư Trung ương Đảng: Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24/3/2015 của Ban Bí thư *về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015-2030*, Báo điện tử *Đảng Cộng sản Việt Nam*.
9. Ban Tư tưởng - Văn hóa Trung ương: Tài liệu nghiên cứu các nghị quyết Hội nghị lần thứ năm, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2002.
10. Ban Tư tưởng - Văn hóa Trung ương: Tài liệu nghiên cứu Kết luận Hội nghị lần thứ chín, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2004.
11. Lương Gia Ban, Nguyễn Thế Kiệt: *Giáo dục đạo đức mới cho sinh viên trong điều kiện kinh tế thị trường ở Việt Nam hiện nay*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2013.
12. Báo Nhân dân: Tọa đàm: "Nâng cao hiệu quả phòng, chống thông tin xấu độc, xây dựng bản lĩnh chính trị vững vàng", Báo *Nhân dân điện tử*, ngày 04/08/2015.
13. Chính phủ: Nghị định số 72/2013/NĐ-CP, ngày 15/7/2013 *về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng*, http://www.chinhphu.vn, 2013.
14. Nguyễn Trọng Chuẩn - Nguyễn Văn Phúc: *Mấy vấn đề đạo đức trong điều kiện kinh tế thị trường ở nước ta hiện nay*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2003.

15. Đỗ Quý Doãn: "Báo chí điện tử và truyền thông xã hội", Tạp chí *Cộng sản điện tử*, ngày 18/6/2015.
16. Đỗ Quý Doãn: "Một số vấn đề trong công tác quản lý nhà nước về thông tin trên Internet", Website Học viện Cảnh sát nhân dân. www.hvcsnd.edu.vn/vn, 2015.
17. Trần Doãn: "Tạo sức đề kháng trước các thông tin, quan điểm sai trái trên mạng Internet", Tạp chí *Tuyên giáo*, số 07, 2009.
18. Nguyễn Bá Dương: *Phòng chống "Diễn biến hòa bình" trên lĩnh vực chính trị và vấn đề bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng hiện nay*, Nxb. Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2010.
19. *Đại từ điển Tiếng Việt* (Bản mới), Nxb. Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, 2013.
20. Nguyễn Ngọc Hà (Chủ biên): *Đặc điểm tư duy và lối sống của con người Việt Nam hiện nay: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 2011.
21. Vũ Văn Hiền: *Luận cứ phê phán các quan điểm sai trái, thù địch,* Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2014.
22. Vũ Ngọc Hoàng: "Về xây dựng văn hóa, con người Việt Nam", Tạp chí *Cộng sản*, số 2, 2014.
23. Nguyễn Văn Huyên: "Lối sống người Việt Nam dưới tác động của toàn cầu hóa hiện nay", Tạp chí *Triết học*, tháng 12/ 2003.

24. Đinh Thế Huynh (Đồng Chủ biên): *30 năm đổi mới và phát triển ở Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2016.
25. Nguyễn Mạnh Hưởng: *Góp phần chống "diễn biến hòa bình" trên lĩnh vực tư tưởng lý luận*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2013.
26. Đặng Cảnh Khanh: "Vấn đề toàn cầu hóa và thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay", Tạp chí *Cộng sản*, số 14, 2000.
27. Vũ Khiêu: *Văn hóa Việt Nam, xã hội và con người,* Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 2000.
28. Tương Lai: *Chủ động và tích cực xây dựng đạo đức mới,* Nxb. Sự thật, Hà Nội, 1983.
29. Vũ Thị Thu Lan: "Vấn đề giá trị đạo đức trong đạo đức học của Cantơ", Tạp chí *Triết học*, số 5, 2006.
30. Thanh Lê (Chủ biên): *Lối sống xã hội chủ nghĩa và xu thế toàn cầu hóa*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 2001.
31. Lê Thế Lĩnh: "Mạng xã hội trực tuyến trong đời sống giới trẻ hiện nay", Tạp chí *Thanh niên*, số 16, 2015.
32. Hữu Ngọc: *Từ điển Triết học giản yếu*, Nxb. Đại học và trung học chuyên nghiệp, Hà Nội, 1987.
33. Nguyễn Hồng Quân: "Từ "Mùa xuân Árập" suy ngẫm về biện pháp quản lý các trang mạng xã hội", Tạp chí *Cộng sản*, số 850, 2013.
34. Nguyễn Thị Quyên, Nguyễn Thị Thùy Dung: "Mạng xã hội và những vấn đề đặt ra đối với công tác quản lý nhà nước", Tạp chí *Quản lý nhà nước*, số 209, 2013.

35. Trần Hậu Tân: "Xây dựng lối sống tích cực của học viên các trường sĩ quan quân đội trước tác động của mạng xã hội hiện nay", Tạp chí *Giáo dục lý luận chính trị quân sự*, số 4, 2017.
36. Tạ Ngọc Tấn: "Toàn cầu hóa truyền thông đại chúng và những hệ quả của nó", Tạp chí *Triết học*, số 4, 2010.
37. Tạ Ngọc Tấn: *Nhận dạng các quan điểm sai trái, thù địch chống phá Việt Nam trên mạng Internet,* Vụ nghiên cứu, Giáo dục lý luận chính trị, Hà Nội, 2005.
38. Võ Văn Thắng: *Kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc trong việc xây dựng lối sống ở Việt Nam hiện nay*, Luận án Tiến sĩ Triết học, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Hà Nội, 2005.
39. Nguyễn Thị Thanh Thủy: "Sinh viên vi phạm pháp luật và một số giải pháp giữ gìn trật tự an toàn xã hội", Website Học viện Phụ nữ Việt Nam, http://www.hvpnvn.edu.vn, ngày 25/01/2016.
40. Trần Doãn Tiến: *Phê phán các quan điểm sai trái về tư tưởng chính trị trên mạng Internet góp phần bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay*, Luận án Tiến sĩ Triết học, Hà Nội, 2010.
41. Đặng Hữu Toàn: "Toàn cầu hóa, "nguy cơ tha hóa" và vấn đề định hướng giá trị văn hóa tinh thần", Tạp chí *Triết học*, tháng 5, 2006.
42. Nguyễn Phú Trọng: "Chăm lo củng cố, xây dựng tổ chức đoàn thật sự vững mạnh, xứng đáng là đội dự bị

tin cậy của Đảng", Báo *Nhân dân điện tử*, ngày 11/12/2017.

43. Trung ương Hội sinh viên Việt Nam: *Sinh viên Việt Nam thi đua học tập, sáng tạo, tình nguyện, hội nhập xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh*, Tài liệu học tập Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc Hội Sinh viên Việt Nam lần X, Hà Nội, 3/2019.
44. Phạm Hồng Tung: *Thanh niên và lối sống của thanh niên Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập quốc tế*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
45. Dũng Uyên: "Cảnh giác với những trang mạng", Tạp chí *Văn hóa quân sự*, số 117, 2015.
46. Huỳnh Khái Vinh (Chủ biên): *Một số vấn đề về lối sống, đạo đức, chuẩn giá trị xã hội*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001.

MỤC LỤC

		Trang
	Lời Nhà xuất bản	5
	Phần thứ nhất MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN, THỰC TIỄN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI	9
I-	**Một số vấn đề lý luận xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội**	9
1.	Quan niệm về mạng xã hội	9
2.	Quan niệm về lối sống và lối sống tích cực	18
3.	Quan niệm về xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội	29
II-	**Thực trạng công tác xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay**	54
1.	Thực trạng mục tiêu, mô hình và chương trình, nội dung xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay	54

2. Thực trạng tác động của mạng xã hội đến nhận thức, tình cảm, thái độ, động cơ, niềm tin, ý chí của sinh viên ở các trường đại học trong xây dựng lối sống tích cực hiện nay 65
3. Thực trạng trách nhiệm, hành vi và chất lượng xây dựng lối sống tích cực của sinh viên các trường trước tác động của mạng xã hội hiện nay 69

Phần thứ hai
YÊU CẦU VÀ GIẢI PHÁP CƠ BẢN XÂY DỰNG LỐI SỐNG TÍCH CỰC CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY 79

I- Dự báo tác động của mạng xã hội và yêu cầu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 79
1. Dự báo tác động của mạng xã hội đến xây dựng lối sống tích cực của sinh viên hiện nay 79
2. Yêu cầu xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 84
II- Giải pháp cơ bản xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 89
1. Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 89

2. Đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 107

3. Xây dựng và phát huy môi trường văn hóa sư phạm lành mạnh trong xây dựng lối sống tích cực của sinh viên trước tác động của mạng xã hội hiện nay 125

4. Phát huy vai trò năng động chủ quan của sinh viên trong xây dựng lối sống tích cực trước tác động của mạng xã hội hiện nay 139

Kết luận 152

Tài liệu tham khảo 154

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT
Số 6/86 Duy Tân, Cầu Giấy, Hà Nội
ĐT: 080.49221, Fax: 080.49222, Email: suthat@nxbctqg.vn, Website: www.nxbctqg.vn

TÌM ĐỌC SÁCH
CỦA NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Cục Tuyên huấn - Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam -
Trung tâm Thông tin Khoa học quân sự - Bộ Quốc phòng
HIỂM HỌA TỪ MẶT TRÁI CỦA INTERNET

TS. Lê Hải
PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG XÃ HỘI VỚI GIỚI TRẺ VIỆT NAM
(Xuất bản lần thứ hai)

TS. Trần Thị Hồng Lê
GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO SINH VIÊN NGÀNH Y
KHU VỰC NAM BỘ VIỆT NAM HIỆN NAY

Giá: 55.000đ